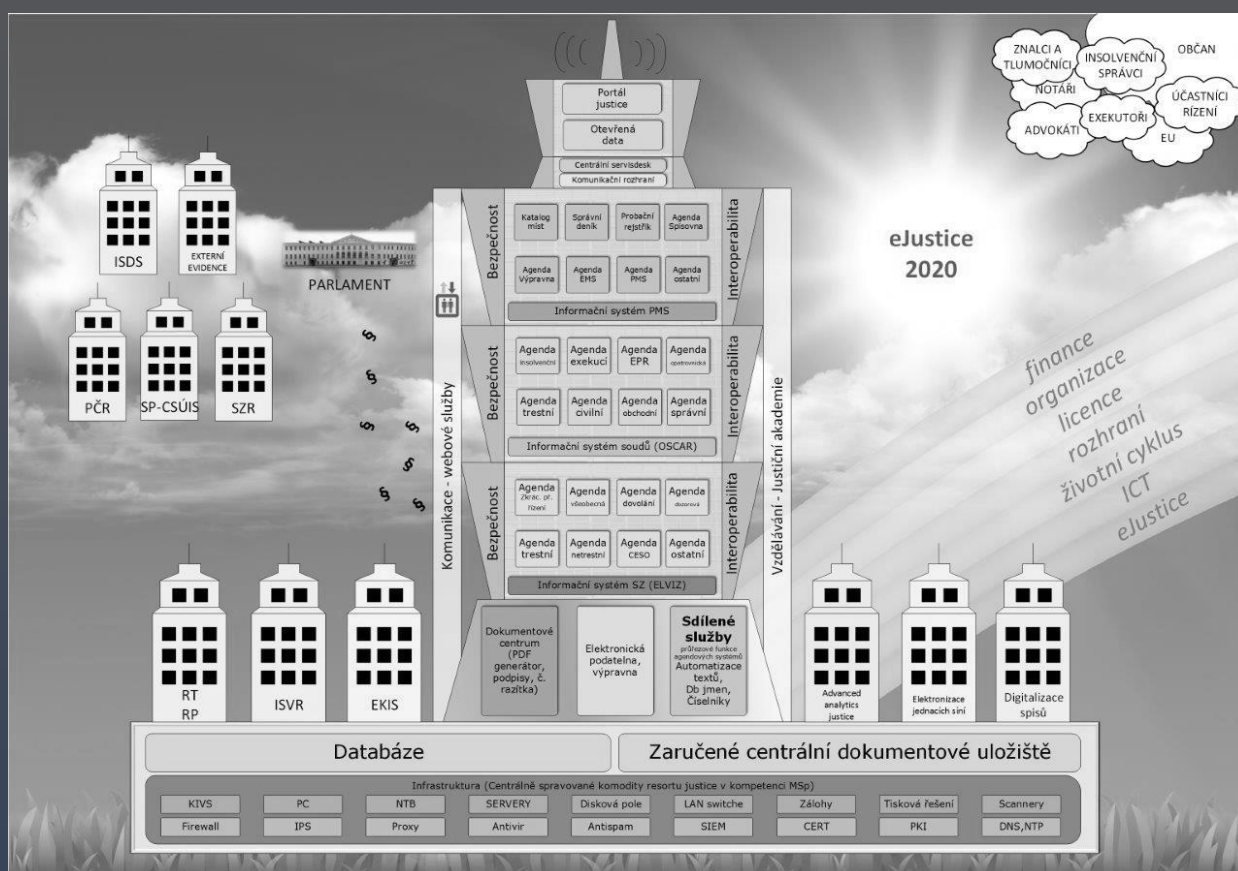

Resortní strategie pro rozvoj eJustice

MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR

OBSAH

1	Úvod.....	3
1.1	Základní údaje o strategii	3
1.2	Souvislosti vzniku a existence strategie	3
1.3	Účel a cíl strategie	4
1.4	Uživatelé strategie	5
2	Definice a analýza řešených oblastí	5
2.1	Organizační složky resortu justice.....	6
2.2	Legislativní úprava eJustice	10
2.3	Vztah eJustice a eGovernmentu	12
2.4	Evropský rozměr eJustice.....	13
2.5	eJustice a informace	14
2.6	Současný stav elektronizace justice.....	15
3	Vize a základní strategické směřování	18
3.1	Vize a cíle eJustice	18
3.1.1	Strategické cíle eJustice:.....	20
3.2	Dopady elektronizace justice:.....	22
3.3	Hodnocení cílů z hlediska intervenční logiky	23
3.4	Vývoj elektronizace justice při tzv. nulové variantě	24
3.5	Klíčové principy dalšího rozvoje elektronizace justice	25
4	Popis cílů v jednotlivých strategických oblastech	27
4.1	Strategický cíl 1: Podpořit podmínky pro spravedlivé, zákonné a rychlé rozhodování organizačních složek resortu justice a jejich výkon	27
4.1.1	Specifický cíl 1.1. Umožnit efektivní a uživatelsky přívětivé vedení spisové služby, které usnadní evidování veškerých potřebných a relevantních údajů a automatizaci opakující se úkonů.	27
4.1.2	Specifický cíl 1.2 Rozšířit implementaci elektronického spisu na další organizační složky justice a do dalších soudních agend.....	35
4.1.3	Specifický cíl 1.3 Zajistit dlouhodobou a bezpečnou archivaci dat	41
4.1.4	Specifický cíl 1.4 Usnadnit získávání informací důležitých pro rozhodnutí ve věci z jiných agendových informačních systémů mimo justici a zajistit efektivní interní komunikaci mezi informačními systémy používanými v resortu justice.	44

4.1.5	Specifický cíl 1.5 Umožnit rychlý průběh soudního jednání (protokolace o průběhu jednání a dokazování).....	48
4.1.6	Specifický cíl 1.6 Zavést automatický generátor náhodného přidělování nápadu mezi příslušné soudce.....	51
4.1.7	Specifický cíl 1.7 Vytvoření rozhraní pro centrální komunikaci s tzv. hybridní poštou (rozšíření stávajícího modelu systémového spojení do jednotného celku).....	52
4.1.8	4.1.8 Specifický cíl 1.8 Zajistit elektronický kontrolní systém fyzických osob.....	53
4.1.9	Specifický cíl 1.9 Rozvoj možnosti e-learningového vzdělávání v Justici.....	54
4.2	Strategický cíl 2: Forma - Umožnit snadnou a přívětivou komunikaci s účastníky řízení, veřejností a jinými orgány veřejné moci včetně zkvalitnění a rozšíření rozsahu poskytovaných informací.....	56
4.2.1	Specifický cíl 2.1 Umožnit snadný příjem podání v elektronické podobě.....	56
4.2.2	Specifický cíl 2.2 Umožnit vzdálené nahlížení účastníků do spisu a zvýšit informovanost o průběhu soudního řízení	61
4.2.3	Specifický cíl 2.3 Umožnit a usnadnit bezhotovostní placení soudních poplatků	64
4.2.4	Specifický cíl 2.4 Umožnit konání jednání či výslechu prostřednictvím videokonference	65
4.2.5	Specifický cíl 2.5 Veřejně a přehledně poskytovat údaje o org. složkách resortu justice	67
4.2.6	Specifický cíl 2.6 Získávat, zpracovávat a poskytovat široké a přesné statistické údaje o organizačních složkách resortu justice	69
4.2.7	Specifický cíl 2.7. Poskytovat informace o rozhodování soudů	71
4.3	Strategický cíl 3 : Technologie, finance a správa – Úprava a optimalizace systému technické infrastruktury, financování a údržby informačních a systémů a technologií v justici.....	73
4.3.1	Specifický cíl 3.1. Vytvořit a zavést fungující systém infrastruktury a architektury	73
4.3.2	Specifický cíl 3.2. Vytvořit fungující správu a údržbu informačních systémů a technologií	76
4.3.3	4.3.3 Specifický cíl 3.3 Zajistit bezpečnost informačních systémů a dat.....	79
4.3.4	Specifický cíl 3.4. Upravit právní a licenční podmínky	83
5	Implementace strategie.....	84
5.1.1	Realizace strategie	84
5.1.2	Harmonogram realizace strategie	85
5.1.3	Rozpočet a financování	86
6	Postup tvorby strategie	87
7	Seznam použitých zkratk.....	88

1 Úvod

1.1 Základní údaje o strategii

Název strategie	Resortní strategie pro rozvoj eJustice
Gestor tvorby strategie	Ministerstvo spravedlnosti ČR
Rok zpracování strategie	2015
Schvalovatel strategie	Vláda České republiky
Datum schválení	
Forma schválení	
Poslední aktualizace	
Doba realizace strategie	2015 – 2020
Odpovědnost za implementaci	Ministerstvo spravedlnosti ČR
Rozpočet implementace	

1.2 Souvislosti vzniku a existence strategie

Tato strategie je první dlouhodobou koncepcí v oblasti elektronizace justice. Jedním z cílů Ministerstva spravedlnosti ČR (dále jen „ministerstvo“) je posílit efektivitu a rychlost činností organizačních složek resortu justice¹ a zvýšit transparentnost rozhodování, a to mimo jiné prostřednictvím dalšího rozvoje elektronizace justice (eJustice). Proto bylo ministrem spravedlnosti rozhodnuto o tvorbě samostatné resortní strategie dlouhodobého rozvoje a směřování v oblasti elektronizace justice.

Pojem elektronizace justice, pro který se vžilo označení eJustice, lze definovat jako využití informačních a komunikačních technologií a informačních systémů v justici s cílem podpořit spravedlivé, zákonné a rychlé rozhodování organizačních složek resortu justice a jejich efektivní, hospodárné a transparentní fungování.

eJustice je rovněž jednou z důležitých součástí eGovernmentu. Přebírá a využívá některé jeho nástroje a je s nimi úzce propojena. Proto tento dokument rovněž vychází ze strategie Ministerstva vnitra ČR s názvem „Efektivní veřejná správa a přátelské veřejné služby – Strategie realizace Smart Administration v období 2007 – 2015“, která byla schválena

¹ Organizačními složkami resortu justice se pro účely této strategie (z pohledu eJustice) rozumí soudy, státní zastupitelství, Probační a mediační služba, Vězeňská služba České republiky, Rejstřík trestů, Justiční akademie, Institut pro kriminologii a sociální prevenci a ministerstvo

usnesením Vlády České republiky (dále jen „Vláda“) č. 757/2007 ze dne 11. 7. 2007. Dokument navazuje rovněž na nový Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020 schválený usnesením Vlády č. 680/2014 ze dne 27. 8. 2014 a dále na Strategii v oblasti evropské eJustice na období let 2014 až 2018², kterou přijala Rada EU dne 6. 12. 2013 a na kterou navazuje Víceletý akční plán v oblasti evropské e-justice na období let 2014-2018³. Tato strategie dále vychází z dokumentu označeného jako „Strategie rozvoje ICT služeb veřejné správy a její opatření na zefektivnění ICT služeb“, který byl schválen usnesením Vlády č. 889/2015 ze dne 2. 11. 2015.

Současná moderní, otevřená a neustále se dynamicky rozvíjející společnost klade oprávněné požadavky na demokratické a moderní zákonodárství, které je jednou z důležitých podmínek dosahování hospodářského růstu a udržení ekonomické konkurenceschopnosti státu. Nedávno přijaté či chystané moderní legislativní předpisy (např. občanský zákoník, trestní zákoník) však vyžadují, aby byla právům z nich vyplývajícím poskytnuta efektivní soudní a jiná právní ochrana.

V 21. století se soudy, jakožto poskytovatelé soudní ochrany, státní zastupitelství, která poskytují ochranu veřejného zájmu, a další organizační složky resortu justice již neobejdou bez využívání informačních a komunikačních technologií. Justice se tak z pohledu elektronizace stala obrovským a složitě propojeným informačním systémem, bez kterého by při současném počtu zahájených a běžících řízení, nebylo možno vyhovět oprávněnému zájmu na rychlém, ale i efektivním a transparentním rozhodování, kdy používání informačních systémů pomáhá zvládat stále větší počet došlých návrhů a věcí s limitovaným počtem pracovníků justice. V zásadě všechny klíčové procesy resortu justice jsou podporovány informačními technologiemi. Organizační složky resortu justice patří ve většině případů mezi orgány veřejné moci a zejména soudy plní řadu úkolů i v rámci eGovernmentu s výrazným přímým dopadem i na podnikatelské prostředí (vedení veřejných rejstříků, insolvenčního rejstříku, atd.).

I přes jednotlivé úspěchy v rozvoji eJustice v posledních letech, za jaké lze považovat např. zřízení a fungování insolvenčního rejstříku, rozvinutou elektronickou komunikaci s účastníky řízení, atd., je dosavadní postup možné označit jako nesystémový. Úpravy, které měly být řešeny koncepčně, jako například zavedení elektronického soudního spisu, skončily pouze u dílčích projektů, bez další návaznosti na budoucí možný rozvoj. Informační systémy spisové služby využívané v justici jsou již technicky i morálně zastaralé, vzájemně nekompatibilní a uživatelsky nepřívětivé. Ve srovnání s některými státy Evropské unie Česká republika oblastech eJustice poněkud zaostává.

1.3 Účel a cíl strategie

Aby byl zajištěn koncepční a logický rozvoj elektronizace justice, je nejprve třeba podrobně popsat současný stav, definovat problémy se kterými se organizační složky justice v této oblasti potýkají a stanovit cíle, kterých chceme v dlouhodobém horizontu dosáhnout, a to v závislosti na celkové strategii resortu justice. Je třeba brát v úvahu složitost a propojenost vztahů mezi

² Strategie je přístupná na [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1448548925892&uri=CELEX:52013XG1221\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1448548925892&uri=CELEX:52013XG1221(02))

³ Akční plán je přístupný na [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52014XG0614\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52014XG0614(01))

jednotlivými organizačními složkami resortu a vztah ministerstva k nim. Dále je třeba brát v úvahu vztah mezi dosavadními nástroji eGovernmentu a nástroji eJustice.

Strategie je dlouhodobým výhledem pro oblast elektronizace justice. Jejím účelem je popsat a zhodnotit dosavadní úspěchy a neúspěchy na tomto poli. Rovněž je třeba najít a analyzovat ty nyní využívané informační systémy a technologie, které mají potenciál pro další rozvoj a doplnit je o nápady a připomínky, které vzešly z praxe jednotlivých organizačních složek resortu. To vše bude doplněno o zkušenosti zahraničních soudů a jiných organizací a bude nastíněna možnost dalšího rozvoje v různých variantách.

Cíle musí být v souladu jak s celkovou strategií justice a jejím dlouhodobým směřováním, stejně tak s dílčími strategiemi resortu⁴. Je třeba připravit komplexní rámec, který stanoví optimální rozvoj a priority dalšího vývoje tak, aby bránily tlakům jednotlivých organizačních složek resortu na prosazení dílčích nesystémových změn, které vedou pouze k neefektivnímu vynakládání finančních prostředků bez dosažení větších výsledků. Propojenost jednotlivých organizačních složek resortu justice je natolik rozsáhlá, že neuvážený krok v tomto směru může zbrzdit rozvoj celého resortu na několik let. Strategie rovněž stanoví harmonogram začátku a postupu prací a plnění jednotlivých cílů.

Vzhledem ke složitosti informačních a komunikačních technologií používaných v justici a s tím spojené finanční náročnosti, se další rozvoj elektronizace justice neobejde bez čerpání finančních prostředků ze strukturálních a dalších fondů EU, zejména z Integrovaného regionálního operačního programu pro období 2014 – 2020. Tato strategie, resp. jednotlivé strategické a specifické cíle, budou následně podrobně rozepsány v jednotlivých dokumentech, které budou sloužit i jako podklad pro čerpání finančních prostředků na jejich realizaci, ať ze státního rozpočtu, fondů Evropské unie nebo jiných zdrojů financování.

1.4 Uživatelé strategie

V první řadě jsou uživateli této strategie jednotlivé organizační složky justice, kterých se implementace jednotlivých cílů bude dotýkat nejvíce. Vedle ministerstva, jako gestora realizace strategie to jsou zejména soudy, státní zastupitelství a další organizační složky a články justice, které můžeme označit za primární uživatele strategie.

Značná část cílů bude mít dopad i na tzv. právnické profese (advokáti, notáři, exekutoři, insolvenční správci, atd.), ale i na veškeré ostatní orgány veřejné moci, a vzhledem k charakteru justice jakožto nejvýznamnějšímu poskytovateli právní ochrany i na všechny občany České republiky a jiné osoby, které se na složky resortu justice obrací. Proto lze tyto osoby zařadit do sekundárního okruhu uživatelů strategie.

2 Definice a analýza řešených oblastí

Většina organizačních složek resortu justice každý den při své činnosti provádí autoritativní aplikaci práva tím, že rozhodují o právech a povinnostech osob. Každá složka resortu justice má

⁴ Jako příklad lze uvést připravovanou novou koncepci vězeňství do roku 2025.

zákonem stanovený okruh působnosti a dány pravomoci k jeho výkonu. Dlouhodobě jsou zejména soudy často kritizovány pro neefektivnost a pro nedostatečné poskytování informací o své činnosti. Proto byly a jsou stále ve větší míře zapojovány informační a komunikační technologie, jež mohou pomoci uvedené nedostatky řešit.

Využívání moderních technologií v justici je bezesporu prospěšné a některé pomáhají zkrátit délku řízení či jinak napomáhají v dosažení spravedlivého procesu a spravedlivého rozhodnutí.

Přes nesporné dosažené úspěchy v oblasti eJustice však existuje stále mnoho oblastí, ve kterých lze prostřednictvím informačních technologií učinit opatření ke zlepšení **rychlosti, efektivnosti a transparentnosti činností justice**. Pro tuto oblast, stejně jako pro rozvoj eGovernmentu jako celku, je příznačná nekonceptnost rozvoje zavádění ICT⁵ technologií, a proto se celá oblast potýká se značnými problémy.

2.1 Organizační složky resortu justice

Mezi organizační složky resortu justice řadíme soudy, státní zastupitelství, Probační a mediační službu, Vězeňskou službu České republiky (dále „Vězeňská služba“), Rejstřík trestů, Justiční akademii, Institut pro kriminologii a sociální prevenci a ministerstvo.

Činnost organizačních složek resortu justice je natolik různorodá a vnitřně provázaná, že tomu musí odpovídat i složitost nástrojů eJustice a jejich vzájemná propojenost.

Ministerstvo spravedlnosti ČR

V souladu s kompetenčním zákonem je ministerstvo ústředním orgánem státní správy pro soudy, státní zastupitelství, vězeňství a probaci a mediaci. V oblasti elektronizace vykonává státní správu tím, že usměrňuje a řídí využívání informačních technologií, a to v souladu s ust.:

- § 123 odst. 1 písm. m) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, pro Nejvyšší soud, vrchní, krajské a okresní soudy,
- 13d písm. m) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění zákona č. 14/2002 Sb., pro okresní, krajská, vrchní a Nejvyšší státní zastupitelství,
- § 28 písm. f) zákona č. 150/2012 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, pro Nejvyšší správní soud,
- § 11 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), pro Probační a mediační službu.

Ministerstvo rovněž v souladu s ust. § 4a písm. e) zákona č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění zákona č. 460/2004 Sb., vytváří Vězeňské službě

⁵ ICT je zkratka pro informační a komunikační technologie (information and communication technologies)

podmínky k řádnému výkonu její činnosti zejména tím, že na úseku informatiky vypracovává analýzy a navrhuje koncepce rozvoje informačních technologií, systémů a počítačových sítí. V souladu s dalšími zákony je ministerstvu podřízen i Rejstřík trestů, Justiční akademie a Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Ministerstvo spravedlnosti ČR						
Výkon státní správy v oblasti informačních systémů na základě přímého zákonného zmocnění				Koordinace v oblasti informačních systémů		
Soudy (98 organizací)	Státní zastupitelství (97 organizací)	Probační a mediační služba	Vězeňská služba	Justiční akademie	Rejstřík trestů	Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Dlouhodobý plán elektronizace justice musí vycházet ze struktury a vztahů jednotlivých organizačních složek resortu spravedlnosti. S výkonem státní správy v oblasti eJustice úzce souvisí i metodické vedení organizačních složek resortu justice v této oblasti, tedy možnost stanovení závazného postupu při elektronizaci jednotlivých složek. Zatímco v elektronizaci soudů působí jako metodický garant výlučně ministerstvo, u státních zastupitelství je třeba spolupracovat s Nejvyšším státním zastupitelstvím, neboť je to nejvyšší státní zástupce, jemuž zákon dává oprávnění cestou pokynů obecné povahy sjednocovat v celé soustavě státního zastupitelství výkon spisové služby.

Ministerstvo však mimo výkonu správy v oblasti ICT pro ostatní organizační složky resortu justice, samo vykonává určité činnosti, které lze zařadit pod pojem eJustice. Kromě obecných povinností vedení spisové služby v elektronické podobě a přijímání a doručování elektronických podání, lze např. uvést vedení evidence insolvenčních správců, registru pomoci obětem trestné činnosti, seznamu rozhodců, seznamu mediátorů, které se zveřejňují na internetových stránkách.

Soudy

Elektronizace justice vždy měla a předpokládá se, že i do budoucna bude mít, největší vliv a přímý dopad na soudy všech stupňů. Právě soudy v mezích své široké působnosti a pravomoci autoritativním způsobem provádějí aplikaci práva a zajišťují právo na spravedlivý proces. U soudů všech čtyř článků je tak možnost zrychlení řízení, zvýšení rychlosti, efektivy a transparentnosti činnosti zdaleka nejvyšší. Soudy jsou na základě principu dělby státní moci vedle moci zákonodárné a výkonné základními složkami státní moci. Soudní moc je v souladu s ústavou vykonávána nezávislými soudy a soudci a jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat.

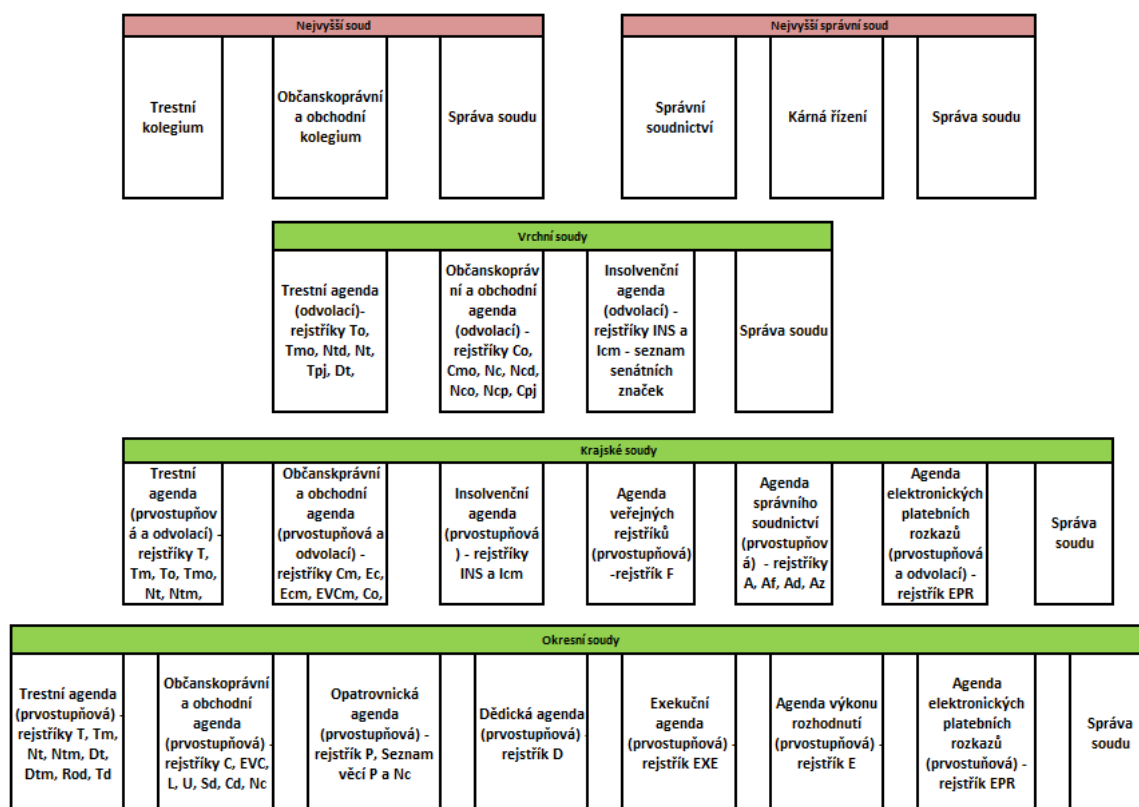
Ministerstvo fakticky vykonává státní správu v oblasti elektronizace u soudů okresních, krajských, vrchních a Nejvyššího soudu. Nejvyšší správní soud si z větší části rozvoj a správu systémů zajišťuje samostatně. Ústavní soud do soustavy obecných soudů nespadá, nicméně realizace jednotlivých cílů eJustice se jej může okrajově dotknout.

Celkem se tak státní správa týká 98 organizací soudního typu:

- 86 okresních soudů
- 8 krajských soudů
- 2 vrchních soudů
- Nejvyššího soudu
- Nejvyššího správního soudu

Z hlediska elektronizace justice můžeme působnost jednotlivých stupňů soudů rozdělit na, do jisté míry samostatné, agendy neboli právní oblasti, řídící se stejnými právními předpisy.

Pro potřeby popisu eJustice lze soudní agendy rozdělit takto:

Státní zastupitelství

Druhou největší soustavou organizací co do důležitosti elektronizace řízení v justici jsou státní zastupitelství. Státní zastupitelství zastupují veřejnou žalobu v trestním řízení a vykonávají další úkony stanovené zákonem. Jde tak např. o možnost vstupu do některých zvláštních nesporných civilních řízení. Z hlediska eJustice je významné oprávnění vést pro potřeby orgánů činných v trestním řízení a Probační a mediační služby centrální evidenci stíhaných osob (CESO).⁶

⁶ § 12i zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

Celkem se tak státní správa týká 97 organizací:

- 86 okresních státních zastupitelství
- 8 krajských státních zastupitelství
- 2 vrchních státních zastupitelství
- Nejvyššího státního zastupitelství

Probační a mediační služba

Posláním Probační a mediační služby je organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným či odsouzeným (probase) a mimosoudní zprostředkování mezi obviněným a poškozeným směřující k urovnání konfliktů (mediate). Z hlediska eJustice je významná možnost provádění elektronického monitoringu osob, který umožňuje účinnou a bezprostřední kontrolu výkonu vhodných alternativních trestů a opatření. Dále je významné poskytování informací a potřebné podpory orgánům činným v trestním řízení. Rovněž poskytuje ostatním složkám důležité seznamy, např. přehledy poskytovatelů obecně prospěšných prací, registr osob odsouzených k alternativním trestům, atd.

Celkem se tak státní správa týká 83 organizací:

- 74 středisek a 4 detašovaných pracovišť
- 8 regionů
- 1 ředitelství

Vězeňská služba

Posláním Vězeňské služby je zajišťování výkonu vazby, zabezpečovací detence a výkonu trestu odnětí svobody a dále zajišťování pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a při činnosti státních zastupitelství a ministerstva. Mimo tuto činnost je z hlediska eJustice významná povinnost Vězeňské služby vést evidenci osob ve výkonu zabezpečovací detence, vazby a trestu odnětí svobody, ze které čerpají údaje orgány činné v trestním řízení a další osoby a orgány, kterým to zákon umožňuje. Tato evidence se označuje jako Centrální evidence vězněných osob (CEVO).

Celkem se tak státní správa týká 40 organizací:

- 25 věznic
- 10 vazebních věznic
- 2 ústavy pro výkon zabezpečovací detence
- 1 ředitelství
- 1 Středního odborného učiliště
- 1 Akademie Vězeňské služby

Justiční akademie

Připravuje a zabezpečuje výchovně vzdělávací akce v rámci přípravy justičních čekatelů a vyšších soudních úředníků a zajišťuje soustavné vzdělávání soudců, státních zástupců a dalších

osob v justici. Z hlediska eJustice je významné zajišťování vzdělávání prostřednictvím tzv. e-learningu spočívajícího jak v přenosu přednášek do dalších sálů pracovišť Justiční akademie, tak v zajištění interaktivních učebních textů pro pracovníky justice.

Rejstřík trestů

Hlavním úkolem Rejstříku trestů je vést evidenci fyzických a právnických osob pravomocně odsouzených v trestním řízení a dále evidenci jiných významných skutečností pro trestní řízení, pokud tak stanoví zákon. Výpisy z Rejstříku trestů jsou přístupné i přes Czech POINT a pro oprávněné orgány veřejné moci i prostřednictvím webových služeb. Nově povede Rejstřík trestů evidenci přestupků, ve kterém se evidují údaje o pravomocných rozhodnutích o vybraných přestupcích.

Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Jde o analytické a výzkumné pracoviště, které je zaměřeno na vytváření, udržování a aktualizaci poznatkové základny o stavu a vývoji kriminality, sociálně patologických jevů a trestní politiky v České republice, na zpřístupňování aktuálních relevantních empirických i teoretických poznatků ze zahraničí a na rozvoj oboru kriminologie. Dopady eJustice na toto pracoviště a dopady činnosti pracoviště na eJustici jsou zejména v oblasti práce s datovými vzory a jejich evaluace pro vědecké účely.

2.2 Legislativní úprava eJustice

Při elektronizaci justice je třeba se řídit nejen ústavními principy soudcovské nezávislosti a práva na soudní ochranu stanovených v Ústavě a Listině základních práva a svobod, ale i množstvím zákonných a podzákonných předpisů.

Mezi stěžejní zákonné normy spadající do oblasti správního práva hmotného i procesního a upravující současný rozsah eGovernmentu v České republice, včetně jejich nejdůležitějších prováděcích předpisů, lze zařadit:

1. zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o elektronickém podpisu“),
2. zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ISVS“),
3. zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o archivnictví“),
4. zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů,
5. zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o DS“),
6. zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ZR“),

7. zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů (zákon o kybernetické bezpečnosti).
8. zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů,
9. zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

Tyto základní právní předpisy v oblasti eGovernmentu měly a mají rovněž dopad na velké množství jiných právních předpisů, které byly novelizovány tak, aby byly s těmito zákony v souladu. Jako příklad lze uvést nejdůležitější procesní předpisy pro oblast justice, kterými jsou zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“), zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. Dílčí ustanovení obsahují zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Na elektronizaci justice se vztahují i zákony upravující působnost a pravomoc jednotlivých organizačních složek resortu justice. Jde o zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Podrobnosti týkající se vedení spisové služby a elektronických spisů a jiných nástrojů eJustice jsou pak upraveny v podzákonných a v interních normativních aktech. Příkladem může být vyhláška č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby, ve znění vyhlášky č. 283/2014 Sb., vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, instrukce ministerstva č. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 7/2004, jímž se vydává kancelářský řád státního zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, instrukce č. 133/2012-OD-ST, kterou se upravuje jednotný postup podatelny při příjmu a ověřování datových zpráv a dokumentů v nich obsažených, instrukce č. 20/2002-SM, ze dne 20. 6. 2002, kterou se upravuje postup při evidenci a zařazování rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů do systému elektronické evidence soudní judikatury, instrukce ministerstva č. 94/2007-OIS-ST, kterou se vydává skartační řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů, instrukce ministerstva č. 157/2008-OD-ST, kterou se upravují povinnosti a postup při zveřejňování informací v aplikaci infoDeska resortu justice, atd.

Rozvoj eJustice a jednotlivých nástrojů musí být vzájemně „kompatibilní“ a synergický s legislativními změnami. Na jedné straně není možné připustit stav, kdy se některý z nástrojů eJustice ocitá bez jakékoliv legislativní podpory a na druhé straně stav, kdy platný a účinný právní předpis upravuje používání nástroje eJustice, který však dosud nevznikl. Při legislativních úpravách je třeba již ve stadiu přípravy důvodové zprávy počítat jak s náklady na zavedení nástroje eJustice, tak s dobou jeho uvedení do provozuschopného stavu. Dostatečně dlouhá legisvakační doba právních předpisů zavádějících nástroje eJustice je nutný předpoklad pro to, aby nástroj řádně plnil účel stanovený právní normou.

V důsledku zavádění nástrojů eJustice bude třeba jak novelizace zákonů, tak zásadní změna interních norem platných v justici, zejména spisových a kancelářských řádů.

2.3 Vztah eJustice a eGovernmentu

Ministerstvo vnitra ČR definuje eGovernment jako „*transformaci vnitřních a vnějších vztahů veřejné správy pomocí informačních technologií s cílem optimalizovat interní procesy. Jejím cílem je pak rychlejší, spolehlivější a levnější poskytování služeb veřejné správy nejširší veřejnosti a zajištění větší otevřenosti veřejné správy ve vztahu ke svým uživatelům*“⁷

Za hlavní cíl eGovernmentu tak můžeme považovat poskytování lepších služeb veřejnosti a občanům prostřednictvím informačních technologií a umožnit jim podílet se na správě věcí veřejných a tím posílit demokratizaci veřejné správy.

eJustice je rovněž jednou z důležitých součástí eGovernmentu. Přebírá a využívá téměř všechny jeho nástroje a je s nimi úzce propojena. Jako příklad lze uvést oboustranné napojení na informační systém datových schránek, kdy organizační složky resortu justice jsou v České republice největším odesílatelem datových zpráv, zároveň do ISDS (Informačního Systému Datových Schránek) dodává informace o vzniku a zániku právnických osob a o potřebě zřídit či znepřístupnit jim datové schránky. Na justici se rovněž vztahují legislativní předpisy týkající se informačních systémů veřejné správy, elektronického podpisu, základních registrů, archivace, výkonu spisové služby, atd.

Vzájemný soulad eJustice s obecným rámcem pro elektronickou veřejnou správu zdůrazňuje i Strategie v oblasti evropské e-justice na období 2014 – 2018.⁸

Při dalším rozvoji eJustice je nutné důsledně spolupracovat s Ministerstvem vnitra ČR, jako ústředním orgánem státní správy v oblasti informačních systémů státní správy. Jde zejména o aktivní výměnu informací mezi oběma resorty.

⁷ Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/indikatory-prioritnich-os-1a-a-1b-pdf.aspx

⁸ Dle čl. 17 uvedené strategie by evropská e-justice měla usilovat o další soulad s obecným rámcem pro elektronickou veřejnou správu, který je konkrétně popsán ve sdělení Komise (KOM (2010) 744 v konečném znění), kterým se zavádí evropská strategie interoperability (EIS) a evropský rámec interoperability.

2.4 Evropský rozměr eJustice

Systém evropské eJustice je koncepčně řešen od roku 2008, kdy byl Radou pro spravedlnost a vnitřní věci přijat první víceletý akční plán v oblasti evropské eJustice, a to na období let 2009 – 2013. Aktuálně se této problematice věnuje Strategie v oblasti evropské eJustice na období let 2014 a 2018, kterou přijala Rada EU dne 6. 12. 2013 a na kterou navazuje Víceletý akční plán v oblasti evropské e-justice na období let 2014-2018 ze dne 16. 5. 2014. V souladu s cílem evropské eJustice⁹ byly do uvedeného akčního plánu začleněny projekty rozdělené do kategorií „A“ a „B“, z nichž některé již jsou ve stadiu nasazování do ostrého provozu, jiné ve stadiu počátečních úvah nad projektem. K základním principům elektronizace justice se vyjádřila i Poradní rada evropských soudců (Consultative Council of European Judges (CCJE)), která ve svém stanovisku č. (2011) 14 CCJE vyjádřila základní principy používání moderních informačních a komunikačních technologií na soudech.¹⁰

Česká republika na jednotlivých evropských projektech eJustice již v minulosti spolupracovala. Jako příklad lze uvést činnosti ministerstva v pilotní části projektu e-CODEX¹¹, podílení se na realizaci propojení insolvenčních rejstříků států Evropské unie¹² či zapojení Nejvyššího soudu do ECLI¹³.

Pro úspěšný rozvoj eJustice je tak třeba, aby vnitrostátní cíle byly v souladu s cíli stanovenými Evropskou unií. Je nutné se nadále podílet na usnadnění přístupu k justici i v rámci Evropské unie a zvýšit svou účast na projektech směřujících zejména k přístupu k informacím a soudům v přeshraničních situacích.

Jako příklad možnosti a někdy i nutnosti aktivního zapojení do evropských projektů v oblasti elektronizace lze uvést:

- Přípravu na účinnost nařízení eIDAS (Electronic Identification and Signature) v souladu s nařízením Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014, ze dne 23. července 2014, o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES), která nastane 1. 7. 2016.
- Napojení veřejných rejstříků na systém BRIS (Business Registers Interconnection Systém) v souladu se směrnicí Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 2012/17/EU,

⁹ V bodu 2 Strategii v oblasti evropské eJustice na období let 2014 a 2018 se za cíl systému evropské e-justice uvádí využívání a rozvoj informační a komunikační technologie v justičních systémech členských států, zejména v přeshraničních případech, aby se občanům, podnikům či právním odborníkům umožnil lepší přístup k justici a usnadnila se spolupráce justičních orgánů členských států. Tento systém usiluje o zvýšení efektivnosti justičního systému jako takového při respektování nezávislosti a rozmanitosti justičních systémů členských států a základních práv.

¹⁰ Stanovisko je dostupné na

[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE\(2011\)2&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=D BDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE(2011)2&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=D BDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864)

¹¹ Projekt e-CODEX se týká elektronického doručování a bezpečného přenosu informací mezi členskými státy. První částí projektu je zavedení evropského řízení o drobných nárocích.

¹² Vyhledávání je přístupné na stránkách https://e-justice.europa.eu/content_insolvency_registers-110-cs.do

¹³ ECLI (European Case Law Identifier) znamená identifikátor evropské judikatury a slouží k usnadnění citací a vyhledávání judikatury evropských a vnitrostátních soudů.

kterou se mění směrnice Rady 89/666/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES a 2009/101/ES, pokud jde o propojení ústředních, obchodních a podnikových rejstříků.

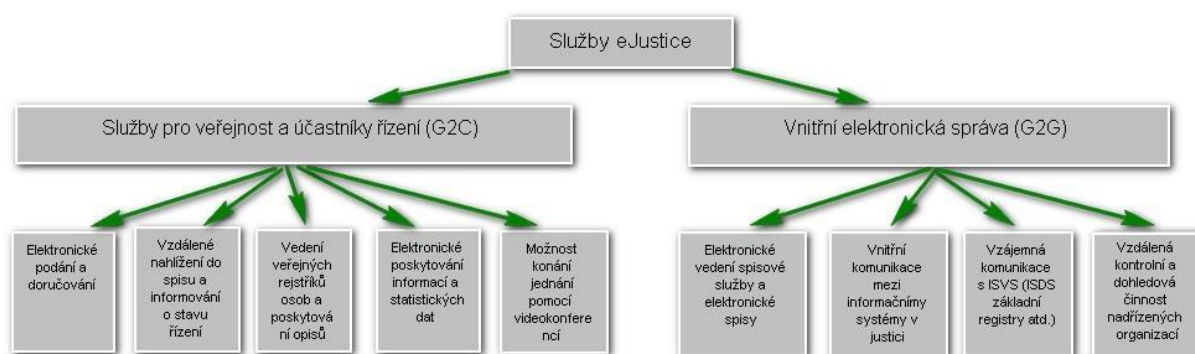
- Další činnost na projektu e-CODEX¹⁴, který zahrnuje velkou škálu dílčích projektů od přeshraničního doručování, elektronických plateb, elektronické identifikace a standardů elektronických dokumentů.

2.5 eJustice a informace

V uplynulých třiceti letech se díky rozvoji a zvýšení dostupnosti ICT stalo získávání informací elektronickou cestou nedílnou součástí běžného života většiny osob, proto se přístup společnosti k informačním technologiím stal důležitou součástí vládních programů v rozvinutých státech celého světa. Ve státech Evropské unie je tzv. „informační společnost“ předmětem strategií i2010 Evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost a zejména sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 19. května 2010 s názvem „Digitální program pro Evropu“¹⁵.

Služby eJustice můžeme dělit na služby poskytované veřejnosti a na služby vnitřní. Toto členění není však striktně odlišeno, neboť jednotlivé části se vzájemně ovlivňují.

Rozdělení služeb justice

Z tohoto orientačního členění je zřejmé, že jednou ze stěžejních podmínek a potřeb fungování justice je informace a jejich výměna. Na justici je možné nahlížet jako na oblast, která vyžaduje vysoký počet informací pro výkon své činnosti, a to jak od ostatních orgánů veřejné moci, tak účastníků řízení, ale i dalších osob. Na druhé straně justice vytváří svými rozhodnutími rovněž množství informací, které jsou poskytovány dalším osobám.

¹⁴ Více informací o projektu lze získat na stránkách http://ec.europa.eu/justice/criminal/european-e-justice/e-codex/index_en.htm

¹⁵ Dostupný na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52010DC0245>

Vyhledávání, shromažďování, ukládání, zpřístupňování informací se neobjede bez využití informačních a komunikačních technologií. Zároveň je však nezbytně nutné, vzhledem k charakteru informací zajistit jejich důslednou ochranu a obranu proti neoprávněným změnám.

Organizační složky resortu justice jsou výrazným poskytovatelem informací pro celou společnost tím, že vedou značné množství veřejných či neveřejných evidencí. Jde o veřejné rejstříky fyzických a právnických osob, insolvenční rejstřík, rejstřík trestů, centrální evidenci stíhaných osob, centrální evidenci vězněných osob, rejstřík zahájených exekucí, evidenci znalců a tlumočnicků, mediátorů, atd. Tím se velkou mírou podílí i na zajištění transparentnosti podnikání a obecně společenského života.

2.6 Současný stav elektronizace justice

Na základě již uvedené definice eJustice můžeme konkretizovat a rozdělit její jednotlivé a již existující nástroje. Mohou existovat spory, co přesně lze pod široký pojem eJustice zařadit.

- V nejširším možném pojetí do ní spadá veškeré používání informačních a komunikačních technologií v justici. Lze sem zařadit vše od běžného používání výpočetní techniky např. pro psaní a tisk rozhodnutí na počítačích, napojení organizačních složek na internet, zřízení webových stránek, používání emailové komunikace a nástrojů eGovernmentu, až po specifické a moderní nástroje využívané výlučně justičními organizacemi. V tomto širokém smyslu patří do eJustice např. možnost probační a mediační služby provádět kontrolu výkonu trestu domácího vězení za pomoci elektronického kontrolního systému. Vězeňská služba pak využívá elektronických zabezpečovacích systémů při správě a střežení věznic, vazebních věznic a detenčních ústavů a ochraně osob.
- V užším pojetí je pak eJustice pojímána jako soustava informačních a komunikačních technologií a informačních systémů, tedy konkrétních nástrojů, jejichž hlavním účelem je naplňovat některý z cílů uvedený v následující kapitole.

Dosavadní nástroje a prvky eJustice můžeme pro názornost členit následovně:

Vedení spisové služby v elektronické podobě a v podobě elektronických spisů

O elektronizaci justice můžeme začít hovořit od roku 1993, kdy v souvislosti s nasazováním výpočetní techniky byly postupně zaváděny na organizačních složkách elektronické systémy spisové služby, které nahradily dosavadní papírové rejstříky vedené v rejstříkových knihách. Vývoj byl postupný, započal nejdříve v letech 1993 – 1994 na krajských obchodních soudech zavedením systému ISKOS (Informační Systém Krajských Obchodních Soudů) a poté pokračuje kontinuálně až do dnešních dnů. Po roce 1997 byl na okresních soudech zaveden systém ISAS (Informační Systém Administrativy Soudů). Systémy elektronické spisové služby byly nasazovány postupně i na dalších organizačních složkách justice. Všechny organizační složky resortu justice jsou v souladu s § 63 odst. 3 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o archivnictví“) povinny vést spisovou službu v elektronické podobě. Systémy byly a stále jsou doplňovány o nové funkčnosti a vnitřní

a vnější propojení. V roce 2009 tak byly všechny systémy spisové služby napojeny na ISDS (Informační Systém Datových Schránek), umožňující přijímat a odesílat datové zprávy datovou schránkou. Systémy spisové služby používané v justici v některých případech umožňují vzájemné předávání dat, dále komunikují s jinými agendovými informačními systémy, např. CEO (Centrální Evidenci Obyvatel) či základními registry.

V roce 2012 byl nasazen první elektronický soudní spis pro vedení agendy elektronických platebních rozkazů s označením CEPR (Centrální Elektronický Platební rozkaz). Jde o první a zatím jedinou aplikaci, která nahradila dosavadní listinné spisy.

Elektronizaci justice však nelze ztotožňovat pouze s elektronickými spisy či spisovou službou v elektronické podobě. Rozsah je daleko širší.

Vzájemná elektronická komunikace účastníků a organizačních složek resortu justice

Od roku 2004 přijímají složky justice emailová podání v elektronické podobě včetně podepsaných uznávaným elektronickým podpisem a od roku 2009 jsou všechny složky justice napojeny na ISDS prostřednictvím kterého přijímají a odesílají datové zprávy. Legislativní úprava o. s. ř. stanovila při doručování soudních písemností jako prioritní způsob právě datové schránky. Zejména soudy se tak staly největším odesílatelem datových zpráv prostřednictvím ISDS v rámci celé ČR. Mimoto probíhají s ISDS další komunikace, např. vyrozumívání ISDS o zápisu právnické osoby do obchodního rejstříku, na základě kterého jsou pak osobám zřizovány datové schránky. Tyto povinnosti jsou naplněním legislativních požadavků daných jednotlivými zákony eGovernmentu.

Nad rámec zákonných povinností ministerstvo zavedlo a zavádí další nástroje. Jde zejména o aplikace z „rodiny info“ jako je infoSoud, infoJednání, infoDeska, infoData, eJudikatura. V roce 2008 a 2009 byly spuštěny aplikace infoSoud a infoJednání poskytující základní informace o průběhu soudního řízení a o nařízení jednání ve věci. Poskytované informace mají pouze informativní charakter bez jakýchkoliv procesních následků. V roce 2010 byl spuštěn portál infoData obsahující výkazy o činnosti soudů a státních zastupitelství, přehledy statistických listů soudů a státních zastupitelství a rovněž statistické ročenky. Dalším nástrojem k zajištění předvídatelnosti soudního rozhodování je aplikace Judikatura, která doplňuje databáze soudních rozhodnutí vydávaných Ústavním soudem, Nejvyšším soudem a Nejvyšším správním soudem.

K usnadnění podávání vybraných návrhů jsou ve vybraných agendách v souladu s příslušnou legislativou zaváděna průběžně formulářová podání. Pouze na formuláři lze od roku 2008 podávat návrh na vydání elektronického platebního rozkazu. Později byly zavedeny formuláře pro exekutory a notáře, jakožto soudní komisaře. V roce 2008 byly rovněž zveřejněny formuláře pro vybraná podání do insolvenčního řízení a v roce 2012 byly spuštěny tzv. inteligentní formuláře pro řízení ve věci veřejných rejstříků. Formuláře mají za úkol nejen usnadnit práci podatelům, ale i složkám justice tím, že umožňují automatizovat proces zápisu návrhu do informačních systémů spisové služby.

V souladu s požadavky jednotlivých procesních předpisů zveřejňují organizační složky resortu justice vybrané dokumenty a písemnosti na tzv. elektronické úřední desce dostupné přes internet.

Vedení veřejných a neveřejných rejstříků a evidencí

Jednotlivé zákony stanovují organizačním složkám resortu justice vést různé evidence a rejstříky, ke kterým mají ostatní osoby přístup buď neomezeně prostřednictvím sítě internet, nebo na základě přístupových údajů u neveřejných evidencí.

Již v roce 1997 byl obchodní rejstřík (dnes veřejný rejstřík) zpřístupněn přes internet. Insolvenční rejstřík, včetně všech dokumentů obsažených ve spisu insolvenčního soudu a seznamu insolvenčních správců a dlužníků je přístupný od roku 2008. Tyto evidence jsou svou povahou nejdůležitější a obě i umožňují automatické předávání dat prostřednictvím webových služeb. Z neveřejných evidencí je třeba zmínit v roce 2012 Vězeňskou službou zprovozněnou aplikaci eLustrace pro dotazy oprávněných žadatelů (např. orgány činné v trestním řízení, zpravodajské služby, organizace justice, exekutoři, orgány veřejné moci) a dále v roce 2013 zavedený rejstřík zahájených exekucí. Státní zastupitelství pro potřeby orgánů činných v trestním řízení a Probační a mediační služby vedou a spravují centrální evidenci stíhaných osob (CESO). Rejstřík trestů v souladu se zákonem poskytuje výpisy a opisy, které jsou pro ostatní orgány veřejné moci přístupné i přes webové služby. Dále jsou organizačními složkami resortu justice vedeny další seznamy osob, a to evidence znalců a tlumočnicků, registr pomoci obětem trestných činů, seznam mediátorů a seznam rozhodců.

Organizační složky resortu justice rovněž zapisují a získávají údaje z agendových informačních systémů vedených organizacemi mimo justici. Jde např. o základní registry, evidenci obyvatel, informační systém datových schránek, evidenci cizinců, atd. Rovněž došlo k propojení jednotlivých rejstříků s Czech POINT, prostřednictvím kterého je možné žádat o výpisy z veřejných rejstříků, z insolvenčního rejstříku a rejstříku trestů.

Uvedené aplikace, systémy a evidence jsou navíc mezi sebou propojeny a vytváří tak velmi složitou informační a komunikační síť uvnitř i vně justice.

Dosavadní správa a rozvoj eJustice

Pro minulou i současnou eJustici je příznačná absence jednotné koncepce rozvoje informačních systémů. Výsledkem je technologická roztržitost informačních systémů a s tím spojená technicky a metodicky složitá a finančně nákladná správa systémů. Jednotlivé systémy elektronické spisové služby byly vybudovány na různých technologických platformách a jsou dodávány různými dodavateli. To má několik zásadních negativních důsledků souvisejících s propojením činností jednotlivých složek justice. Příkladem může být postup orgánů činných v trestním řízení, kdy trestní spis vzniká u Policie ČR, následně je v něm pokračováno státním zastupitelstvím, po podání obžaloby či návrhu na potrestání činí úkony ve spise soud (soud prvního stupně, případně odvolací či dovolací soud), v případě podání stížnosti pro porušení zákona i ministr spravedlnosti. Po případném odsouzení pachatele může další činnosti ve věci vykonávat Probační a mediační služba či Vězeňská služba v případě nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Absence jednotné platformy přináší nutnost složitého a nákladného propojování jednotlivých systémů spočívající pouze v přenášení základních údajů. Automatizovaná komunikace, sdílení informací či zavedení elektronického spisu pro celé řízení je z pohledu stávající praxe prakticky v současnosti vyloučeno. Používané technologie jsou navíc technicky i morálně zastaralé vyznačující se častými výpadky a pomalou funkčností. Jednotlivé systémy byly zaváděny zcela samostatně, případné vzájemné komunikace se řešily až následně a v některých případech nebyly nikdy zapracovány. Z velké části chybí automatizace rutinních činností, napojení informačních systémů na vnější aplikace a právní informační systémy.

Značným stávajícím nedostatkem je velmi omezené poskytování informací účastníkům řízení a jejich zástupcům a absence uživatelsky přívětivých nástrojů pro vzájemnou komunikaci s nimi.

3 Vize a základní strategické směřování

V souladu s popsanou působností a pravomocí jednotlivých organizačních složek resortu justice, které jsou z velké části dané ústavními předpisy a mezinárodními smlouvami a blíže specifikovány v jednotlivých zákonech, je třeba vytvořit hierarchii cílů, kterých chceme prostřednictvím nástrojů eJustice dosáhnout. Strategie stanovuje standardní třístupňovou hierarchii cílů, které jsou ve vzájemném souladu. Jednotlivé cíle, kterých chceme prostřednictvím rozvoje eJustice dosáhnout, budou blíže popsány v další kapitole.

Stanovené cíle nesmí být žádným způsobem v rozporu se základními principy, na kterých stojí právo na soudní ochranu a právo na spravedlivý proces.

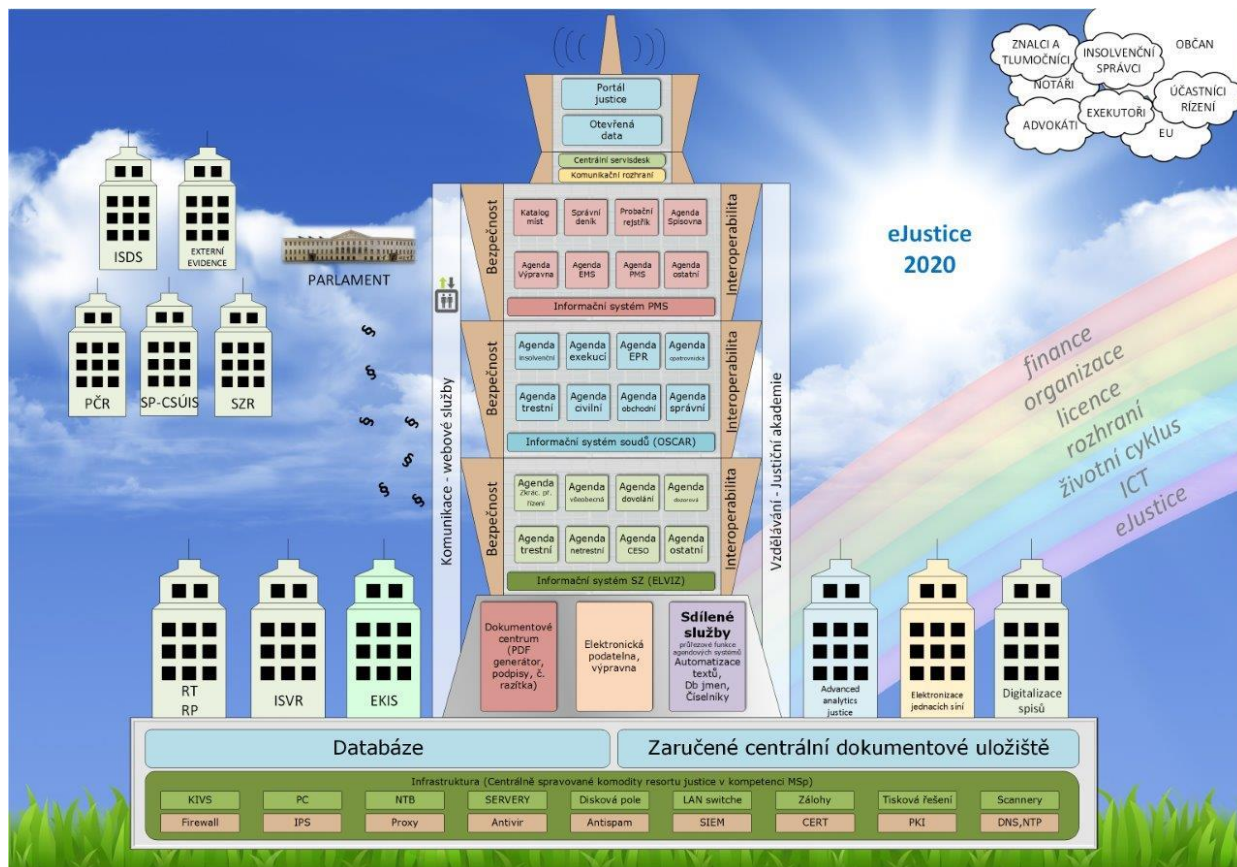
3.1 Vize a cíle eJustice

Vize rok 2020

Nástroje eJustice pomáhají organizačním složkám resortu justice fungovat efektivně, rozhodovat bez zbytečných průtahů a být otevřené občanům.

Informační technologie a systémy v justici jsou centralizované, kompatibilní, vnitřně propojené a umožňují kvalitní a efektivní přenášení informací mezi organizačními složkami resortu justice a občany, ostatními orgány veřejné moci a mezi sebou navzájem.

Je vytvořeno fungující prostředí správy a rozvoje informačních systémů a technologií.

Globálním cílem dalšího rozvoje elektronizace justice (eJustice) na období 2015 – 2020 je podporovat zajištění práva na spravedlivý proces, práva na soudní ochranu a zefektivnit fungování všech organizačních složek resortu justice.

Právo na spravedlivý proces stanoví mimo jiné evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních a svobod z roku 1950, či Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966. V České republice je právo na soudní a jinou právní ochranu právem garantovaným hlavou pátou Listiny základních práv a svobod.

Soudy a další organizační složky resortu justice poskytují přímo či nepřímo ochranu právům a chrání veřejný zájem. Řádné fungování neustranné soudní moci je jedním z hlavních požadavků existence právního státu. Požadavek dodržování práva na spravedlivý proces pak zajišťuje, aby byla ochrana právům poskytnuta i v dané kvalitě, která se od moderního právního státu očekává. Dodržování těchto práv je povinností státu, která je stanovena jak v ústavních předpisech, tak v mezinárodních smlouvách, které byly ratifikovány a jsou tak součástí českého právního řádu. Členské státy Evropské unie jsou založeny na zásadách právního státu, zásadách demokracie a úcty k lidským právům a základním svobodám a těmto zásadám a právům bezvýjimečně poskytují soudní ochranu.

Úkolem elektronizace justice není a nemůže být zajištění práva na soudní ochranu a spravedlivý proces, může je však za využití informačních a komunikačních technologií podporovat tím, že poskytne soudům a jiným organizačním složkám resortu justice prostředky, které zajistí podmínky pro spravedlivé, zákonné a rychlé rozhodování a aplikaci zaručených práv. Dále tím, že umožní občanům a dalším osobám přístup k ochraně práv a bude poskytovat snadno dostupné

a relevantní údaje o své činnosti, zvýší důvěryhodnost v justici jako celek. Tyto požadavky jsou pak blíže specifikovány v jednotlivých strategických cílech.

3.1.1 Strategické cíle eJustice:

3.1.1.1 Kvalita a efektivita - podpořit podmínky pro spravedlivé, zákonné a rychlé rozhodování organizačních složek resortu justice a jejich výkon

Tento cíl přímo navazuje na strategický cíl E s označením „Zkvalitnit činnost justice“ Strategie realizace Smart Administration v období 2007 – 2015, která mimo jiné požaduje „*zavést systém elektronické justice, vč. dokončení všech návazných projektů vedoucích k zefektivnění práce justice*“ a rovněž úzce souvisí s cílem „Dobudování funkčního rámce eGovernmentu“ uvedeného ve Strategickém rámci rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020.

Informační technologie a systémy bezesporu ovlivňují výkon organizačních složek justice. Primárními zdroji pro zlepšení **efektivity** justice jsou nepochybně zdroje personální, představované kvalitními pracovníky, vhodnou organizací jejich práce a jejich motivací. To vše podpořené legislativními úpravami spočívajícími ve zjednodušení řízení a případně stanovení lhůt pro jednotlivé úkony soudů či státních zastupitelství. Nástroje eJustice však mohou pracovníkům ke zlepšení jejich práce výrazně pomoci. Co se týče efektivity procesních postupů, je zde velké pole působnosti pro zvýšení rychlosti rozhodování tím, že prostřednictvím různých aplikací se zcela nebo částečně automatizují rutinní úkony organizačních složek justice. Tím se odbřemení a budou moci se zaměřit na činnost podstatnou, která pro vysoký stupeň nutnosti abstraktního myšlení automatizovat nejde.

Kvalita rozhodování je závislá především na dostatku právních a skutkových poznatků, které poslouží pro spravedlivé, správné a zákonné rozhodnutí. V moderní informační společnosti jsou jak právní, tak skutkové poznatky z velké části přístupné elektronickou cestou a organizační složky tak mohou rychle získat či ověřit informace potřebné pro rozhodnutí. To se také neobejde bez snadno přístupné soudní judikatury. **Zákonnost** rozhodnutí mohou nástroje eJustice zvýšit např. tak, že objektivně rozdělí věci mezi soudce, insolvenční správce, advokáty, nebo tím, že neumožní manipulaci s listinami ve spise.

Výkon rozhodnutí a vykonávací řízení, ať již v oblasti civilního či trestního práva, jsou nezbytnou součástí právního systému. Účelem vykonávacího řízení je uskutečnit obsah rozhodnutí. eJustice má své nezastupitelné místo i v oblasti výkonu rozhodnutí, kde kromě soudů výrazně působí i Probační a mediační služba a Vězeňská služba.

3.1.1.2 Forma – zohlednit potřeby všech účastníků řízení - umožnit snadnou a přívětivou komunikaci s účastníky řízení, veřejností a jinými orgány veřejné moci včetně zkvalitnění a rozšíření rozsahu poskytovaných informací

Tento cíl rovněž přímo navazuje na strategický cíl E s označením „Zkvalitnit činnost justice“ Strategie realizace Smart Administration v období 2007 – 2015, která klade důraz na kvalitní a efektivní komunikaci jak mezi organizačními složkami resortu justice, tak na maximální zvýšení informovanosti veřejnosti všemi dostupnými možnostmi. V justici se někdy všechny možnosti komunikace s organizačními složkami označují souhrnně jako „otevřená justice“ nebo „otevřený soud“. I v této oblasti lze nalézt značné množství způsobů a možností k dosažení cíle otevřené justice. Přestože složky justice u příjmu elektronických podání zcela naplnily povinnosti stanovené předpisy z oblasti eGovernmentu, chybí uživatelsky přívětivý způsob, který by usnadnil elektronické zasílání podání zejména formulářového typu s okamžitou možností platby soudních poplatků. Velkým nedostatkem je nemožnost nahlížení do soudních spisů vzdáleným přístupem, a to dokonce ani v agendě, ve které je již nyní veden elektronický spis. Uživatelé justice se při potřebě informace o stavu řízení musí z větší části spolehnout na nahlížení do spisu v budově soudu či na poskytnuté telefonické informace, což představuje pro účastníky další náklady spojené s uplatňováním jejich práv.

Při zavádění eJustice je třeba mít na paměti, že značná část účastníků řízení se obrací na složky justice z důvodu vzniklé nepříznivé životní události či situace a hledají u nich právní ochranu. Proto musí být komunikace co nejjednodušší a musí využívat běžně dostupné komunikační prostředky (sít' internet, mobilní telefony). Pouze tak může eJustice pomáhat naplňovat podmínky práva na spravedlivý proces. Je důležité, aby technologické prostředky použité pro komunikaci s justicí měli vždy jednoduché ovládání, aby nástroje eJustice byly uživatelsky přívětivé a zároveň zachovaly vysokou míru bezpečnosti a ochrany všech informací.

3.1.1.3 Technologie, finance a správa - úprava a optimalizace systému technické infrastruktury, financování a údržby informačních a systémů a technologií v justici

I třetí cíl vychází ze strategického cíle E Strategie realizace Smart Administration v období 2007 – 2015, který stanoví potřebu „*zajistit trvalou podporu a údržbu aplikací.*“ Současný systém správy a rozvoje informačních systémů je značně závislý na dodavatelských společnostech, které ne vždy dokáží reagovat dostatečně pružně na potřeby justice. Značným problémem způsobeným dosavadní nekonceptností rozvoje a roztržitostí informačních systémů a technologií jsou vysoké náklady na údržbu stávajících systémů. Všechny ICT řešení v justici musí být v budoucnu založeny na centrální komunikační a integrační platformě, která sjednotí všechna technická řešení. V té souvislosti bude třeba řešit i novou licenční politiku a úpravu a revizi současných smluv v oblasti informačních technologií. V justici musí být zaveden zcela nový a funkční systém založený na využívání prvků procesního řízení a standardizace schvalovacích procesů požadavků na úpravu systémů.

Na jednotlivé cíle však nelze pohlížet jako na oddělené a na sobě nezávislé snahy o dosažení funkční eJustice. Provázanost jednotlivých opatření a cílů je značná a ve většině nelze realizovat jeden cíl, aniž by nebylo potřeba zároveň aspoň dílčími opatřeními zasáhnout do cílů ostatních. To musí být zohledněno při tvorbě harmonogramu realizace jednotlivých opatření k dosažení cílů.

3.2 Dopady elektronizace justice:

Cílové skupiny

Na organizační složky resortu justice zavádění nových technologií dopadá **přímo** tím, že ovlivňuje způsob a rychlost jejich práce a postupů. Okruh dotčených osob je však širší. Patří mezi ně zejména další orgány veřejné moci, účastníci řízení, jiné právní profese (advokáti, notáři, exekutoři, insolvenční správci, znalci a tlumočníci), ale i laická veřejnost a podnikatelé. Těchto osob se může elektronizace justice dotýkat jak **přímo** (např. možností komunikovat se složkami justice elektronicky, možností notářů zapisovat do veřejných rejstříků, atd.), tak **nepřímo** tím, že zavedením adekvátních nástrojů dojde ke zrychlení a zkvalitnění rozhodování složek justice a k vyšší transparentnosti jejich postupu, což pozitivním způsobem ovlivní ochranu a vymahatelnost práva v České republice. Lze uvést, že rychlá a účinná vymahatelnost práva je, např. vedle administrativní zátěže podnikatelů, jeden z podstatných nástrojů, jak pozitivně ovlivnit podnikatelské prostředí v České republice a tím má vliv i na zaměstnanost a hospodářský růst. Proto se stala jedním z hlavních cílů Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 až 2020, která byla projednána a schválena Vládou dne 27. 9. 2011¹⁶. Rovněž občané očekávají, že soudy, případně další složky resortu justice budou rozhodovat rychle, efektivně a spravedlivě.

Snahou eJustice je otevřít a zpřístupnit informační systémy organizačních složek resortu justice i zástupcům právních profesí a občanům tím, že na základě definovaných rolí a nastavení přístupů budou moci využívat výhody elektronizace organizací justice.

Lze shrnout, že eJustice podporuje, aby v souladu se zásadami práva na spravedlivý proces a soudní ochranu práv, proběhlo poskytnutí ochrany práv rychle, účinně a bez zbytečných nákladů.

Ústavní rozměr elektronizace justice a související rizika

Při zavádění opatření pro zvýšení efektivity postupů a rozhodování v justici platí i při elektronizaci justice to, že je třeba dbát pečlivě, aby nedocházelo ke konfliktům s právem na spravedlivý proces a s principem rovnosti stran, a to v případě, kdy jedna strana nemá možnost využívat informační technologie, čímž by ji mohl být odepřen přístup k soudu či by mohla být během řízení znevýhodněna. Princip rovnosti stran před soudem je principem ústavním vyjádřeným v čl. 96 odst. 1 Ústavy (rovná práva účastníků) v čl. 37 odst. 4 Listiny základních

¹⁶ Strategie je dostupná na internetových stránkách http://dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/strategie-mezinarodni-konkurenceschopnosti-ceske-republiky.pdf

práva a svobod (rovnost účastníků). Soud musí dbát a garantovat, aby strany sporu měly stejnou možnost uplatňovat svá procesní práva, tedy možnost podávat návrhy, vyjádření či se účastnit jednání.

Legislativní úpravy umožňující další rozvoj prvků a nástrojů eJustice musí brát v úvahu běžnou počítačovou gramotnost populace a osob, které se obrací na soud. Nástroje eJustice nemohou nad přijatelnou míru vylučovat komunikaci se soudem či nutit získávat informace výlučně elektronickým způsobem.

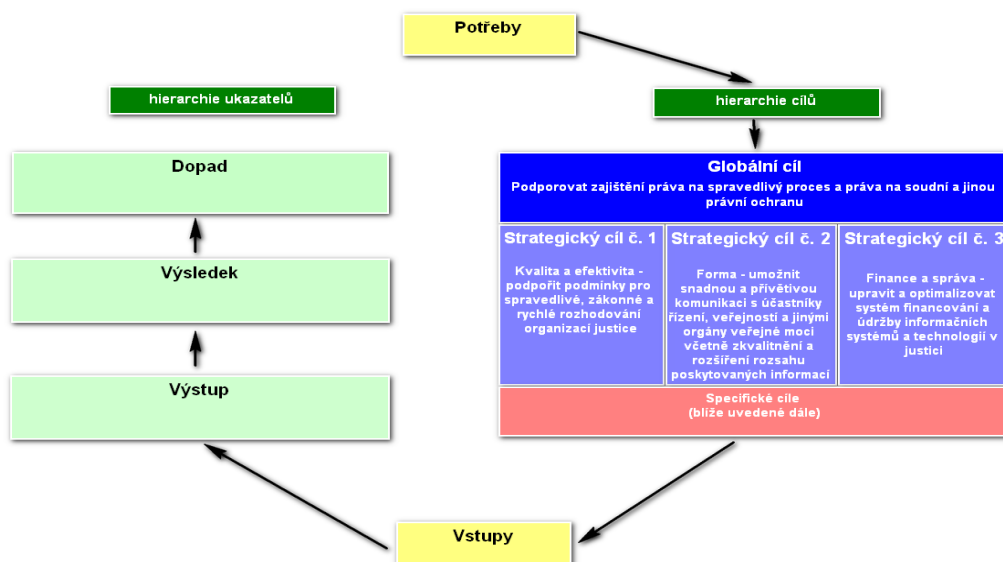
Další oblastí, kde hrozí při rozvoje eJustice kolize ústavních práv, je oblast nezávislosti soudů a soudců vyjádřená v čl. 81 a čl. 82 Ústavy a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Podle § 79 zákona o soudech a soudcích jsou soudci a přísedící při výkonu své funkce nezávislí a jsou vázáni pouze zákonem. Jsou povinni vykládat jej podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a rozhodovat v přiměřených lhůtách bez průtahů, nestranně a spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem. Nikdo nesmí narušovat nebo ohrožovat nezávislost a nestrannost soudců a přísedících. Správa soudů, a to i v oblasti elektronizace justice, nesmí žádným způsobem zasahovat do interpretace práva a rozhodování v jednotlivých věcech.

Zavádění nových informačních technologií do jisté míry vždy ovlivní činnost a postup soudů a soudců a je třeba se vyvarovat toho, aby zasahovaly do jejich nezávislosti.

3.3 Hodnocení cílů z hlediska intervenční logiky

Při stanovení cílů a pro jejich následné hodnocení je nutné použít takzvanou intervenční logiku, která vytváří a popisuje řetězec vztahů od 1. potřeb dalšího rozvoje, 2. vstupů, které budou k dosažení potřeb použity, 3. výstupů, které budou v souladu se stanovenými cíli, až po 4. hodnocení výsledků a 5. hodnocení dopadů.

Intervenční logiku pro oblast rozvoje eJustice lze graficky znázornit prostřednictvím diagramu:

Vstupem pro naplnění výše uvedených cílů eJustice jsou z povahy věci zejména finanční a jiné zdroje. Mezi jiné zdroje řadíme znalosti pracovníků, kteří se věnují této oblasti a jejich zkušenosti, neboť složitost činností organizačních složek resortu justice je značná. Vstupem musí být i metodická podpora provázející zavádění a správu technologií a systémů.

Výstupy můžeme považovat za totožné s požadavky na konečný stav jednotlivých specifických cílů. Výstupem jsou např. moderní a uživatelsky přívětivá spisová služba, nástroje pro snadnou komunikaci s účastníky řízení, fungující videokonference, apod.

Výsledek dle intervenční logiky měří přímé a okamžité účinky intervence. Např. účinkem moderních a přehledných systémů spisové služby je rychlejší postup soudů při rutinních a opakujících se činnostech a tím zkrácení délky řízení. Jednotlivé požadované výsledky eJustice jsou uvedeny v následující části této strategie.

Dopadem se rozumí přínos eJustice nikoliv pouze ten uvedený v globálním cíli, ale za dopad je třeba považovat celkový vliv na společnost a podnikatelské prostředí v ČR. Zkrácení délky soudních řízení, dostupnost komunikace se složkami justice, víra ve spravedlivou a transparentní justici, to vše má pozitivní sociální vliv na společnost jako celek.

3.4 Vývoj elektronizace justice při tzv. nulové variantě

Nulovou variantou se rozumí nepřistoupení k realizaci opatření navržených ve strategii. Nepřináší žádné přínosy oproti současnému stavu. Nulová varianta zachovává *status quo* a neumožňuje inovaci.

Tato varianta představuje v justici nemalé riziko. Při nulové variantě není možné úspěšně plnit cíle stanovené v této strategii, kterými jsou efektivní, hospodárné a transparentní fungování organizačních složek justice a ani cíle stanovené ve strategii „Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020.“ Implementace většiny nástrojů moderní eJustice je za současného stavu vyloučena, event. je v některých případech možná pouze při vyložení nepřiměřených finančních nákladů. Za stávajícího stavu je nemožné výrazněji zvýšit

efektivitu práce organizačních složek justice či „otevřít“ justici občanům a jakkoliv zvyšovat benefity spojené s rozvojem eJustice.

Klíčové informační systémy spisové služby jsou technicky zastaralé a jedním z důsledků je ukončený vývoj a podpora některých komponent ze strany výrobce. To do budoucna přináší problémy s funkčností a udržitelností systémů a značná bezpečnostní rizika. Je nepřijatelné dopustit hrozící stav, kdy se některé organizační složky resortu justice ocitnou bez funkčních informačních systémů spisové služby a nebudou tak v některých mít možnost vykonávat svoji činnost.

Současné roční náklady na správu informačních a komunikačních technologií v justici představují částku 633 mil. Kč. Nulová varianta sice nebude mít přímé dopady na čerpání finančních prostředků na zavedení nových opatření a nástrojů eJustice, bude však nutné dále vynakládat značné finanční prostředky na údržbu současných a z větší části zastaralých informačních systémů. V případě nasazení nových technologií v justici a zavedení jejich nové správy, údržby a licenční politiky, předpokládáme značné snížení nákladů na jejich údržbu a tedy i návratnost vložených investic.

3.5 Klíčové principy dalšího rozvoje elektronizace justice

Při dalším rozvoji elektronizace justice je však třeba na začátku vytváření nástrojů a neustále v jejich průběhu sledovat a dodržovat níže uvedené klíčové principy rozvoje elektronizace justice. Žádný z nástrojů eJustice sloužící k dosažení stanoveného cíle nesmí být s nimi v rozporu. Dodržování těchto zásad je stěžejní pro úspěšný rozvoj eJustice. Pokud při naplňování specifických cílů nebudou dodrženy, nelze cíl považovat za úspěšně splněný.

Pojetí eJustice jako služby občanovi

Každý nástroj eJustice musí být pojat jako služba občanovi. Naopak žádný z nástrojů k dosažení kteréhokoli ze specifických cílů, nesmí žádným způsobem omezit právo na soudní ochranu či oddělit justici od svých „uživatelů“. Zvýšení efektivity výkonu procesů složek justice nemůže nikdy být na úkor transparentnosti vykonávaných činností a zejména nesmí ztížit přístup občana ke službám organizace, které je ze zákona povinna poskytovat.

Aplikace principu proporcionality

Vzhledem k „citlivosti“ výkonu státní správy v oblasti justice je třeba před zavedením jednotlivých nástrojů eJustice pečlivě zvažovat jejich dopad jak na občana z hlediska poskytovaných služeb, tak na soudy z hlediska jejich ústavou garantované nezávislosti a na ostatní organizační složky resortu z hlediska jejich zákonem vymezené činnosti. Ani v tomto případě nesmí být žádný nástroj na zvýšení efektivity postaven nad tyto základní zásady.

Systematičnost a koncepčnost rozvoje

Činnost organizačních složek resortu justice je natolik různorodá a vnitřně provázaná a složitost nástrojů eJustice a jejich vzájemná propojenost tak složitá, že je bezpodmínečně třeba, aby rozvoj elektronizace justice postupoval podle předem dané strategie a byl v této oblasti zaveden propracovaný a dlouhodobý systém plánování rozvoje. Naopak je třeba odolávat tlakům jednotlivých organizačních složek na zavedení nástrojů, které nebudou zapadat do celkové

koncepce. Špatný krok může zmařit snahy o dosažení strategických cílů na několik let. Zavedení některých nástrojů trvá řadu let a stejně tak jejich náhrada.

Využití zavedených a osvědčených funkcí a postupů

O elektronizaci justice můžeme mluvit sice teprve od roku 1993, což je zlomek času oproti vývoji práva a právního řádu, přesto bylo za posledních 25 let dosaženo řady úspěchů a zavedeno množství postupů, které se v praxi osvědčily. Složitě vymyšlené, efektivní a zavedené nástroje a postupy je třeba převzít a pracovat s nimi, byť v někdy modifikované podobě, i v nástrojích nových. Dosavadní aplikace je třeba podrobně zmapovat a využitelné funkce zapracovat již do prvních verzí nových systémů. Je třeba využít znalostí a zkušeností pracovníků organizačních složek justice, kteří se podíleli na dosavadním vývoji a správě nástrojů, a spolupracovat s nimi i při nasazování nových úprav.

Napojení na nástroje eGovernmentu

Již bylo uvedeno, že eJustice je integrální součástí eGovernmentu a využívá jeho nástroje. Je nezbytně nutné v maximální možné míře tyto nástroje využívat a vyhnout se zavádění obdobných prostředků. Samozřejmostí je dodržování mezinárodních a národních standardů např. v oblasti informačních systémů veřejné správy, dlouhodobého zajišťování pravosti dokumentů, atd.

Rychlost, bezpečnost, stabilita a vzájemná kompatibilita

V prostředí justice není možné využívat ICT řešení, která nemohou zaručit dostatečnou rychlost a odezvu informačních systémů. Při implementaci ICT řešení je nutné vždy při posuzování počtu pracovníků či uživatelů s určitou aplikací počítat s dostatečnou rezervou. Počty uživatelů se mohou nárazově i dlouhodobě značně zvyšovat (např. v soudní agendě dojde k legislativní změně mající za následek značné zvýšení věcí a počtu pracovníků). Informační systémy musí být stabilní. V souvislosti s nutností dodržovat množství procesních lhůt není možné tolerovat výpadky dlouhodobějšího charakteru ani nestabilitu jednotlivých aplikací. Jednotlivá ICT řešení musí být zcela kompatibilní a v souhrnu musí tvořit jednotný celek. Z důvodu množství osobních i utajovaných informací zpracovávaných složkami justice musí být zajištěna ochrana sítě a databází před útoky.

Jednoduchost nasazení, správy a řízení informačních technologií a systémů

Všechny ICT řešení v justici musí být založeny na centrální komunikační a integrační platformě, jenž umožní jednotlivé technologie a informační systémy snadno nasazovat, spravovat a řídit jejich využívání. Informační a komunikační technologie v justici ovlivňuje nejen technický vývoj a pokrok, ale i množství legislativních změn, které mají na ICT řešení značný dopad (např. zavedení nových veřejných rejstříků, centrální evidence přestupků, atd.).

Uživatelská přívětivost

Uživatelské rozhraní informačních systémů využívaných jak pracovníky justice, tak účastníky řízení či veřejností musí být jednoduché na ovládání a uživatelsky intuitivní. Práce s aplikacemi musí být snadno pochopitelná i pro osoby, které běžně komunikační technologie nepoužívají.

Připravenost na nové technologie

Rychlý rozvoj ICT přináší stále nové možnosti jak ve zrychlení práce v justici, tak ke zlepšení vzájemné komunikace s veřejností. Nové výkonnější technologie přináší také bezpečnostní rizika pro ICT řešení v justici. Používané technologie musí umožnit v přiměřeném čase reagovat na nové výzvy a mít schopnost je implementovat do své struktury. Je třeba neustále sledovat a vyhodnocovat nové technologické trendy a tyto v případě potřeby průběžně implementovat a využívat.

4 Popis cílů v jednotlivých strategických oblastech

Na strategické cíle navazují cíle specifické, které v souladu s logikou intervence mají naplňovat globální cíl a vizi rozvoje elektronizace justice. Tyto specifické cíle se pak uskutečňují prostřednictvím jednotlivých opatření, která mohou mít podobu ICT nástrojů, povahu legislativních změn, investic, finančních nástrojů, apod.

Každý specifický cíl musí být v souladu se:

- základními principy, na kterých stojí právo na soudní ochranu a právo na spravedlivý proces,
- klíčovými principy rozvoje elektronizace justice,
- vizí, globálním cílem a všemi strategickými cíli.

4.1 Strategický cíl 1: Podpořit podmínky pro spravedlivé, zákonné a rychlé rozhodování organizačních složek resortu justice a jejich výkon

Na tento strategický cíl je navázáno 9 specifických cílů.

Název a popis cíle:

4.1.1 Specifický cíl 1.1. Umožnit efektivní a uživatelsky přívětivé vedení spisové služby, které usnadní evidování veškerých potřebných a relevantních údajů a automatizaci opakujících se úkonů.

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů, státních zastupitelství, Probační a mediační služba, Vězeňská služba a ministerstvo.

Kontext a vazba na strategický cíl

Strategie realizace Smart Administration v období 2007 – 2015 uvádí v cíli E1 požadavek na zavedení systému elektronické justice. V souladu s cílem zajistit podmínky pro spravedlivé, zákonné a rychlé rozhodování organizačních složek justice a v souladu s požadavkem na využití

elektronických nástrojů pro efektivní řízení procesů uvnitř systému justice je třeba umožnit efektivní a uživatelsky přívětivé vedení spisové služby, které usnadní evidovat veškeré potřebné a relevantní údaje a automatizovat opakující se úkony. Vedení spisové služby v elektronické podobě lze považovat za jednu z nejdůležitějších částí eGovernmentu a eJustice. Složky justice jakožto organizační složky státu mají podle ust. § 63 zákona o archivnictví povinnost vést spisovou službu v elektronické podobě, není-li zákonem stanoveno jinak. Spisová služba je v současnosti na všech organizačních složkách vedena v elektronických systémech spisové služby. Od vedení spisové služby v elektronické podobě je třeba rozlišovat vedení spisů v elektronické podobě, které povinné není.

Informační systémy v justici pomáhají v evidenci téměř veškerých úkonů, které se provádějí. Jedná se zejména o zpracování a založení doručených datových zpráv, dokumentů a dalších listin, o vytváření spisů a přidělování spisových značek, vyznačování a sledování spisového oběhu a vyznačování vyřízení spisu a informace o jeho uložení, zda byl spis zařazen do výběru archiválií, zda byl vybrán jako archiválie nebo určen k likvidaci. V elektronických systémech se vedou rejstříky jednotlivých organizačních složek, a to dle jejich kancelářských a spisových řádů. Dále informační systémy spisové služby často umožňují odesílat jejich prostřednictvím dokumenty do datové schránky, slouží ke komunikaci s ostatními agendovými informačními systémy (například CEO, základní registry) a plní řadu jiných funkcí dle specifické náplně činností konkrétního orgánu veřejné moci. K těmto funkcím patří např. hlídání zákonných, soudcovských a jiných lhůt, umožnění průkaznějšího dodržování zákonem stanovených postupů při rozdělování věcí mezi různé subjekty (např. rozdělování napadlých věcí podle rozvrhu práce dle ust. § 42 odst. 2 zákona o soudech a soudcích, ustanovování obhájců podle ust. § 39 trestního řádu, určování insolvenčních správců podle ust. § 25 insolvenčního zákona). Systémy rovněž brání svévolným změnám relevantních údajů o průběhu řízení (datum rozhodnutí, vypravení rozhodnutí, zaevidování opravného prostředku, atd.) a usnadňují prověřkovou a dohledovou činnost vykonávanou dohledovými orgány v souladu se zákonem.

Informační potřeby většiny agend v justici jsou tak odlišné od běžných správních agend veřejné správy, že informační systémy spisové služby nemohou být řešeny implementací standardizovaných komerčních řešení, ale vynucují si potřebu tvorby a nasazení individuálních a specifických řešení výlučně pro potřeby justice s přihlédnutím ke specifické činnosti každé z organizačních složek resortu justice.

Současný

stav

Současná situace vedení spisové služby v justici je ovlivněna historickým vývojem a absencí jednotné koncepce rozvoje. Jedná se o nejpalčivější problém současné elektronizace justice. Výsledkem dosavadního vývoje je problematické řízení procesů uvnitř justice, nedostatečná vzájemná kompatibilita systémů a nedostatky v komunikacích mezi informačními systémy.

Současné elektronické systémy spisové služby v justici můžeme dělit podle různých kritérií např.:

Podle toho, zda slouží k vedení elektronických spisů či nikoli

Jak již bylo uvedeno, spisová služba v elektronické podobě neznamená, že i spisy jsou vedeny v elektronické podobě. Možnost vedení elektronických soudních spisů není dána zákonem o archivnictví, ale je upravena např. v ust. § 40b o. s. ř. a následně podrobně upravena v jednacím řádu a ve v. k. ř. U elektronického spisu jsou veškerá rozhodnutí vyhotovena v elektronické podobě a následně podepsána elektronickým podpisem. Dokumenty došlé od účastníků řízení a dalších osob v listinné podobě se skenováním či autorizovanou konverzí převádí do elektronické podoby a soud tak pracuje a účastníci nahlíží pouze do elektronického spisu. Mimo spisů v rejstříku EPR (Elektronický Platební Rozkaz), do kterého se zapisují návrhy na vydání elektronického platebního rozkazu podle ust. § 174a o. s. ř., se všechny ostatní spisy v justici vedou primárně v listinné podobě.

Spisové služby procesně orientované či evidenčně orientované

Procesně orientovanou spisovou službou se rozumí taková, která nejen slouží k evidenci jednotlivých spisů a dokumentů, ale zároveň vede uživatele k tomu, jak ve věci postupovat a aktivně mu pomáhá jak s vyhotovením rozhodnutí a jeho rozesláním, tak i s většinou dalších kroků ve spisu. Aplikace jsou stavěny na událostech, které tvoří základ tzv. workflow, tedy automatického procesu, který podle předem definovaných návazností jednotlivých událostí posouvá věc z pracovního stolu uživatele, který dokončil jednu událost, na pracovní stůl jiného uživatele. Zároveň na základě definice událostí za uživatele provede automaticky rutinní úkony, jako je např. lustrace účastníka řízení, doplnění údajů do jiných rejstříků, atd. V současnosti lze za procesně orientované spisové služby považovat CEPR a ISVR (Informační Systém Veřejných Rejstříků).

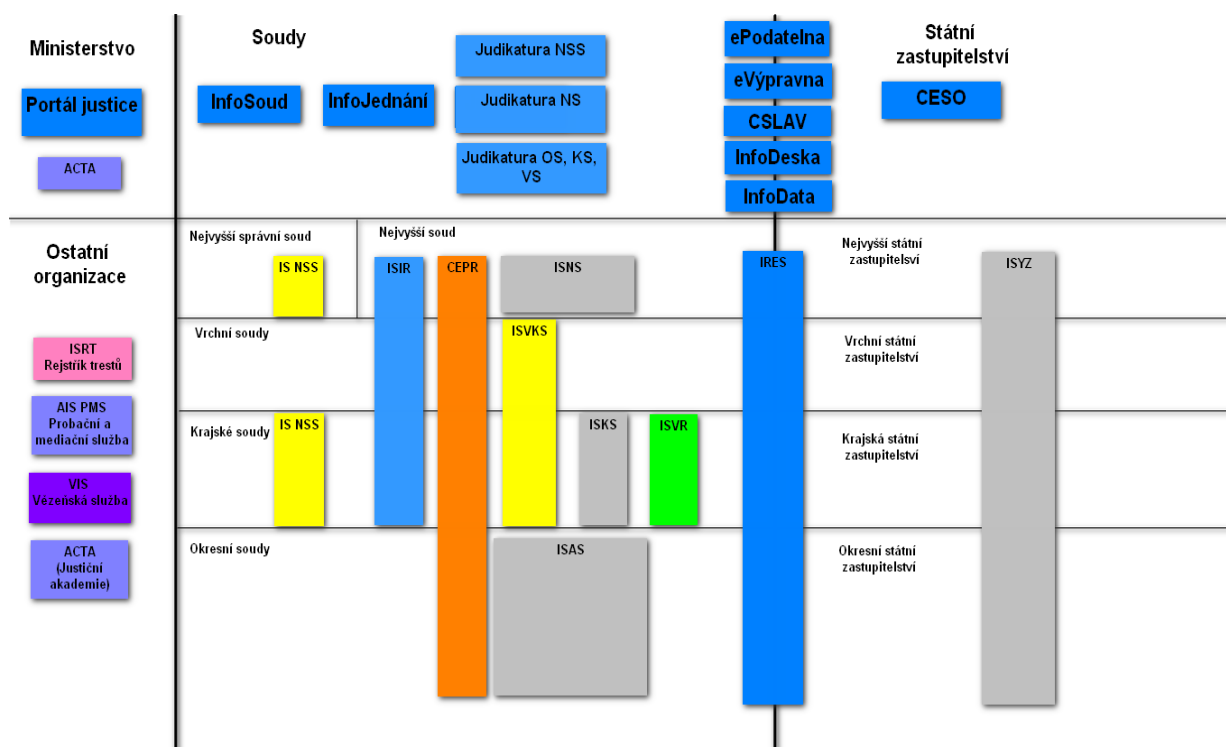
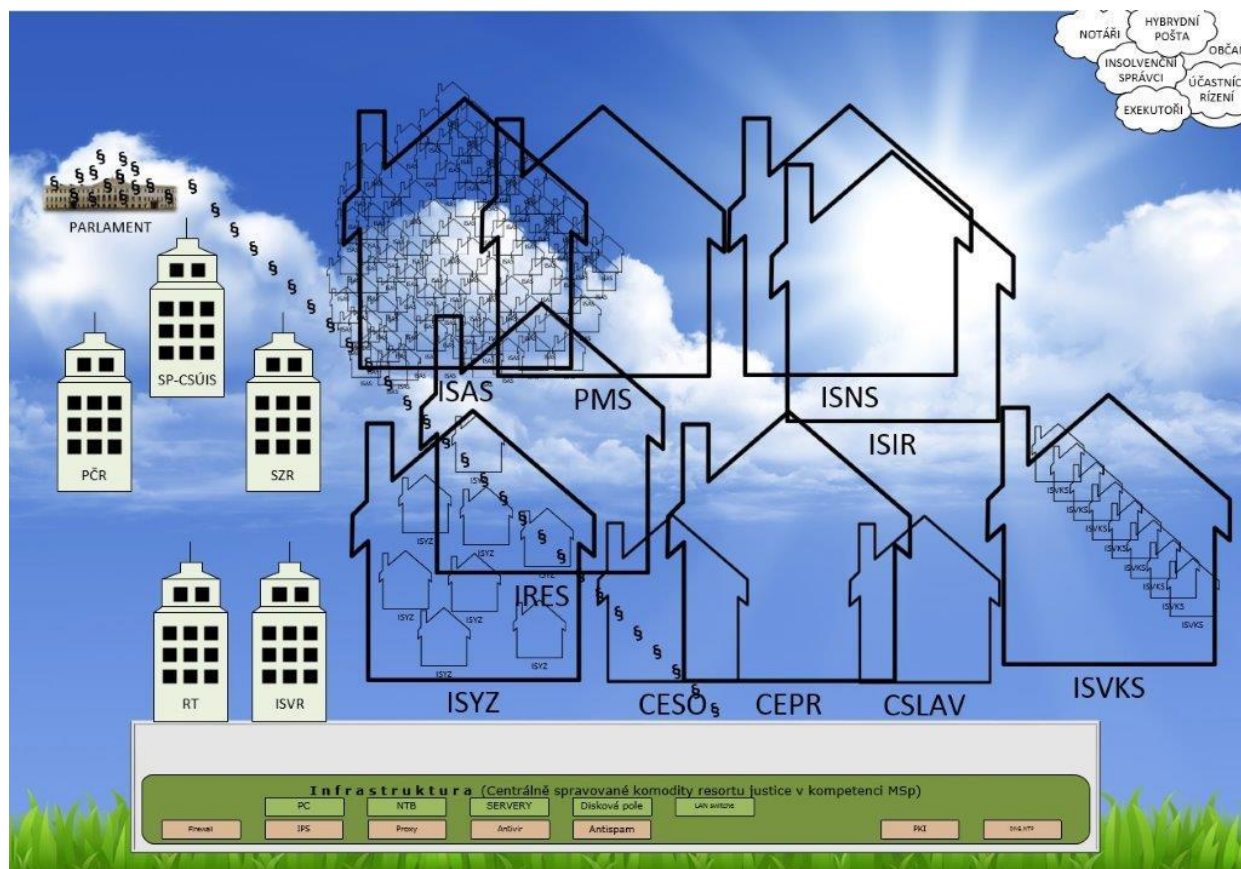
Centralizované či decentralizované

Jde o technické uspořádání a architekturu elektronických systémů spisové služby, které ovšem mají jak technické důsledky např. v nasazování úprav, zásahů do databáze, tak procesní důsledky např. v jednotném přidělování spisové značky přes všechny soudy, možnosti nahlížení do spisů jiných organizací, celostátní lustrace osob, atd.

Klíčové či vedlejší

Klíčovými informačními systémy jsou ty, které zabezpečují většinu činností spisové služby v rámci jedné organizace. Je v nich vedena většina rejstříků, včetně modulů správy organizace a dalších evidenčních pomůcek. Mezi klíčové systémy lze zařadit ISAS, ISVKS (Informační Systém Vrchních a Krajských Soudů), ISYZ (Informační SYstém Zastupitelství), ISNS (Informační Systém Nejvyššího Soudu), ISNSS (Informační Systém Nejvyššího Správního Soudu), AIS PMS (Agendový Informační Systém Probační a Mediační Služby), VIS (Vězeňský Informační Systém) a ACTA. Vedlejší systémy slouží k evidenci a vedení pouze jednotlivých zvláštních agend a rejstříků. Řadíme sem CEPR, ISIR (Informační Systém Insolvenčního Rejstříku), ISKS (Informační Systém Krajských Soudů) a ISVR.

Současný stav nasazení informačních systémů spisové služby v justici

Jak lze z obrázku poznat, jen na krajských soudech je současně provozováno 6 systémů spisové služby (ISVKS, ISIR, ISKS, CEPR, ISVR a IS NSS). Systém ISVKS je navíc nemá stejné nastavení a v některých funkcích se liší dokonce i na jednotlivých krajských soudech.

Stávající stav provozu elektronických systémů spisové služby je neudržitelný, a to z hlediska jejich morální i technické zastaralosti. Klíčové informační systémy jsou staré 20 let a vznikaly převážně v letech 1995 až 2002. Vedlejší informační systémy jsou novějšího data, nicméně se vyznačují rovněž problémy se stabilitou a ani po letech od jejich zavedení nejsou stále plně dokončeny.

Současný stav systémů spisové služby v justici lze stručně charakterizovat jako nahodilý, vzájemně nekompatibilní a pouze částečně propojený systém mnoha samostatných aplikací od různých dodavatelů, jenž v celku nesplňuje nároky na moderní pojetí eJustice a je ze strany uživatelů oprávněně kritizován.

Nedostatky současných elektronických systémů spisové služby můžeme členit na uživatelské a na technické:

- Mezi uživatelské nedostatky patří jejich nepřívětivost, složitost ovládání spočívající např. v nestandardním uživatelském rozhraní, používání nezvyklých klávesových zkratk. To má za následek nechuť pracovníků justice s nimi pracovat a náročnost zaškolování nových zaměstnanců, kteří si obtížně osvojují práci s nimi. Lze sem zahrnout i v některých případech přílišnou svázanost či snahu omezovat jednotlivé kroky činěné v elektronickém systému (workflow), neboť v justici mohou nastat a nastávají neočekávané procesní situace, na které stávající systémy neumí dostatečně rychle reagovat.
- Mezi technické nedostatky lze zařadit ICT architekturu a její technologickou roztržitost, technickou zastaralost řešení, které ústí v pomalost jednotlivých systémů spisové služby a k četnosti jejich výpadků. Pouze některé současné informační systémy spisové služby mají společné funkční a komunikační části či databáze. Neexistuje společný seznam jmen obsahující údaje o osobách vystupujících v řízeních, nejsou společné žádné číselníky. Veškerá komunikace s externími systémy (datové schránky, CEO, základní registry, rejstřík trestů, elektronická podatelna, infoSoud, infoJednání, EÚD, atd.) se musí zpracovat a udržovat v každém systému zcela samostatně. Dalším výrazným problémem je, že některé využívané technologické komponenty (např. ve většině aplikací využívaná Oracle Forms) již nejsou podporovány vůči technologiím, což může způsobit značné problémy při přechodu na vyšší verze operačních systémů používaných v justici. V justici nejvíce využívaná platforma Oracle byla zcela nesystémově doplněna o platformu Lotus Dominu. Uživatelské, ale i technické nedostatky nutně vedou ke snížení kvality a efektivnosti práce organizačních složek justice, k neefektivnímu postupu při práci organizací a s tím spojenými náklady. Nesprávně zavedení a nastavení elektronických systémů spisových služeb tak může podstatným způsobem bránit tomu, aby ochrana byla poskytnuta rychle, účinně a bez zbytečných nákladů.

Údržba stávajících systémů je rovněž finančně náročná a z hlediska časových nedostatečně rychlá, kdy nedokáže přiměřeně reagovat na neustálou potřebu úpravy systémů z důvodů legislativních či jiných.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Technické řešení

Základním cílem pro další rozvoj elektronického systému spisové služby je integrace všech systémů pod jednu platformu. Současné elektronické systémy spisové služby budou nahrazeny novým multiplatformním, kompatibilním a univerzálním systémem správy dat, aplikací a procesů. Není nutné, ale ani žádoucí, aby byl v justici používán na všech stupních soudů, státních zastupitelství, atd. jednotný informační systém vytvořený a spravovaný jedním dodavatelem, je však nutné, aby aplikace byly provozovány na stejné komunikační a integrační platformě a byly vzájemně kompatibilní a propojené. Je třeba zcela opustit stávající stav, kdy jsou jednotlivé komunikační moduly a funkčnosti implementovány do informačního systému od jednotlivých dodavatelů zcela samostatně a stejné úpravy informačních systémů spisové služby je tak třeba zapracovat a financovat vícekrát. Aby bylo dosaženo očekávané spolehlivosti aplikací, musí být dosavadní řešení lokálních databází na jednotlivých organizačních složkách změněno na řešení centrálních databází.

Uživatelské rozhraní a funkčnosti

V současné době v justici ne všichni pracovníci používají při své činnosti informační systémy spisové služby a spoléhají se tak na informace získané výlučně z listinných spisů. Jednou z příčin je mimo jiné i stávající „uživatelská nepřívětivost“ informačních systémů daná dobou jejich vzniku. Z uživatelského hlediska je nezbytné, aby jednotlivé systémy byly založeny na stejném uživatelské rozhraní a uživatel prakticky neměl možnost poznat, jakým dodavatelem byl informační systém spisové služby nebo jeho část vytvořen. Grafické uživatelské rozhraní musí být podle přesné zadávací specifikace vytvořeno pro potřeby jednotlivých organizačních složek, nicméně základní struktura rozhraní a ovládací prvky musí být shodné pro celý resort. Uživatelské prostředí musí být jednoduché, intuitivní a přehledné a musí umožňovat snadné zobrazování všech procesních souvislostí (např. spojení spisů či věcí, aktuální stav procesních lhůt, atd.)

Důležitou součástí informačních systémů spisové služby musí být nástroje pro podporu efektivní a transparentní činnosti soudů (částečně ale i státních zastupitelství). Na Slovensku se soubor takových opatření označuje jako „súdný manažment“ a lze jej popsat jako nástroje pro podporu soudců a soudních zaměstnanců dovnitř soudní soustavy. Jde o hierarchický systém správ procesů, které mají podpořit efektivní činnost soudů. Mezi jeho součásti, které by měly být implementovány do informačních systémů lze zařadit:

- Využívání tzv. systému pracovních ploch pro jednotlivé pracovníky organizací (soudce, státní zástupce, asistenty, vyšší soudní úředníky, vedoucí kanceláře, zapisovatelky, atd.). Pracovní plochy musí být přehledné a musí z nich být přístup na všechny funkčnosti potřebné pro jednotlivé pracovní pozice.
- Pro evidenci jednotlivých dokumentů by mohl být ve všech agendách zaveden osvědčený systém událostí, spočívající ve standardním označení písemností ve spise. Pro jednotlivé události je možné nastavit automatizované či polo automatizované procesní workflow, které zajistí či usnadní hlídání navazujících procesních úkonů (např.

upozornění na nutnost doručení konkrétních dokumentů dalším osobám, vyznačení skončení věci, atd.). Snahou bude maximální míra automatizace a polo automatizace jednoduchých a často se opakujících úkonů. Patří sem i tzv. úlohy, které v předem nastavených intervalech vykonávají určitou činnost (např. dávkové předávání informací mezi jednotlivými částmi systémů).

Nastavené workflow nikdy nemůže omezovat osoby rozhodující ve věci v jednotlivých procesních úkonech, ale musí být zaměřeno výlučně na úkony toliko administrativní, nikoliv na úkony spojené s rozhodovací činností. Je proto třeba pečlivě zvažovat nasazení „procesní svázanosti“ a omezení v systémech.

- V justici je nutné v každém okamžiku hlídat značné množství procesních lhůt a jiných časových okamžiků. Informační systémy musí využívat nástroje tzv. time managementu. Ať již půjde o systém sdílených kalendářů jednotlivých pracovníků, hlídání lhůt (pro učinění úkonu ve spisu, vazebních, procesních, pro vypravení rozhodnutí, atd.) až po přehledné kalendáře pro rezervace soudních síní, atd. Cílem je zároveň převést vytváření tzv. referátů z listinného spisu do informačního systému, což zajistí, že uvedené pokyny budou administrativním pracovníkům informačním systémem připomínány a bude možné zpracovat kontroly jejich dodržení.
- Aplikace musí umožňovat napojení na externí právní informační systémy či aplikace. Může se jednat např. o aplikace umožňující tvorbu a využití vzorů (šablon) rozhodnutí a přípisů, o jednotný přístup do systémů právních předpisů, komentářů, literatury, judikátů. Dále o napojení na různé pomůcky pro počítání lhůt, úroků z prodlení, ale i o externí systémy pro elektronický přepis mluveného slova¹⁷ na psaný text, protokolaci, videokonference, ekonomické systémy, atd.
- Pro vedení soudů je nutné zavést využívání nástrojů business intelligence, které lze charakterizovat jako přetváření dat na znalosti potřebné pro správné rozhodnutí. Jde např. o sledování výkonnosti jednotlivých soudních pracovníků, sledování změn nápadu mezi jednotlivé soudní agendy či senáty, počet nařízených jednání, vytíženost jednacích síní, přehled řízení, ve kterých nebyl po určitou dobu učiněn žádný úkon, přehled nedodělků, atd., které budou prostřednictvím jednoduchých grafických rozhraní (dashboard) přístupné vedoucím pracovníkům.
- V budoucnu nesmí být vyloučeno zapojení pokročilých technologií umožňujících např. ovládání informačních systémů hlasem.

Implementace jednotlivých prvků do informačních systémů však musí být v souladu s úpravou a standardizací pracovních procesů nejen na soudech, nýbrž i v ostatních organizacích justice.

¹⁷V justici je přepis mluveného slova na psaný text již využíván. Dosud však není plošně využíván.

Předpokládá se tedy normativní podpora úpravy administrativních pracovních postupů obsažených v kancelářských a spisových řádech, případně metodických pokynech.

S novými elektronickými systémy spisové služby je třeba řešit infrastrukturní prostředky ICT v rámci resortu, které trpí technologickou roztržitostí a dále morální i technickou zastaralostí řady technických prvků. V návaznosti na tento fakt centralizace tyto problémy odstraní, jelikož neočekáváme obměnu stávajícího modelu a rovněž finanční náklady budou využity hospodárněji.

Informační systémy spisové služby musí odpovídat národním standardům pro elektronické systémy spisové služby.¹⁸

V souladu s navrženými cíli bude vytvořena jednotná platforma a budou průběžně vypisována výběrová řízení na dodávky jednotlivých modulů, které budou postupně nahrazovat stávající informační systémy spisové služby. Bude vytvořena podrobná analýza, plán a harmonogram přechodu na zcela nový způsob vedení spisové služby v justici.

Náhrada systémů musí být postupná a s co nejmenšími dopady na běžnou činnost organizací.

Přínosy a dopady realizace cíle

Vybudování a nasazení nových informačních systémů pro vedení spisové služby v justici bude mít řadu přínosů zahrnujících jak zvýšení efektivity práce organizačních složek resortu justice, tak značné snížení nákladů na údržbu a provoz informačních systémů. Zvýšení efektivity bude dosaženo automatizací či polo automatizací rutinních činností soudů zahrnujících vše od jednoduchých administrativních úkonů (např. zápis nových věcí, zakládání podání, lustrace osob a věcí, vyznačování souvislostí, odesílání rozhodnutí atd.), přes automatické vyplňování statistických listů až po podporu související se samotným rozhodováním (příprava rozhodnutí, možnost vydávání hromadných rozhodnutí, atd.). Nový systém odstraní pomalost a nestabilitu stávajících aplikací a jejich časté výpadky, které v současnosti u některých systémů spisové služby značně obtěžují, až demoralizují uživatele.

Přehledná uživatelská rozhraní povedou ke zvýšení práce s informačními systémy i u uživatelů, kteří s nimi dosud odmítali pracovat. Odpadne tak neefektivita dílčích činností, které dosud muselo vykonávat více pracovníků. Tím se celkově podstatně zrychlí práce organizací, které jsou těmito činnostmi v současné době přetíženy.

Centralizace databází umožní zjišťovat více informací, a tím dojde k přispívání vydávání správných a zákonných rozhodnutí.

Dalším velkým přínosem je očekávané snížení nákladů na údržbu, provoz a inovaci informačních systémů. Bude zcela odstraněna stávající potřeba zapracovávat stejné úpravy do všech informačních systémů samostatně. Pokud např. vznikne potřeba úpravy komunikace se

¹⁸ Více informací lze nalézt zde <http://www.mvcr.cz/clanek/narodni-standard-pro-elektronicke-systemy-spisove-sluzby.aspx>

základními registry, nebude nutné objednávat úpravu u několika dodavatelských společností a hradit ji tak vícekrát.

Bez dosažení tohoto cíle není možné realizovat značnou část cílů uvedených dále a přispět tak k maximální efektivitě práce činností jako celku.

Dopadem je tedy vyšší efektivita práce organizace justice, tím rychlejší činnost organizací a s tím spojené celospolečenské a ekonomické důsledky.

4.1.2 Specifický cíl 1.2 Rozšířit implementaci elektronického spisu na další organizační složky justice a do dalších soudních agend

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů, státních zastupitelství, Probační a mediační služba, Vězeňská služba a ministerstvo.

Kontext a vazba na strategický cíl

V souladu se strategií realizace Smart Administration v období 2007 – 2015, která ve specifickém cíli E1 požaduje zavést systém elektronické justice včetně elektronizace spisů, je třeba dále pokračovat ve vybraných agendách v přechodu z listinných na elektronické spisy. Tento specifický cíl je úzce spojen s cílem předchozím a sdílí s ním většinu výhod. Jeho přínosy jsou však tak rozsáhlé, že zasahují do každého ze tří strategických cílů. Elektronizace spisů, tj. nahrazení listinného spisu elektronickým, rovněž ve svém souhrnu zajistí podmínky pro spravedlivé, zákonné a rychlé rozhodování organizací justice.

Současný stav

I přes zavedení systému oboustranné elektronické komunikace mezi organizačními složkami resortu justice a veřejností je v současné době většina agend v justici primárně ve formě listinného spisu spolu s rejstříky a ostatními evidenčními pomůckami vedených naopak v elektronických systémech spisové služby.

Možnost vedení elektronických soudních spisů v civilním řízení byla legislativně upravena v ust. § 40b o. s. ř. podle něhož se o každém sporu nebo jiné právní věci se vede spis v listinné nebo v elektronické podobě. Podmínky vedení spisu stanoví prováděcí právní předpis. Tím je jednací řád a následně je úprava podrobně upravena ve vnitřním a kancelářském řádu.

V justici byla postupně od roku 2012 na okresní a krajské soudy nasazována aplikace CEPR, která je jako jediná v justici určena pro vedení elektronických spisů. Do CEPRu se zapisují návrhy na vydání elektronického platebního rozkazu podle ust. § 174a o. s. ř., které jsou vyplňovány v PDF formuláři. Po jejich podepsání elektronickým podpisem a odesláním do centrální podatelny se data z formuláře přenesou do CEPRu. Následně v aplikaci proběhnou zcela automaticky či poloautomaticky rutinní úkony (lustrace účastníků proti CEO, základním registrům, atd.) a referentovi je předpřipraveno rozhodnutí, tedy elektronický platební rozkaz či jiné procesní rozhodnutí. To je následně podepsáno elektronickým podpisem osoby, která jej vydala, a rozesláno účastníkům řízení. Jde rovněž o první aplikaci, která při odesílání rozhodnutí či jiných písemností využívá tzv. hybridní poštu (viz dále). Jde však pouze o první, dílčí a

izolovaný a krok k elektronizaci spisů. Tato aplikace, stejně jako ostatní informační systémy spisové služby, je oddělena od ostatních a komunikace mezi nimi je pouze dílčí. Spisy se v případě zrušení elektronického platebního rozkazu, převádí do rejstříku C vedeného v aplikaci ISAS (na krajských soudech se převádí do aplikace ISKS). Vzniká tak situace, kdy první část spisu je vedena v elektronické podobě a po převodu je pokračováno v podobě listinné. CEPR dosud neumožňuje nahlížet do spisu vzdáleným přístupem. Účastník či jeho zástupce se musí dostavit do budovy soudu, kde je mu vygenerován tzv. „offline spis“.

V jiných agendách elektronický spis zaveden dosud není. To platí i pro agendu insolvenční, neboť, přesto že se v ní veškeré listiny zakládají v elektronické podobě do aplikace a poté zveřejňují v insolvenčním rejstříku, není naplněna podmínka stanovená v § 21b odst. 1 jednacího řádu, dle které soud vyhotovuje rozhodnutí a další písemnosti v té podobě, v jaké je veden spis. V insolvenčním řízení jsou soudní originály rozhodnutí vyhotovovány v podobě listinné.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Cílem je rozšíření počtu agend soudů a státních zastupitelství a případně i dalších organizací justice, ve kterých je listinný spis nahrazen elektronickým. Je tedy třeba pokračovat v dalším rozvoji elektronických spisů v justici. Při elektronizaci spisů, je třeba více než jinde, pečlivě posuzovat smysluplnost jejich zavedení vzhledem k jejich užitečnosti a účelnosti. Rozvoj elektronických spisů nesmí být neuvážený. Jeho prvotní zavedení v nevhodných agendách a řízeních může pracovníky justice natolik odradit, že další postup v elektronizaci spisů se stane neprosaditelný a veškeré listiny se budou i přes zavedení elektronického spisu dále tisknout. Je tedy vhodné dodržovat následující zásady:

- Přednostně se zaměřit na ty agendy, které ve velké míře spočívají v rutinních, stále se opakujících procesních úkonech, a kde se nevyskytují spisy o velkém počtu stran.
- Přednostně se zaměřit na ty agendy, které jsou již z větší části nyní vedeny v elektronické podobě a na ty, kde převládají či mohou převládat podání v elektronické podobě. Pokud dojde k elektronizaci agend, kde převládají listinná podání, stírá vysoká pracnost spojená s konverzí listin do elektronické podoby výhody elektronického spisu.
- Přednostně se zaměřit na agendy, kde se nekoná jednání nebo se koná pouze v omezeném počtu věcí.
- V agendě musí být dostatečně vysoký nápad, jenž pokryje časovou úsporu pracovníků justice a finanční náročnost vzniklou v souvislosti se zavedením elektronických spisů.
- V řízení musí být veden elektronický spis od jeho začátku až do konce. Není vhodné elektronizovat spisy pouze v části řízení. Jejich konverze z jedné podoby do druhé je vždy spojena se značnou pracností, legislativními omezeními a materiálními náklady.

- Je třeba se vyvarovat zavedení tzv. hybridních spisů, kdy některé listiny ve spise jsou pouze v listinné podobě a jiné výlučně v elektronické. To činí problémy z hlediska vedení spisu a orientace v něm.

Stěžejním aspektem při elektronizaci spisů je však již zmíněná soudcovská nezávislost. Veškeré nástroje eJustice a tedy i elektronický spis musí princip soudcovské nezávislosti podporovat a nikoliv ji ohrožovat. Je třeba se vyvarovat procesně silně orientovaným elektronickým spisům, které budou mít tendenci určovat průběh řízení na základě centrálně nastaveného workflow¹⁹. Z dosavadní praxe vyplynulo, že zmapovat všechny možné aspekty soudního či jiného řízení a následně je promítnout do informačních systémů je pro jejich složitost téměř nemožné. Elektronický spis nesmí nikdy bránit soudci či jiné rozhodující osobě činit kroky, které jsou dle jeho názoru procesně možné. K případné nápravě postupů složek justice slouží odvolací řízení či jiné procesní postupy, nikoliv elektronické spisy nastavené ministerstvem, tedy orgánem moci výkonné.

Otázkou, kterou bude nutné řešit, je počítačová gramotnost pracovníků justice a možnost je přimět pracovat s elektronickým spisem. Elektronický spis nesmí přenášet administrativní či rutinní úkony na soudce, státní zástupce a další rozhodující osoby. Proto se předpokládá, že práce s aplikací pro vedení spisu bude stále náplní práce zejména administrativních pracovníků justice. Užívání elektronického spisu rozhodujícími osobami (referenty) tak lze rozdělit na dvě části. Základní část spočívá ve schopnosti si spustit příslušnou aplikaci a vyhledat konkrétní spis a ten si následně zobrazit. Pokročilejší část pak spočívá v aktivním využívání pokročilých funkcí a externích aplikací. Obsahuje tedy i možnost vyhledávat v různých evidencích, sestavovat si vzory rozhodnutí a tyto využívat, atd. Informační systém určený pro vedení elektronického spisu musí vždy umožnit si potřebné listiny vytisknout. Předpokládá se, že základní užívání zvládne každá osoba pracující v agendě, ve které byl elektronický spis zaveden. Pokročilé užívání pak bude nepovinné a bude určeno jen pro ty rozhodující osoby, které dokáží tyto funkce využívat.

Z dotazníkového průzkumu mezi soudci vyplynulo, že největší obavou z elektronických spisů a argumentem proti jejich zavedení je nutnost čtení všech listin obsažených ve spisu z monitoru a rovněž nutnost otevírání jednotlivých listin postupně. Soudcům bude chybět i možnost činit ve spisu poznámky a zobrazit více dokumentů najednou pro porovnání. Častou obavou byl i možný kolaps systémů.

Je nepochybné, že zavedení elektronických spisů sice bude mít níže uvedené pozitivní dopady i přesto, že se budou některé listiny ze spisu na pokyn rozhodujících osob i nadále tisknout. Co se týče orientace a práce s jednotlivými listinami, je nutné zavést technologii, která umožní vytvoření jednoho souhrnného dokumentu, který umožní prohlížení listin (listování) obdobným způsobem jako ve spise listinném. Práce v elektronických spisech spočívající výhradně v postupném otevírání jednotlivých dokumentů je vyloučena. Dokumenty ve spisu musí být přehledně zobrazeny a rozděleny na podání a na jejich přílohy tak, aby byla ze spisu zřejmá

¹⁹ Takto je v současnosti nastaven CEPR, který ukázal, že i v „jednodušších“ soudních agendách se vyskytuje množství eventualit, které nelze vždy dopředu pokrýt

jejich vzájemná souvislost, čímž odpadne vyhledávání příloh v přílohových obálkách. Použitá technologie vizualizace spisů by měla umožnit zpracovatelům vkládat do spisu k jednotlivým elektronickým dokumentům poznámky.

V souladu s uvedenými pravidly postupného zavádění elektronických spisů i do dalších agend, a to nejen soudních bude vytvořen a ve spolupráci se zástupci justice schválen harmonogram nasazování elektronických spisů, který se bude týkat jak soudů, tak státních zastupitelství nebo organizačních složek justice navazujících na procesy rozhodování těchto orgánů

Agendy, které se v první fázi nejlépe hodí k zavedení elektronických spisů, jsou:

- Agenda státních zastupitelství – dozorové spisy²⁰. Tyto spisy slouží státním zástupcům pro zakládání listin o všech úkonech, které státní zástupce v průběhu dozoru nad trestním stíháním vykoná nebo k nimž dal souhlas. Dozorové spisy nejsou přístupné jiným osobám, než státnímu zástupci. Obviněný do něj nahlížet nemůže. Tyto spisy splňují všechny podmínky pro jejich elektronizaci. Spisy z větší části nejsou obsáhlé. Přebírají se do nich listiny z ETŘ (Evidence Trestního Řízení), které jsou vedeny v elektronické podobě. Dozorový spis začíná a končí na státních zastupitelstvích.
- Exekuční a vykonávací agenda soudů – okresní (obvodní) soudy v souladu s:
 - částí šestou o. s. ř. provádí výkon rozhodnutí (rejstřík E) a
 - zákonem č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů, vydávají pověření k provedení exekuce soudním exekutorem (rejstřík EXE).

Oboje v případech, kdy povinný nesplnil uloženou povinnost dobrovolně. Rovněž tyto agendy splňují všechny podmínky pro zavedení elektronických spisů. Spisy ve většině případů nejsou obsáhlé a soud v nich z větší části činí stále stejné úkony. Jde o agendy s velkým počtem věcí. V řízení se nekoná soudní jednání. Pro zavedení el. spisů v exekuční agendě hovoří i to, že většina soudních exekutorů vede svoje exekutorské exekuční spisy rovněž v elektronické podobě a v případě podání opravného prostředku do rozhodnutí exekutora předkládají soudům elektronické spisy, na něž však, i když by měly být ve standardizovaném formátu, nejsou spisové služby soudů připraveny. Je třeba tedy zavést jednotný standard exekučního spisu exekutora a soudů a upravit bezproblémové předávání dat.

Soudní exekuční a vykonávací agenda byla jako nejvhodnější pro elektronizaci spisů nejčastěji uváděna v odpovědích soudů při dotazníkovém průzkumu.

²⁰ § 140 Pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce ze dne 25. 10. 2005, jímž se vydává kancelářský řád státního zastupitelství

- Insolvenční agenda (rejstříky INS a ICM) – krajské soudy, jakožto soudy insolvenční, v souladu s ust. § 419 a následující insolvenčního zákona vedou insolvenční rejstřík²¹, který mimo seznamu dlužníků a správců obsahuje i insolvenční spisy. To pro soudy znamená, že téměř veškeré listiny založené v soudním spisu (zde se názory jednotlivých soudů liší) musí zveřejnit v insolvenčním rejstříku. V současnosti je však soudní spis veden primárně v podobě listinné, proto veškeré dokumenty došlé v elektronické podobě se tisknou a naopak listinná podání se skenují. Insolvenční spisy se tak vedou podvojně. Přestože insolvenční spisy bývají často obsáhlé a v řízení se většinou jednání nařizuje, je tento typ pro zavedení elektronických spisů vhodný, neboť situace podvojného vedení spisů není trvale udržitelná. V insolvenčním řízení jsou také značné možnosti zefektivnění činnosti, a to včetně úpravy komunikace mezi soudy a insolvenčními správci. Zavedení elektronických spisů je vhodné i z hlediska zajištění vyšší transparentnosti řízení.
- Agenda veřejných rejstříků (rejstřík F) – vedení veřejných rejstříků podle zákona o veřejných rejstřících je další agendou krajských soudů a nově i notářů, která je vhodná pro zavedení elektronických spisů. Již v současnosti je možné návrhy na zápis, změnu či výmaz zápisu ve veřejném rejstříku podávat výlučně na předepsaném formuláři.²² Rejstříkové řízení spočívá v opakujících se činnostech soudů a nenařizuje se v něm jednání.
- Mezi další agendy vhodné pro elektronizaci spisů lze uvést dědickou agendu (rejstřík D, rozhodování o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče (rejstřík L) a další obdobné agendy.

Naopak v agendě civilní (rejstřík C), agendě trestní (rejstříky T a Tm), agendě správní (rejstříky A, Af, Ad a Az), agendě opatrovnické (rejstříky P a Nc) a agendě obchodní (rejstřík Cm) bude elektronizace spisů probíhat až v další fázi poté, co se práce s elektronickými spisy v justici dostatečně rozšíří a zavede v jiných agendách.

Mimo elektronizaci spisů v agendách souvisejících s přímým výkonem činností jednotlivých organizací je nutné analyzovat možnost elektronizace spisů charakteru „správního“. Jako příklad lze uvést správní deníky vedené na soudech a státních zastupitelství, osobní spisy zaměstnanců, osobní a finanční spisy vězňů v případě Vězeňské služby, atd.

Opatřeními k dosažení cíle budou i legislativních úpravy, zejména kancelářských řádů jednotlivých organizací a jednacího řádu. Nemí však vyloučena i potřeba úpravy zákonných procesních předpisů (o. s. ř., trestní řád., atd.). V souvislosti s elektronizací spisů bude třeba řešit

²¹ Insolvenční rejstřík je rovněž dle ust. § 419 odst. 1 insolvenčního zákona informačním systémem veřejné správy, jehož správcem je Ministerstvo spravedlnosti ČR.

²²Viz § 17 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob

otázku, jak nakládat s písemnostmi v listinné podobě, které v jednotlivých řízeních budou určeny k založení do spisu. Jako nejvhodnější způsob se jeví zakládání spisů (mohou být označeny jako „sběrné“ či „pomocné“), do kterých se budou listiny po provedení konverze event. autorizované konverze do elektronické podoby zakládat. Tyto spisy tedy budou založeny pro každý elektronický spis samostatně, a to pouze v případě, kdy písemnost v listinné podobě organizaci dojde. Tyto listiny se buď všechny mohou po pravomocném skončení řízení vracet účastníkům, event. zůstane zachován stávající stav, kdy se vrací pouze originály příloh a zbylé listiny by se ukládaly na spisovnách po dobu uložení elektronického spisu a spolu s nim by se poté předávaly do archivu (resp. digitálního archivu). Je vyloučeno, aby jakákoliv písemnost došla soudu v listinné podobě byla po provedení konverze do podoby elektronické skartována. Důvodem je, že během řízení, ale i po jeho skončení (z důvodu možnosti podání mimořádných opravných prostředků) je často třeba zkoumat pravost listiny a k té se může vyjadřovat i účastník řízení. Dalším důvodem je, že ne vždy je možné listinu naskenovat v odpovídající kvalitě tak, aby byla čitelná i v podobě elektronické.

U zavádění elektronických spisů je třeba klást důraz na poskytnutí dostatečně dlouhé doby pro testování všech potřebných funkcí elektronických spisů a pro zajištění bezproblémové práce s nimi.

Přínosy a dopady realizace cíle

Přínosy zavedení elektronických spisů jsou do jisté míry totožné s přínosy nových systémů spisové služby. Navíc však mezi výhody elektronizace spisu považujeme:

- + Elektronický spis umožňuje především podstatně rychlejší a levnější pohyb spisu mezi jednotlivými organizačními složkami resortu justice.
- + Se spisem bude možné pracovat i v době, kdy bude zapůjčen či postoupen jiné organizaci nebo v době, kdy do něj nahlíží účastníci řízení, zástupci, znalci či jiné osoby.
- + Správně zavedený elektronický spis s pokročilými vyhledávacími funkcemi umožní rychlejší orientaci ve spisu a snadnější pohyb. Předpokladem je skenování listin metodou OCR (Optical Character Recognition), aby bylo možno hledat i v obsahu dokumentů. Elektronické spisy umožní lépe vyznačovat a zobrazovat souvislost mezi jednotlivými dokumenty (např. mezi podáním a jeho přílohami, či mezi podáním a rozhodnutím o něm).
- + Prostřednictvím zabezpečených přenosných zařízení umožní pro pracovníky organizace snadnější přístup k elektronickým informacím. Tím dojde i k možnosti práce se spisem mimo budovu organizace a podpoří v justici možnost využívání práce z domova.
- + Bezpečnost. Spis v elektronické listině se nemůže v průběhu spisového oběhu ztratit, nemůže být odcizen ani v budově organizace, ani při jeho vynesení mimo. Nehrozí riziko odcizení či ztráty jednotlivých listin v průběhu nahlížení účastníky či jinými osobami do spisu. Elektronický spis umožní kontrolovat, kdo se spisem a jednotlivými dokumenty pracoval, kdo je změnil či vymazal nebo si je pouze prohlížel.

- + V návaznosti na druhý strategický cíl umožní elektronický spis účastníkům řízení a jejich právním zástupcům případně dalším osobám nahlížet vzdáleným přístupem do spisu. Tím dojde k omezení nákladů účastníků řízení spojených s průběhem řízení a podstatným způsobem zvýší transparentnost soudního rozhodování a průběhu řízení.
- + V návaznosti na třetí strategický cíl dojde k úspoře finančních prostředků organizace spojených s vedením listinných spisů. Jde o úsporu papíru, kancelářských potřeb. Zároveň se sníží i náklady na archivaci spisů (menší objem spisoven, úspory za převoz spisů do archivu, nižší náklady archivů).

Dopadem rozšíření elektronického spisu v justici je mimo zvýšení efektivity především zajištění zákonnosti soudního rozhodování. Elektronické spisy jsou mnohem bezpečnější co do správy a kontroly obsahu spisu než spisy listinné a omezují nezákonnou manipulaci se spisem. Umožnění nahlížet do spisu vzdáleně zavede velkou míru transparentnosti řízení.

4.1.3 Specifický cíl 1.3 Zajistit dlouhodobou a bezpečnou archivaci dat

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů, státních zastupitelství, Probační a mediační služba, Vězeňská služba, Rejstřík trestů a ministerstvo.

Kontext a vazba na strategický cíl

Budování digitální kontinuity neboli dlouhodobého uchování elektronických dokumentů, patří mezi největší výzvy eGovernmentu obecně, oblast justice nevyjímaje. Justice již byla rovněž popsána jako obrovský zdroj informací poskytovaných i široké veřejnosti. Vydaná rozhodnutí a další informace je třeba bezpečně uchovávat, a to i desítky let do doby, než je provedena jejich archivace odevzdáním do digitálního archivu nebo jejich skartace. Nezanedbatelná část rozhodnutí vydaných soudy se týká tzv. statusových věcí, ve kterých bylo rozhodnuto o osobním stavu a musí být proto uchována po desítky let. Rovněž trestní spisy je třeba archivovat dlouhodobě.

Tento specifický cíl úzce souvisí i s cíli předchozími, neboť zavedení nových systémů spisové služby, ve kterých se povedou i elektronické spisy, bude mít za následek nárůst počtu elektronických dokumentů v justici a nutnost jejich archivace. Rovněž případná změna protokolace a nahrávání průběhu soudního jednání bude vyžadovat nároky na velikost datového úložiště.

Současný stav

Na organizační složky resortu justice se v oblasti archivace a skartace dokumentů vztahuje zákon o archivnictví včetně všech prováděcích předpisů a standardů. Organizační složky se řídí při archivaci dokumentů vlastním skartačním řádem (např. pokyn ministerstva ze dne 28. 8. 2015 čj. MSP-3/2015-OP-ORG, kterým se vydává spisový a skartační řád Ministerstva spravedlnosti, Instrukce ministerstva č. 94/2007-OIS-ST, ze dne 19. 12. 2008, kterou se vydává skartační řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, Instrukce ministerstva č. 271/2005-ORG, ze dne 18. 7. 2006, kterou se vydává Skartační řád státního zastupitelství, Instrukce ministerstva č.

269/2005 – Org, ze dne 17. 7. 2006, kterou se vydává skartační řád pro Probační a mediační službu, atd.) vydaným v rámci tohoto zákona.

V současnosti se informační systémy v justici potýkají se značnými problémy s uchováváním dat. Nedostatky jsou jednak legislativního charakteru, kdy v justici zcela chybí metodický pokyn či instrukce týkající se bezpečné archivace dat, jednak charakteru technického, kdy se nepřetržitě řeší problémy s malou kapacitou diskových polí pro ukládání elektronických dokumentů a jejich metadat. Použité servery a disková pole jsou v některých případech za hranicí životnosti, zatížení a kapacity.

Není řešeno ukládání dokumentů v jednotlivých systémech spisové služby, ani v navazujících aplikacích (např. elektronická úřední deska). V některých systémech se nedostatek kapacit řeší přesouváním dokumentů prostřednictvím systému pro správu dokumentů FileNet, v jiných systémech se nedostatek kapacit řeší pouze jejich neustálým navyšováním v okamžiku, kdy již plnost dosahuje kritických hodnot. Všechny uvedené činnosti se však řešily na operativní okamžité úrovni, nikoliv koncepčně.

Doposud není řešeno ukládání elektronických dokumentů došlých datovými zprávami do elektronické podatelny. Veškeré došlé datové zprávy a dokumenty v nich obsažené jsou ukládány v centrální podatelně, aniž by bylo řešeno ukládání dlouhodobé. Tyto dokumenty se posléze do spisu tisknou, event. převádí (po případném převodu do jiného datového formátu) do jednotlivých systémů spisových služeb, nicméně v centrální podatelně vždy zůstávají v originálu nadále. To způsobuje značné zpomalování aplikace elektronické podatelny a další problémy.

Dalším souvisejícím problémem je současná zaplněnost spisoven, do nichž se po dobu určenou interním předpisem²³ ukládají listinné spisy. Vzhledem k narůstajícímu počtu řízení a tím vzrůstajícímu počtu spisů na straně jedné a dlouhým lhůtám pro skartaci na straně druhé, je třeba opakovaně řešit problémy s kapacitou spisoven a zajištěním vhodných prostor pro dlouhodobé uložení listinných spisů do doby jejich skartace či předání příslušnému archivu.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Zajištění digitální kontinuity je podmíněno vytvořením nástrojů, umožňujících uchování dokumentů v elektronické podobě po stanovenou dobu a ve stanovené kvalitě. Je nezbytně nutné zaručit, že dokument bude možné v budoucnu nikoliv pouze otevřít, ale že bude zaručena:

- Jeho čitelnost a průkaznost i mimo informační systém, ve kterém dokument vznikl. Dokument musí být uložen v univerzálním datovém formátu, který bude podporován i v budoucnu (v současnosti jde o formát PDF/A v různých verzích).
- Jeho pravost, důvěryhodnost a průkaznost. Kdy lze dokument považovat za pravý je stanoveno v § 69a odst. 5 zákona o archivnictví. Je nutné dlouhodobě zaručit pravost

²³ Např. v případě okresních, krajských a vrchních soudů jde o Instrukci Ministerstva spravedlnosti č. 94/2007-OIS-ST, kterou se vydává skartační řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů.

elektronických dokumentů, a to prostřednictvím elektronických podpisů, elektronických značek a opakovaným přidáváním časových razítek.

Archivace a skartace elektronických dokumentů musí být v rámci justice výslovně řešena jednotně interním předpisem.

V souvislosti s rozvojem příjmu podání v elektronické podobě a elektronických spisů je nezbytně nutné zavést komplexní správu elektronických dokumentů a zajistit jejich dlouhodobou archivaci.

Je nezbytně nutné zavést v justici centrální bezpečné datové úložiště k ukládání elektronických dokumentů včetně metadat, které bude integrováno do nové platformy všech informačních systémů spisové služby.

Datové úložiště umožní centralizované, jednotné a dlouhodobé ukládání dokumentů spolu se zabezpečením jejich důvěryhodnosti, pravosti a čitelnosti, a to pro všechny organizační složky resortu justice. Bude nutné řešit podmínky zachování pravosti elektronických dokumentů přidáváním časových razítek, včetně automatizace prodlužování pravosti jednotlivých dokumentů. Mezi další funkčnosti patří rychlé vyhledávání dokumentů podle připojených metadat. Úložiště musí umožnit i ukládání multimediálních záznamů o průběhu soudního jednání. Centrální úložiště musí být zcela nezávislé na informačním systému, který vytvořil dokument a musí tak umožnit jejich zobrazování i po skončení provozu takového systému.

Opatřeními k dosažení cíle budou i legislativních úpravy, zejména kancelářských a skartačních řádů jednotlivých organizací.

V souvislosti se zavedením elektronických spisů je třeba řešit nejen ukládání dokumentů v datových formátech a náležitostech stanovených národním standardem, ale i jejich následné předávání Národnímu digitálnímu archivu.

Přeplněnost spisoven listinných spisů lze řešit jejich digitalizací, a to ještě před uplynutím skartační lhůty listinných spisů. Dokumenty v listinné podobě, z nichž je složen spis, by mohly být převáděny do podoby elektronické, a to autorizovanou konverzí. Jednotlivé dokumenty v listinné podobě musí být po dobu stanovenou právním předpisem²⁴ uchovány. Tato doba je však zpravidla podstatně kratší, než doba stanovená skartačními předpisy. Spisy se pak budou archivu odevzdávat v digitální (elektronické) podobě.

Přínosy a dopady realizace cíle

Povinnosti dlouhodobé archivace elektronických dokumentů, jejichž původcem jsou organizační složky resortu justice, jsou dány výše uvedenými legislativními předpisy, proto je třeba zajistit jejich aplikaci v praxi justice.

²⁴ V současnosti je povinnost uchovávat převedené listinné dokumenty stanovena v § 6 odst. 2 vyhlášky č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby. Tato lhůta je minimálně tříletá, pokud jiný právní předpis nestanoví lhůtu delší.

Vytvoření centrálního datového úložiště je podmínkou další elektronizace justice. Přínosem jeho vybudování bude vyšší bezpečnost uložených dat a zajištění digitální kontinuity elektronických dokumentů. Elektronické dokumenty nebudou uloženy v informačních systémech spisové služby a nebudou je tak zatěžovat a zpomalovat. Usnadní se správa dokumentů a diskových úložišť a s tím spojené finanční úspory.

Digitalizací spisoven listinných spisů se sníží náklady na údržbu a pronájem spisoven.

4.1.4 Specifický cíl 1.4 Usnadnit získávání informací důležitých pro rozhodnutí ve věci z jiných agendových informačních systémů mimo justici a zajistit efektivní interní komunikaci mezi informačními systémy používanými v resortu justice.

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů, státních zastupitelství, Probační a mediační služba, Vězeňská služba, Rejstřík trestů a ministerstvo.

Kontext a vazba na strategický cíl

Jak již bylo uvedeno, kvalita rozhodování je závislá na dostatku právních a skutkových poznatků, které poslouží pro spravedlivé, správné a zákonné rozhodnutí. Rovněž rychlost získání těchto informací ovlivňuje délku řízení, tedy jednu z důležitých součástí práva na spravedlivý proces.

I strategie Smart Administration v období 2007 – 2015 uvedla ve svém specifickém cíli A1 potřebu racionalizovat administrativní procedury s cílem zajistit jejich větší efektivitu a transparentnost, minimalizovat byrokratické prvky uvnitř veřejné správy. Rovněž strategický cíl C klade za cíl vytvoření efektivní komunikace. V neposlední řadě cíl E klade za cíl vybudovat komunikační infrastrukturu mezi systémy justice.

Současný stav

Informace důležité pro organizační složky resortu justice jsou často přístupné elektronickou cestou, přesto dosud v některých případech probíhá komunikace vzájemným zasíláním dotazů a odpovědí pomocí různých přípisů přes ISDS. To vytváří zbytečnou byrokracii a neefektivnost, která se týká:

- 1) Externích komunikací - komunikace organizačních složek resortu justice s ostatními osobami (OVM, banky, atd.)

Možnost získávání informací od třetích osob (ediční povinnost) upravují jednotlivé procesní předpisy (např. § 128 o. s. ř či § 8 trestního řádu). Tyto dotazy mohou být značně různorodé, v některých agendách se však dotazy na konkrétní informace opakují zcela pravidelně. Jako příklad lze uvést standardní dotazy na banky, zda má u nich účastník řízení zřízen účet, dotazy na evidenci vozidel, Českou správu sociálního zabezpečení, atd.

Zatímco některé elektronické komunikace prostřednictvím webových služeb umožňující okamžité získání požadovaných informací byly již zapracovány (např. dotazy do evidence obyvatel, základních registrů, seznamu advokátů), stále u některých převládá model, kdy soud činí dotaz do elektronické evidence „ručně“. Tzn. je nutné standardním přípisem požádat osobu o sdělení konkrétních informací. Dotazovaná osoba pak musí ve stanovené lhůtě opět „ručně“ vyhotovit odpověď a odeslat ji. Vše se vyznačuje velkou neefektivností a prodlužováním řízení. Často je třeba navíc dotazy urgovat, a to i opakovaně.

Jako příklad absence činit elektronické dotazy přes webové služby lze uvést např.

- evidenci motorových vozidel (např. zjišťování jejich vlastnictví, evidence karet řidiče)
- evidence vedené Českou správou sociálního zabezpečení²⁵
- evidence úřadů práce
- evidenci finančních úřadů (daňová přiznání)
- evidence katastrálních úřadů
- evidenci manželských smluv vedených Notářskou komorou ČR
- evidenci občanských průkazů
- evidenci cestovních dokladů, atd.

V justici navíc zcela chybí možnost získávat informace ze základních registrů automaticky za účelem aktualizace údajů v seznamu jmen²⁶.

V některých soudních agendách předchází samotnému soudnímu řízení zpravidla řízení u jiného správního orgánu. Jde např. o agendu správního soudnictví. Tyto orgány rovněž vedou spisy, někdy i v elektronické podobě. Spisy pak slouží jako podklad pro rozhodnutí soudu. Je tedy nezbytné, aby soudy měly přístup ke spisům, ale i dalším potřebným údajům z řízení, která soudnímu řízení předcházela. Je nutné prověřit, zvážit a ve spolupráci s příslušnými orgány realizovat možnost nahlížení do spisů a jiných evidencí těchto správních orgánů. Obdobně je třeba postupovat v agendě exekucí, ve které jsou vedle exekucí spisů soudních vedeny i spisy jednotlivých exekutorů, které se v případě podání opravného prostředku předkládají soudům k rozhodnutí. I tyto spisy exekutorů jsou v některých případech vedeny v elektronické podobě.

2) Interních komunikací - komunikace mezi organizačními složkami resortu justice navzájem

Protože v souladu s procesními předpisy, kterými se řídí organizační složky resortu justice, je řízení většinou víceinstanční a jednotlivé procesní postupy a činnosti organizací na sebe často

²⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí připravovalo možnost získávat informace pro soudy automaticky v rámci tzv. Projektu 159, k jeho realizaci však zatím nedošlo.

²⁶ Tzn., že při změně referenčního údaje v základním registru se změna promítne automaticky v elektronickém systému spisové služby.

navazují, vznikla mezi jednotlivými informačními systémy sít' vzájemných komunikací založená na různých informačních technologiích. Jedná se např. o:

- propojení ISAS – ISYZ pro předávání dat o podaných obžalobách a návrzích na potrestání a následně předávání dat zpět o způsobu rozhodnutí v trestních věcech,
- propojení ISAS – ISVKS pro předávání dat o podaných opravných prostředcích a následně zpět o způsobu jejich vyřízení,
- propojení ISAS, ISKS, - ISNS – ISIR pro předávání dat o zahájených insolvenčních řízeních, o prohlášení úpadku a konkursu a jejich skončení,
- propojení aplikací ISAS – CEPR pro přenos dat ve věcech, ve kterých byl podán odpor proti elektronickému platebnímu rozkazu, a tyto byly následně převedeny do rejstříku C,
- propojení aplikací ISKS – CEPR pro přenos dat ve věcech, ve kterých byl podán odpor proti elektronickému platebnímu rozkazu vydanému krajským soudem,
- propojení ISAS, ISIR, CEPR, ISKS, ISVKS – IRES – pro předávání informací o předepsaných soudních poplatcích, atd.
- propojení ISAS, ISKS, ISYZ, – ISRT – předávání informací o pravomocných odsouzeních, jejich změnách a jiných významných skutečnostech pro trestní řízení,
- propojení ISRT – ISAS, ISKS, ISYZ, ISVKS, VIS, ISNS – předávání opisů a výpisů z Rejstříku trestů, atd.

Dále organizační složky justice mohou přímo z informačních systémů spisové služby prostřednictvím webových služeb získávat informace z CESO.

Tato, dosud vzniklá propojení, trpí důsledkem technologické roztržky informačních systémů spisové služby a představují jen část komunikací, které by měly vzniknout. Stále nejsou zapracovány potřebné komunikace mezi některými systémy: (např. ISIR – ISVR, ISAS – ISKS, ISYZ-ISVKS, ISVKS – ISKS, ISIR pro rezervaci soudních síní na KS atd.).

Rovněž údaje z CEVO je možné získávat výlučně přes ISDS; pro jednodušší formu dotazů existuje pro organizace justice webový portál eLustrace provozovaný Vězeňskou službou.

Velkou nevýhodou současné decentralizace databází je nemožnost lustrvat osoby a řízení přes všechny organizační složky resortu justice. Zejména soudy tak nemají možnost při lustraci zjistit, zda nebylo zahájeno stejné řízení u jiného soudu. V současnosti neexistuje žádný způsob, jak zjistit v kolika soudních řízeních a u kterých soudů účastník vystupuje. Stejně tak není možnost kontrolovat, zda obecný zmocněnec nevystupuje v různých věcech opětovně (§ 27 odst. 2 o. s. ř.)

Pokud soud potřebuje zjistit informace o řízení vedeném u soudu jiného, případně potřebuje zaslat rozhodnutí, opět mu nezbyvá než, požádat přípisem druhý soud o sdělení informací či zaslání spisu nebo rozhodnutí.

Mezi interní „komunikací“ lze zahrnout i poskytování informací mezi ministerstvem a ostatními organizačními složkami resortu justice. Z pohledu eJustice je pak významné informování prostřednictvím webových stránek tzv. Extranetu. Tyto webové stránky jsou však značně

nepřehledné, s neaktuálními a neúplnými informacemi a bez možnosti vyhledávání v jejich obsahu.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Základním cílem pro další rozvoje komunikací je v souladu s legislativními požadavky a možnostmi a v souladu s celkovou úpravou struktury informačních systémů vytvořit podmínky pro rychlé a efektivní získávání informací potřebných pro rozhodnutí ve věci.

- Při komunikaci s ostatními orgány veřejné moci či jinými osobami (externí komunikace) je třeba všude tam, kde je to možné, nahradit neefektivní způsob získávání důležitých informací pro řízení pomocí dotazů a odpovědí formou přepisů, za zabezpečené získávání informací prostřednictvím webových služeb, kdy potřebné informace budou získávány prakticky „on-line“ bez nutnosti čekání na uplynutí stanovených lhůt. Tam, kde to možné není, musí být usnadněna tvorba a odesílání standardních dotazů. Dále je nezbytné analyzovat možnost propojení s informačními systémy event. elektronickými spisy správních orgánů a soudních exekutorů.
- Je třeba zapracovat zpracovávání automatických podnětů o změnách referenčních údajů ze základních registrů.
- Pro komunikaci mezi složkami justice (interní komunikace) je třeba připravit propojený systém databází umožňující efektivní a rychlé získávání informací důležitých pro činnost a rozhodování organizací. Systém lokálních databází bude postupně centralizován, což umožní organizacím přístup k většímu počtu informací a ulehčí jejich správu. Je třeba analyzovat i jiné možnosti získávání informací a rozhodnutí z jiných složek resortu justice než jejich vyžadováním a zasíláním spolu s přípisy datovými schránkami.
- Je třeba v maximální míře vytvořit systém automatizovaného zasílání informací důležitých pro řízení (např. informace o probíhajícím insolvenčním řízení, informace o nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku u některých osob, atd.).
- Současný způsob zasílání informací mezi soudy prvního stupně a soudy odvolacími či dovolacími bude u elektronických spisů nahrazen zavedením přístupů do jednotlivých spisů. Je třeba zvažovat propojení spisů soudů prvního stupně a tzv. sběrných spisů a odstranit neefektivní zasílání dílčích dokumentů a dat mezi soudy. Obdobně je nutné upravit předávání i spisů mezi jednotlivými složkami justice (např. mezi soudy, státními zastupitelstvem a Probační a mediační službou), a to včetně spisů charakteru správního, kdy je nutné odbourat prodlevy mezi předáváním spisů v řízení o odvolání, o stížnosti apod. (příkladem může být aplikace správního řízení v problematice svobodného přístupu k informacím mezi organizacemi justice a ministerstvem).

- V souvislosti s novelou zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích je třeba vybudovat novou evidenci přestupků (tzv. centrální registr přestupků) a způsob získávání informací z ní.
- Pro vnitřní komunikaci mezi ministerstvem a ostatními organizačními složkami je nutné zavést nový systém sdělování informací, tzn. modernizovat a udržovat Extranet justice, implementovat vyhledávací nástroje a možnost automatického zasílání novinek.

Úspěšné naplnění tohoto cíle znamená nejen technické, ale i legislativní úpravy. Je třeba právními předpisy stanovit v konkrétních případech prioritu přímé komunikace i mezi jednotlivými orgány veřejné moci, před komunikací prostřednictvím datových schránek.

Většina komunikací rovněž vyžaduje zapojení organizací a osob mimo justici a s tím související potřebu financování nákladů na zavedení.

Přínosy a dopady realizace cíle

Přínosem rozšíření elektronických komunikací v justici (interních i externích) je zvýšení efektivity a zajištění zákonnosti soudního rozhodování. Odstranění zdlouhavých získávání informací zrychlí řízení a odstraní pracnost při jejich vyžadování a zpracování odpovědí. Pouze rozhodnutí založené na správných a úplných informacích může být zákonné a správné, proto je třeba organizacím poskytnout možnosti pro jejich snadné a bezpečné získávání.

4.1.5 Specifický cíl 1.5 Umožnit rychlý průběh soudního jednání (protokolace o průběhu jednání a dokazování).

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů.

Kontext a vazba na strategický cíl

Soudní jednání je vedle rozhodnutí nejdůležitějším soudním úkonem a jeho prostřednictvím dává soud všem účastníkům možnost realizace práva na spravedlivý proces. Soud musí dodržovat procesní pravidla a jejich porušení může mít značné procesní důsledky a může znamenat odepření práva na spravedlivý proces. Nesprávně zavedený způsob protokolace má rovněž dopad na efektivitu postupu soudů a zvyšuje pracovní zátěž jak soudců, tak administrativního personálu soudu.

Současný stav

V současnosti se liší ustanovení a samotný průběh protokolace o průběhu soudního jednání v trestním a civilním řízení. V trestním řízení se o průběhu hlavního líčení pořizuje zvukový

záznam nebo se dle jeho záznamu pořizuje protokolujícím úředníkem protokol²⁷. V civilním řízení se rovněž o průběhu jednání s účastníky přednostně pořizuje zvukový záznam, nicméně pokud se tento ze zákonných důvodů nevytváří, tak o.s.ř. jako alternativu stanoví sepsání protokolu²⁸. V praxi zdaleka ne všechny jednací síně umožňují pořizovat o průběhu jednání zvukový nebo zvukově obrazový záznam. V civilním řízení tak je průběh soudního jednání často protahován potřebou soudce diktovat protokol zapisovatelce (rejstříkové vedoucí), případně na diktafon, což zdržuje jak soudce, tak účastníky řízení. Pokud je z jednání pořizován výlučně zvukový či zvukově obrazový záznam, bylo by pro nadřízený soud obtížné, v případě potřeby vyhledat relevantní část jednání, která se např. týká skutečností uvedených v opravném prostředku. Proto § 40 odst. 3 o.s.ř. stanoví povinnost v případě podání řádného či mimořádného opravného prostředku záznam vždy přepsat. Tento způsob je však mimořádně neefektivní a pro administrativní pracovníky pracný.

Výsledný protokol navíc nemusí odpovídat zcela průběhu jednání, proto účastníci řízení nebo jiné osoby mohou navrhnout, aby byl protokol doplněn nebo aby bylo opraveno jeho znění, což opět zdržuje soudní řízení.

Stejně tak pro soudce není ideální postup, kdy musí protokol diktovat zapisovatelce či do diktafonu. Soudce při tomto způsobu protokolace rozptyluje svoji pozornost mezi účastníky řízení a tvorbu protokolu. Při diktování znění protokolu dochází k významnému prodlužování soudního jednání.

Od roku 2009 byl na soudech nasazován systém pro rozpoznání mluvené řeči a jejího následného přepisu do písemné podoby. Tento lze použít jak pro protokolaci (do budoucna i v kombinaci s tvorbou protokolu uvedenou výše), tak pro tvorbu rozhodnutí. V současnosti však není v justici příliš rozšířen. Důvodem je zejména nedorozumění nepřesnost přepisu hlasu a absence integrace do informačních systémů.

Během soudního jednání probíhá zpravidla i dokazování prostřednictvím důkazních prostředků. Jedním z nich jsou i listinné důkazy, kdy soudce při jednání přečte či sdělí jejich obsah. Jako důkazní prostředek lze však použít i audio a audiovizuální nahrávky. V současnosti nejsou většinou jednací síně vybaveny prostředky pro zobrazování obsahu listin nebo pro přehrávání záznamů. Soudce tak obsah listiny čte nebo sděluje jeho obsah, aniž by měl jednoduchou možnost listinu zobrazit účastníkům. Tato potřeba vznikne i v souvislosti se zaváděním elektronických spisů, kdy bude potřeba zobrazovat dokumenty v elektronické podobě. Listinu je mnohdy třeba předložit účastníkovi řízení k tomu, aby se mohl vyjádřit k její pravosti. To se opět týká i elektronických dokumentů.

V současnosti již probíhá projekt na ozvučení a nahrávání v jednacích síních, který je jednou z primárních oblastí působnosti, ke které ministerstvo založilo samostatnou pracovní skupinu a jejím cílem je získat co nejefektivnější a nejprůběžnější řešení pro tvorbu a práci s nahrávkami v soudních síních.

²⁷ Viz. § 55b a násl. trestního řádu

²⁸ Viz. § 40 o. s. ř.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Jedním ze základních funkcí informačních systémů je zvýšení efektivity práce. Lze konstatovat, že současný systém pořizování zvukových či zvukově obrazových záznamů a jejich případný následný přepis při podání opravného prostředku princip efektivnosti zdaleka nesplňuje. Je třeba vytvořit jednotný systém protokolace, který umožní snadný způsob zápisu průběhu soudního jednání. Pozornost soudců nesmí být ve vypjatých situacích, které mohou během jednání nastat, odváděna na protokolaci, ale musí jim být umožněno se zcela věnovat osobám v jednací síni. Soud a osoby účastníci se jednání nemohou být nadměrně zatěžováni čekáním na diktování a zápis protokolu. Je třeba analyzovat možnost opustit současnou praxi přepisu záznamu v případě podání opravného prostředku.

Jako nejvhodnější způsob, využívaný i v jiných státech Evropské unie (tento systém je nejlépe zaveden v Polsku), je kombinace zvukového (případně zvukově obrazového) záznamu a písemného protokolu. Písemný protokol tvořený během jednání protokolujícím úředníkem by měl obsahovat nejdůležitější části průběhu soudního jednání. Měl by být založen na standardním popisu opakujících se úkonů soudu, účastníků řízení či jiných osob (např. zahájení jednání, poučení, výslech svědka, výslech znalce, vydání procesního rozhodnutí, atd.), které budou doplněny interaktivními odkazy na zvukový či zvukově obrazový záznam (respektive na jeho konkrétní části). Vznikne tak přehledný záznam průběhu jednání, který umožní rychlou orientaci v protokolu a zároveň bude věrohodně zachycen průběh jednání. Soudce by se tak nemusel vůbec zajímat o protokolování, měl by možnost věnovat celý svůj čas a pozornost řízení průběhu jednání. Po skončení jednání by se protokol spolu se záznamy automaticky uložil do informačního systému a do datového úložiště. Účastníkům by protokol mohl být ihned po skončení jednání automaticky přeposlán na jejich elektronické adresy či do datových schránek, event. jinak zpřístupněn přes internet.

K naplnění tohoto cíle je třeba vytvořit informační systém umožňující propojení písemného protokolu se zvukovým (zvukově obrazovým) záznamem a integrovat ho do informačních systémů spisové služby. Dále je třeba vytvořit dostatečně velké datové úložiště pro uchování záznamů. Nemalým úkolem bude vybavit jednací síně technikou umožňující záznam jednání (mikrofony, kamery, atd.).

Pro možnost provádění důkazů listinou je třeba vybavit jednací síně zobrazovacími zařízeními a zavést do nich přístup na internet.

Protože v řadě případů probíhá jednání soudu přímo v organizačních jednotkách Vězeňské služby (vazebních věznicích, věznicích), je vhodné zapojit do realizace tohoto cíle i Vězeňskou službu, kdy by se současně tento nástroj uplatnil rovněž v rámci řízení o kázeňských přestupcích vězněných osob nebo při úkonech prováděných pověřenými orgány Vězeňské služby nebo správními orgány ve správním řízení.

Technické úpravě by měla předcházet úprava procesních předpisů a kancelářských řádů soudů.

Přínosy a dopady realizace cíle

Největším přínosem je bezesporu nejvyšší možná podpora zajištění práva na spravedlivý proces. Podrobný a přesný záznam průběhu jednání pomůže odvolacímu či dovolacímu soudu v rozhodování, zda došlo či nikoliv k porušení práv účastníků řízení, umožní mu posoudit provedené důkazy a porovnat je s vydaným rozhodnutím.

Mezi ověřené přínosy patří i vyšší kultura v jednací síni. Účastníci a další osoby více zvažují svůj projev v případě, kdy jsou nahráváni.

Rovněž úprava provádění listin jejich zobrazováním přímo v jednací síni povede k zajištění práva na spravedlivý proces a zrychlí průběh soudního jednání.

4.1.6 Specifický cíl 1.6 Zavést automatický generátor náhodného přidělování nápadu mezi příslušné soudce

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou soudy všech článků soustavy.

Kontext a vazba na strategický cíl

Jednou z podmínek vydání zákonného rozhodnutí soudu je dodržení principu zákonného soudce vyjádřeného v čl. 38 Listiny základních práv a svobod. Tento princip lze považovat za garanci proti možné svévoli zasahování do nezávislosti soudů a soudců.

Současný stav

Legislativní úprava přidělování věcí mezi jednotlivé soudní oddělení je obsažena v § 42 zákona o soudech a soudcích. Zákonná úprava vychází z rovnoměrného rozdělování nápadu mezi jednotlivé soudce (tzv. „kolečko“), kdy jsou jednotliví soudci přidělováni k věcem postupně na základě předem stanoveného režimu (např. podle čísel senátu). Z tohoto principu pak zákon připouští určité výjimky a úpravy. Jde o tzv. specializace, kdy se na určitý druh sporů zaměřují pouze někteří soudci, nebo o snižování či zvyšování nápadu jednotlivým soudním oddělením. Opět platí, že rozdělování věcí mezi soudce je v každém informačním systému spisové služby zpracováno samostatně a jednotlivé funkčnosti se od sebe liší. Shodně však principy přidělování vychází v současnosti z přidělování postupného. Lze tedy ve většině případů předvídat, které soudní oddělení je v přidělování na řadě a podle toho přidělit věc konkrétnímu senátu mimo stanovené kolečko.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

V souladu s principem zákonného soudce je třeba zavést takový způsob automatického rozdělování věcí mezi jednotlivá soudní oddělení, který vyloučí z přidělování lidský faktor a zajistí naprostou objektivitu a zákonnost přidělení věcí soudcům podle předem určeného rozvrhu práce. Pro dosažení tohoto cíle je třeba opustit systém tzv. kolečka, tedy postupného přidělování soudním oddělením podle data, kdy soudu jednotlivé návrhy došly do podatelny a přejít na systém náhodného přidělování, kdy nebude možné algoritmus rozdělení věci žádným způsobem předvídat.

Systém automatického přidělování musí být opět kompatibilní s novou platformou informačních systémů a musí být jednotný pro všechny soudní agendy. Je však třeba zároveň vzít v potaz

odlišný způsob přidělování věcí na soudech vyšších stupňů, zejména u Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. Vzhledem k působnosti ministerstva, k němuž patří v souladu s ust. § 123 odst. 3 zákona o soudech a soudcích i sledování postupu vrchních, krajských a okresních soudů při tvorbě a změnách rozvrhu práce, je třeba, aby systém umožnil jednoduše kontrolovat zásahy do přidělování či jeho obcházení.

Zavedení nového způsobu přidělování si vyžádá legislativní úpravu zákona o soudech a soudcích umožňující přidělovat věci na základě náhody. Bude třeba vytvořit zcela nový systém s odpovídajícím algoritmem, neboť stávající systémy takovou možnost neobsahují.

Přínosy a dopady realizace cíle

Přínosem je zajištění nezpochybnitelného způsobu rozdělování věcí mezi jednotlivá soudní oddělení a tím zajištění práva na zákonného soudce.

Dopadem je zvýšení důvěry v soudnictví.

4.1.7 Specifický cíl 1.7 Vytvoření rozhraní pro centrální komunikaci s tzv. hybridní poštou (rozšíření stávajícího modelu systémového spojení do jednotného celku).

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů, státních zastupitelství. Probační a mediační služba a Vězeňská služba.

Kontext a vazba na strategický cíl

Vytvoření jednotného rozhraní pro centrální komunikaci s tzv. hybridní poštou bude mít velký vliv na efektivitu práce organizačních složek resortu justice a podstatným způsobem sníží současnou pracnost spojenou s vypravováním listinných zásilek.

Současný stav

Princip tzv. „hybridní pošty“ spočívá v tom, že organizační složka resortu justice netiskne údaje na klasické „zelené“ obálky, ale do střediska provozovatele systému hybridní pošty je odeslána písemnost ve formátu PDF, která je následně zcela automaticky vytištěna a vložena do vyplněné obálky přímo na pracovišti provozovatele systému hybridní pošty. Pracoviště, na němž probíhá úprava a kompletace listin, je zabezpečeno tak, aby žádný pracovník nepřišel fyzicky do styku s listinou. Právní základ tohoto způsobu doručování je upraven v § 48 odst. 4 o.s.ř., podle kterého *„doručuje-li se prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, stejnopisy rozhodnutí a jiné písemnosti soudu v listinné podobě mohou být vyhotovovány za součinnosti tohoto provozovatele; podrobnosti takového postupu stanoví prováděcí právní předpis.“* Tím je jednacím řád pro okresní a krajské soudy.

Po doručení či pokusu doručení provozovatel poštovních služeb doručenkou či vrácené zásilkou naskenuje a skeny spolu se samotnými doručenkami a vrácenými obálkami vrátí soudu.

V současnosti se využívá možnosti doručování za součinnosti provozovatele poštovních služeb pouze u písemností doručovaných v rámci agendy elektronického platebního rozkazu. Jde tedy o napojení aplikace CEPR na tento systém. V ostatních systémech spisové služby napojení na

hybridní poštu zpracováno není. Pouze pro specifické agendy spojené s hromadným doručováním doposud pouze obyčejných listovních zásilek, konkrétně orgánu sociálního zabezpečení (např. valorizace důchodů) používá hybridní poštu i Vězeňská služba.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Vzhledem k osvědčení doručování listinných písemností prostřednictvím hybridní pošty je vhodné tuto službu zpracovat i do dalších agend, a to jak soudních, tak i státního zastupitelství, Probační a mediační služby a Vězeňské služby.

K tomu je třeba vytvořit centrální rozhraní pro komunikaci s provozovatelem poštovních služeb a integrovat ho do jednotné platformy.

Bude však třeba analyzovat a případně upravit možnosti pro kontrolu pravosti takového dokumentu vhodným autentizačním prvkem.

Přínosy a dopady realizace cíle

Největším přínosem je zvýšení efektivity práce administrativních pracovníků (zapisovatelky či rejstříkové vedoucí) na soudech a státních zastupitelstvích. Odpadnou mezipráce spojené s tiskem a vkládáním listin do obálek a jejich transportem na poštu.). Vše bude probíhat automaticky. U elektronických spisů odpadnou problémy se zpětným skenováním doručenek či vrácených obálek.

Dojde ke zrychlení vypravování písemností, a tím i ke zrychlení řízení.

4.1.8 Specifický cíl 1.8 Zajistit elektronický kontrolní systém fyzických osob

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou Probační a mediační služba a Vězeňská služba.

Kontext a vazba na strategický cíl

Nedílnou součástí poskytnutí ochrany společenským vztahům je i zajištění výkonu vydaných rozhodnutí. Elektronický monitoring je nástrojem, který umožňuje účinnou a bezprostřední kontrolu výkonu vhodných alternativních trestů a opatření. Navzdory intenzivní formě kontroly nenarušuje sociální a ekonomické vazby monitorované osoby a usnadňuje resocializaci. Elektronický monitorovací systém je rovněž nezbytnou podmínkou pro širší uplatnění trestu domácího vězení a přiměřených omezení a povinností, které lze v souvislosti s tímto trestem uložit a jejichž charakter umožňuje elektronickou formu kontroly.

Projekt elektronického monitoringu osob je jednou z klíčových oblastí vlády ČR vycházející z programového prohlášení vlády a je jednou z priorit ministerstva.

Současný stav

Současná legislativní úprava obsažená v § 334b trestního řádu umožňuje použití elektronického monitoringu pro kontrolu trestu domácího vězení. Lze jej použít i v rámci podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. V praxi však dosud elektronický monitoring zaveden nebyl. Kontrolu odsouzených provádějí pracovníci Probační a mediační služby osobně.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Ministerstvo ve spolupráci s Vězeňskou službou ČR a Probační a mediační službou vytvoří podmínky pro realizaci pilotního projektu, který ověří možnost efektivního uplatnění technologie elektronického monitoringu pro zajištění extramurálních aktivit odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody a posílení bezpečnostních opatření uplatňovaných u eskort odsouzených či stíhaných osob. Na základě vyhodnocení pilotního projektu bude rozhodnuto o implementaci technologie elektronické kontroly odsouzených do metodických postupů Vězeňské služby ČR. V případě rozhodnutí o implementaci ministerstvo zpřístupní Vězeňské službě zařízení elektronického monitoringu.

Pro účelné využití informací, které technologie elektronického monitoringu poskytuje, bude nutné vytvořit komplexní systém, v jehož rámci budou spolupracovat Probační a mediační služba, Vězeňská služba ČR, Policie ČR a soudy a státní zastupitelství.

Ministerstvo pro dosažení tohoto cíle vytvoří a personálně zajistí odborný útvar, který bude zajišťovat především tyto činnosti:

- a) provoz monitorovacího centra s důrazem na zajištění bezprostřední reakce na rizikové jednání monitorovaných osob,
- b) koordinace spolupráce všech subjektů zapojených do kontroly a ochrany monitorovaných osob,
- c) evaluaci, kontrolu a rozvoj systému.

Přínosy a dopady realizace cíle

Největším přínosem elektronického monitoringu bude zajištění plnohodnotné kontroly trestu domácího vězení a přiměřených omezení a povinností, které lze v souvislosti s tímto trestem uložit. Pracovníci PMS budou moci omezit namátkové osobní kontroly v bydlíšti odsouzených. V případě využití v podmínkách Vězeňské služby je přínosem možnost efektivního uplatnění technologie elektronického monitoringu pro zajištění extramurálních aktivit odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody a posílení bezpečnostních opatření uplatňovaných u eskort odsouzených či stíhaných osob.

Elektronický monitoring osob lze považovat za nástroj, který v kombinaci s jinými opatřeními přispěje k prevenci negativních sociálních jevů. Dojde tak k posílení ochrany veřejnosti a zvýšení účinku generální prevence.

4.1.9 Specifický cíl 1.9 Rozvoj možnosti e-learningového vzdělávání v Justici

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou Justiční akademie, Vězeňská služba a Probační a mediační služba,

Kontext a vazba na strategický cíl

Kvalita rozhodování je závislá na dostatku právních a jiných znalostí a vědomostí, které poslouží pro spravedlivé, správné a zákonné rozhodnutí. Rovněž strategie Smart Administration

v období 2007 – 2015 ve svém cíli C4 předpokládá zavedení a prosazování moderních vzdělávacích prvků a politiky.

Současný stav

Pořádání a zabezpečování vzdělávacích akcí, ať již v rámci přípravy justičních a právních čekatelů a úředníků soudů a státních zastupitelství, celoživotního a soustavného vzdělávání soudců a státních zástupců a školení odborného personálu působícího v justici, zajišťuje Justiční akademie zejména prostřednictvím seminářů, konferencí a dalších způsobů prezenčního vzdělávání. V posledních letech se Justiční akademie rovněž zaměřuje na poskytování písemných materiálů k jednotlivým oblastem činnosti konkrétních organizačních složek resortu justice, a to prostřednictvím e-learningových kurzů. V rámci finanční podpory EHP/Norska byl vytvořen a zprovozněn e-learningový portál Justiční akademie (UNIFOR). Na tento projekt navázala Justiční akademie projektem švýcarsko-české spolupráce, jehož cílem bylo vytvořit jednotný systém vzdělávání odborného personálu soudů a státních zastupitelství, přičemž při jeho realizaci mají být v maximální možné míře využity ICT technologie (e-kurzy, multimediální výuka, podpora vícedruhových médií). Myšlenka projektu tímto doplňuje koncept e-Justice jako státního aparátu využívajícího ICT technologie ke zkvalitnění a zrychlení práce. Justiční akademie tak v současné době nabízí zaměstnancům justice kromě písemných materiálů, jako jsou studijní texty nebo prezentace ze seminářů, nově i e-learningové texty.

Kromě Justiční akademie zajišťuje vzdělávání v resortu justice pro své zaměstnance rovněž Probační a mediační služba. Vězeňská služba pořádá a zabezpečuje vzdělávacích akce, ať již v rámci služební přípravy příslušníků Vězeňské služby nebo přípravy jejích zaměstnanců, celoživotního a soustavného vzdělávání příslušníků a zaměstnanců, vč. školení odborného personálu působícího ve Vězeňské službě, prostřednictvím Akademie Vězeňské služby ve formě nástupních a rozšiřujících kurzů, odborných školení, seminářů, konferencí a dalších způsobů zejm. prezenčního vzdělávání. Akademie Vězeňské služby se rovněž zaměřuje na zpracovávání a poskytování odborných materiálů v oblastech zasahujících činnost Vězeňské služby. Oblast e-learningových kurzů však doposud nelze považovat za nikterak rozvinutou.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Protože lze dosavadní zkušenosti s rozvojem e-learningového vzdělávání v resortu justice hodnotit velmi pozitivně, je třeba se zaměřit na další rozvoj tohoto způsobu distančního vzdělávání. Justiční akademie by v budoucnu mohla zaměstnancům justice nabízet kromě již připravených e-learningových textů také krátká návodná videa, online přenosy z vybraných seminářů nebo školení na principu videokonferencí. Rovněž se předpokládá vytvoření archivu, který by umožňoval následné vysílání záznamů ze školení z centrálního datového úložiště Justiční akademie. Tím by byl v resortu justice zajištěn rozvoj tzv. blended learningu, který představuje kombinaci elektronického vzdělávání a prezenční výuky. Rozvoj blended learningu je pro resort justice velmi důležitý, neboť s ohledem na rychlý rozvoj informačních systémů v posledních letech a plánované změny v letech následujících, se výrazným způsobem zvýšily nároky na znalosti práce s těmito informačními systémy. Nejvýrazněji se tyto změny dotkly právě nejpočetnější skupiny zaměstnanců justice, a to odborného personálu justice. Vzhledem k početnosti této skupiny, již není v možnostech Justiční akademie zajišťovat proškolení těchto zaměstnanců pouze prezenční formou. Nicméně nesmíme zapomenout ani na soudce, asistenty,

justiční a právní čekatele a státní zástupce, kterých se plánované změny v oblasti e-justice rovněž dotknou.

S ohledem na tato zjištění je důležité, aby Justiční akademie měla jednak dostatek finančních prostředků na zajištění potřebných školení a podporu nových a stávajících lektorů, jednak dostatek regionálních učeben vybavených potřebnými informačními technologiemi, neboť současný stav je nevyhovující. Navíc v okamžiku nasazení nových informačních systémů bude nutné vypracovat zcela nové e-learningové texty, neboť celá řada stávajících textů je úzce spjata s těmi současnými.

Obdobných cílů je třeba dosáhnout i v případě Akademie Vězeňské služby a při vzdělávání pracovníků Probační a mediační služby.

Přínosy a dopady realizace cíle

Rozvoj e-learningu a blended learningu podstatným způsobem usnadní přístup zejména k celoživotnímu průběžnému vzdělávání. Zaměstnanci budou mít snadný přístup k informacím, čímž odpadnou překážky spojené s jejich aktuálností nedostupností. E-learningové kurzy umožní přístup k informacím 24 hodin denně. V případě potřeby je možné je pravidelně aktualizovat a doplňovat o nové informace a není nutné čekat na prezenční školení.

Tvorbou e-learningových kurzů případně kombinací prezenčního vzdělávání a e-learningových podpor se podstatně zvýší školicí kapacity Justiční akademie.

Pořádání každého semináře je spojeno s finančními náklady spojenými se zajištěním školitele, ubytováním a stravováním účastníků a jejich dopravy do místa školení. Rozvoj e-learningu a možnost přenosu školení mezi školicími středisky odstraní či sníží tyto náklady spojené s pořádáním seminářů.

4.2 Strategický cíl 2: Forma - Umožnit snadnou a přívětivou komunikaci s účastníky řízení, veřejností a jinými orgány veřejné moci včetně zkvalitnění a rozšíření rozsahu poskytovaných informací

Na tento strategický cíl je navázáno 7 specifických cílů.

4.2.1 Specifický cíl 2.1 Umožnit snadný příjem podání v elektronické podobě

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů, státních zastupitelství, Probační a mediační služba, Vězeňská služba a ministerstvo.

Kontext a vazba na strategický cíl

Jedním z dílčích úkolů strategického cíle E Smart Administration v období 2007 – 2015 je potřeba zlepšit komunikaci jak s odbornou, tak laickou veřejností. Jak bylo uvedeno, snadná a uživatelsky přívětivá komunikace s účastníky řízení, veřejností a ostatními orgány veřejné moci

je jedním z hlavních cílů eJustice, stejně jako celého eGovernmentu. Uplatnění práva na soudní ochranu nesmí být nástroji eJustice omezováno, ale naopak v nejvyšší možné míře podporováno a rozšiřováno.

Současný stav

Soudy, státní zastupitelství, Vězeňská služba, Probační a mediační služba, ministerstvo a Justiční akademie mají povinnost přijímat podání v elektronické podobě. Tato povinnost vyplývá z již zmíněných procesních předpisů, a to:

- § 42 odst. 1 o. s. ř.,
- § 59 odst. 1 trestní řád,
- § 37 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní,
- § 37 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

Tyto zákony jednotně upravují možnost činit písemná podání v elektronické podobě. Tomu odpovídá povinnost uvedených orgánů tato podání přijímat. Elektronická komunikace s organizačními složkami resortu justice je však zásadně fakultativní, a to až na několik výjimek:

1. Obecná povinnost daná ust. § 17 odst. 1 zákona o DS, dle které orgán veřejné moci musí doručovat jinému orgánu veřejné moci do datové schránky, umožňuje-li to povaha dokumentu.
2. Povinnost podávat návrhy na vydání elektronického platebního rozkazu na elektronickém formuláři dle § 174a odst. 1 o. s. ř.
3. Povinnost exekutorů podávat návrh na pověření a nařízení exekuce ust. dle § 43a odst. 3 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) v elektronické podobě.

Na organizační složky resortu justice, jakožto na veřejnoprávní původce dle zákona o archivnictví, se vztahuje mimo jiné vyhláška č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby, která ukládá již zmíněnou povinnost přijímat datové zprávy učiněné:

- na elektronické adresy (e-mail),
- prostřednictvím datových schránek.

Zároveň však umožňuje, aby si veřejnoprávní původce vybavil podatelnu i pro příjem jiných datových zpráv²⁹. To se stalo i u soudů, a proto:

- Od 1. 10. 2007 je se soudy možné komunikovat prostřednictvím webové aplikace ePodatelna, která je dostupná ze stránek www.justice.cz. Jde o jeden z prvních nástrojů elektronické komunikace prostřednictvím internetových stránek. Prostřednictvím dané

²⁹ Pojem datová zpráva je použit ve smyslu ust. § 2 písm. d) zákona o elektronickém podpisu. Podle § 5 odst. 7 instrukce č. 133/2012-OD-ST přijímá el. podatelna soudů 4 typy datových zpráv – 1. zaslané datovou schránkou, 2. zaslané emailem, 3. zaslané přes webovou ePodatelnu, 4. zaslané před formulář.

aplikace je možné soudu zasílat veškerá podání v elektronické podobě (žaloby, návrhy na zahájení řízení, opravné prostředky, atd.). Podatel však vždy musí datovou zprávu podepsat uznávaným elektronickým podpisem. Tato aplikace však dlouhodobě neplní svůj účel. Je technicky i morálně zastaralá, uživatelsky nepřívětivá, nepřehledná. Neobsahuje žádnou podporu pro vyplňování podání. Fakticky simuluje podání zaslané emailem bez jakékoliv přidané hodnoty. Zasílání podání přes tuto aplikaci je využíváno spíše okrajově.

- Na stránkách webové aplikace ePodatelny jsou rovněž vystaveny některé typy PDF formulářů, které lze považovat za datovou zprávu. V současné době jde o formulář návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu, formulář přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení, formulář žádosti exekutora o pověření k provedení exekuce a formuláře určené pro notáře. Všechny tyto formuláře lze po jejich podepsání elektronickým podpisem přímo odeslat, aniž by bylo nutné je připojovat k jiné datové zprávě (e-mail, datová schránka, webová ePodatelna). Tyto formuláře tak tvoří datovou zprávu samy o sobě.
- Od roku 2012 jsou pro podání do veřejných rejstříků určeny tzv. inteligentní formuláře. Tento krok byl Ministerstvem spravedlnosti zaveden z několika důvodů. V první řadě je možno v případě vyplnění inteligentních formulářů zcela využít data v nich obsažená, a automaticky přenést do příslušných usnesení týkajících se zápisu. Dále jsou data využívána k automatické tvorbě záznamů, z nichž následně vznikají opisy z veřejných rejstříků. Soudům tak odpadá pracné přepisování údajů. Dalším důvodem je, že při využití těchto inteligentních formulářů dochází již při jejich vyplňování ke kontrole správnosti některých údajů. Jde zejména o kontrolu adres, zda souhlasí s RUIAN.³⁰ Rovněž probíhá kontrola, zda jsou vyplněny veškeré náležitosti pro konkrétní právní formu, které se návrh týká.

V roce 2013 bylo všem organizačním složkám resortu justice zasláno celkem 6 765 088 datových zpráv. Z toho bylo 6 283 107 datových zpráv zasláno soudům. V roce 2014 pak bylo doručeno 6 725 978 datových zpráv. Z toho 6 158 096 bylo zasláno soudům. Z těchto údajů nelze usuzovat dlouhodobou klesající tendenci počtu datových, neboť v roce 2013 bylo zasláno množství podání v souvislosti s očekávanou účinností nového občanského zákoníku.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

V současné době tak organizační složky resortu justice přijímají elektronická podání, minimálně ve formě datových zpráv zaslaných na elektronické adresy (emailem) a datovými schránkami. Soudy pak navíc přijímají podání zaslané přes aplikace ePodatelna a na formulářích.

³⁰ Zkratka RUIAN se používá pro jeden ze základních registrů, a to registr územní identifikace. Každá adresa v České republice obdrží tzv. RUIAN kód, což je specifický identifikátor dané adresy.

Co však v současnosti zcela chybí, je vytvoření jednotného, společného a maximálně uživatelsky přívětivého komunikačního webového rozhraní, které by nahradilo současnou webovou aplikaci ePodatelna a které by:

- Usnadnilo zasílání podání v elektronické podobě organizacím. Uživatel by si vybral, jaký typ podání chce organizaci zaslat. Podle jednotlivých typů podání by se mu zobrazovala nápověda, jež by ho směřovala k řádnému vyplnění všech náležitostí podání. Předpokládá se vytvoření dalších standardních formulářů pro některé typy podání, jež by doplnily či nahradily formuláře stávající, které jsou někdy kritizovány pro jejich složitost pro uživatele.
- Obsahovalo kontroly dodržení vybraných procesních podmínek podání (např. věcné a místní příslušnosti soudu, správnosti některých náležitostí podání) či kontroly jiných údajů (např. validace adresy dle RUAIN).
- Umožnilo zároveň s podáním zaplatit soudní poplatek (viz specifický cíl 2.3).
- Umožnilo vyplňovat a podávat vybraná podání hromadně s využitím webových služeb.
- Umožnilo by zasílat i dokumenty, které přesahují standardní omezení velikosti 10 MB.
- V maximální míře automatizovalo zpracování podání na organizacích. Velkou výhodou podání zasílaných na standardizovaných formulářích (standardizovaných co do určité struktury, nikoliv obsahu) je možnost jejich automatického zpracování a následného provedení rutinních úkonů. U návrhů ve věci samé jde např. o automatické přidělení spisové značky, provedení lustrací věci a osoby, atd.

Možnost využívat webové rozhraní by byla i pro uživatele, kteří nemají kvalifikovaný certifikát vydaný akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb a nemohou tak podání podepisovat uznávaným elektronickým podpisem. Takový uživatel by si mohl vyplněné podání vytisknout a zaslat jej organizaci. Pro načtení údajů z listinných podání lze využívat v justici již zavedený systém načítání dat pomocí 2D kódů (QR) event. systém tzv. návratových kódů využívaných u inteligentních formulářů. Oba způsoby by pak pracovníkům soudů umožnily přenést údaje zapisované do informačních systémů spisové služby i u podání v listinné podobě.

Takový způsob komunikace však musí být pojat jako alternativní k ostatním druhům podání elektronických či listinných. Až na výjimky (např. insolvenční správci, advokáti, notáři jakožto soudní komisaři, atd.) není vhodné ukládat povinnost osobám komunikovat výlučně přes určité rozhraní. Jde jak o rozpor s právem na soudní ochranu, kdy by docházelo k odpírání možnosti obracet se na soud osobám počítačově negramotným, tak by docházelo k ohrožování procesních a hmotněprávních lhůt v případě výpadků takového komunikačního rozhraní. Rovněž je z praxe osvědčeno, že uživatelé, kteří mají povinnost komunikovat výhradně přes určité rozhraní (viz. inteligentní formuláře u veřejných rejstříků), se značnou nevolí snášejí výpadky a jakékoliv nedostatky systému a posílají značné množství chybových hlášení, což nese velké požadavky na údržbu takového rozhraní.

Účelem vzniku takové aplikace není a nesmí být vyloučení či omezení osob poskytující právní rady (advokáti, notáři, atd.) z činností jimi poskytovaných, ale vytvořit jednotné komunikační místo se všemi organizačními složkami resortu justice, které by usnadnilo podávání návrhů a zapracováním kontrol snížilo chybovost v podáních a tím zvýšilo efektivnost při práci organizací, zejména soudů a snížilo pracnost s odstraňováním nedostatků podání.

Opatření musí být kombinací legislativní podpory a technických úprav. Mezi legislativními úpravami lze zmínit rozšíření povinnosti některých osob (zejména právnických profesí) zasílat podání v elektronické podobě na předepsaných formulářích. U některých druhů osob a podání (majících alternativu) pak stanovení povinnosti komunikovat výlučně přes určité rozhraní. Další možností je např. placení nižšího soudního poplatku v případě využití komunikačního rozhraní.

V rámci technických úprav je třeba vytvořit komunikační rozhraní, jež nahradí současnou zcela nevyhovující aplikaci ePodatelna a doplní stávající komunikace přes email a datové schránky.

Přínosy a dopady realizace cíle

Zasílání jakéhokoliv podání v elektronické podobě je bezesporu pro podatele výhodné z časových, ale i finančních důvodů. Jako hlavní výhody lze označit:

- + podání je možné organizaci zasílat 24 hodin denně, 7 dní v týdnu; podatelé tak mají větší možnost využívat procesní a hmotněprávní lhůty, téměř až do „poslední vteřiny“,
- + téměř nulové transakční náklady, kdy jediný výdaj je pro některé typy datových zpráv a některé typy podání pouze obligatorní kvalifikovaný certifikát, který je třeba každoročně obnovovat; u datových schránek je pak komunikace vůči organizačním složkám justice zcela zdarma; odpadají tak náklady za poštovné, obálky, papír, atd.,
- + podatel je o doručení své datové zprávy bezprostředně informován, s čímž souvisí i možnost podatele doručení svého podání snadno doložit.

Nové webové komunikační rozhraní by tyto výhody rozšířilo o přínosy:

- + uživatelská podpora a systém logických kontrol pro vyplňování podání a tím snížení chybovosti (neúplnost podání, chyba v příslušnosti soudu, atd.),
- + zvýšení efektivity práce na straně organizací – podle typu podání by mohlo dojít ke zcela automatickému zápisu do informačního systému spisové služby a provedení dalších úkonů → účastníkovi by tak ihned odešly přihlašovací údaje pro nahlížení do spisu či jeho obsahu a měl by tak okamžitě možnost sledovat stav svého podání a průběh řízení,
- + automatické vyměření soudního poplatku, atd.

Dopadem je tak kombinace snadnějšího přístupu k organizačním složkám resortu justice, tím zajištění práva na spravedlivý proces, zvýšení transparentnosti řízení a zvýšení efektivity práce organizací justice.

4.2.2 Specifický cíl 2.2 Umožnit vzdálené nahlížení účastníků do spisu a zvýšit informovanost o průběhu soudního řízení

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů a státních zastupitelství.

Kontext a vazba na strategický cíl

Nahlížení do spisů představuje nejvýznamnější způsob, jak se účastníci řízení a jejich zástupci mohou informovat o stavu soudního řízení. V trestním řízení je možné nahlédnout do spisu už v průběhu přípravného řízení, tedy ve stavu, kdy se spis nachází u policejního orgánu či na státním zastupitelství. V souladu se strategickým cílem E Smart Administration v období 2007 – 2015, tedy mimo jiné i cílem o maximální zjednodušení a zvýšení informovanosti prostřednictvím všech médií, je nutné tento procesní nástroj, který slouží ze strany účastníků i ke kontrole postupu soudu nebo státního zastupitelství, co nejvíce zpřístupnit účastníkům řízení případně jiným osobám, které mohou do spisu nahlížet.

Současný stav

Úprava možnosti nahlížení do soudního spisu je v civilním řízení obsažena v ust. § 44 o. s. ř. V trestním řízení pak v ust. § 65 trestního řádu. Pro oba druhy řízení pak platí, že nahlížení do spisu je v současné době fakticky možné výlučně v budově soudu či státního zastupitelství. Možnost vzdáleného nahlížení neexistuje dokonce ani u řízení ve věcech elektronických platebních rozkazů, ve kterých se účastník či jeho zástupce musí dostavit do budovy soudu, kde je mu vygenerován tzv. „offline spis“. Jedinou výjimkou jsou spisy insolvenční, které jsou v souladu s insolvenčním zákonem zveřejňovány v insolvenčním rejstříku.

Pouze základní informace o průběhu řízení poskytují veřejně zcela přístupné aplikace infoSoud a infoJednání. V nich se však zobrazují pouze údaje o zahájení řízení, vyřízení věci či podání opravného prostředku. Aplikace neobsahují žádné dokumenty ani údaje o účastnících. Pro bližší informace se musí účastník dostavit k nahlédnutí do spisu.

Dalším omezeným způsobem informování o stavu řízení jsou tzv. infocentra, kde se lze telefonicky dotázat na některé informace. Vzhledem k absenci resortního předpisu upravujícího jejich provoz a rozsah poskytovaných informací, se jejich smysluplnost liší u každé organizace. Neexistuje žádná možnost autentizace volajících osob, proto se některé organizace omezily na sdělování, že není možné volajícímu téměř žádné informace poskytnout.

Vzhledem k oddělení jednotlivých databází na všech stupních soudů, neexistuje nyní standardní způsob, jak zjistit, na kterých všech soudech vystupuje konkrétní osoba jako účastník řízení. To činí problém jak soudům při lustraci řízení, tak účastníkům řízení a jejich zástupcům, kteří musí

objíždět jednotlivé soudy a nahlížet do spisů pouze u konkrétního soudu. Nahlížení v budově soudu A do spisu vedeného u soudu B není tak možné.

Současný systém nahlížení do spisů je pro účastníky řízení značně nákladný. Je třeba do ní zahrnout náklady na dopravu do budovy soudu či státního zastupitelství, čas strávený cestováním a nahlížením, ušlý výdělek, atd. To vše, v konečném důsledku, může vést k porušení práva na spravedlivý proces, neboť účastníci, kteří nemohou pravidelným nahlížením budovat svoji procesní ochranu, mohou být v řízení znevýhodněni a dochází k porušení principu rovnosti stran.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

V souladu s cílem dosažení maximální transparentnosti rozhodování organizačních složek resortu justice, bude třeba vytvořit procesní postupy a jednotné rozhraní pro možnost vzdáleného nahlížení do všech spisů vedených v elektronické podobě, ale rovněž umožnit informování účastníků a jejich zástupců o průběhu řízení i v agendách, kde elektronický spis dosud zaveden nebyl.

Informování o stavu řízení tak lze rozdělit následovně:

- Jestliže v agendě bude veden elektronický spis, mělo by být umožněno účastníkům nahlížet do obsahu všech dokumentů, které jsou ve spise obsaženy. Pro možnost nahlížení dalších osob, kterým to pro osvědčení právního zájmu umožní předseda senátu, je nutné vytvořit systém omezování nahlížení do konkrétních, soudem určených dokumentů (včetně např. protokolů o hlasování, apod.)
- Jestliže v konkrétní agendě nebude veden elektronický spis, tedy je pravděpodobné, že všechny dokumenty nebudou převáděny do elektronické podoby, je možné účastníky informovat alespoň o průběhu řízení např. možností nahlížet do spisového přehledu tvořeného jednotlivými událostmi. Účastník tak bude mít aspoň základní přehled o tom, jaké listiny se ve spisu nacházejí, např. zda se vyjádřila protistrana, zda došlo jeho vlastní vyjádření soudu, atd.

Předpokládá se, že nahlížení bude v obou případech probíhat přes zabezpečený portál Ministerstva spravedlnosti dostupný přes síť internet. Bude třeba zavést systém autentizace a autorizace účastníků tak, aby bylo vyloučeno nahlížení do spisu neoprávněnými osobami. Může jít např. o zasílání přístupových údajů datovými schránkami či poštou nebo přihlašování přes čipové karty (komerční certifikáty) pro advokáty, notáře, atd. Předpokladem je i řešení zneplatnění takových údajů v případě jejich kompromitace, odcizení či ukončení účasti v řízení. Rovněž bude třeba zavést systém ukládání údajů o nahlížení zahrnující údaje o tom, kdo, kdy a z jakého důvodu nahlížení do spisu provedl.

Je třeba zvážit, zda umožnit účastníkům a jejich zástupcům stahovat si elektronické dokumenty či zda naopak opatřovat dokumenty vytvořené organizací elektronickou značkou organizace. Účastník by tak prakticky mohl získat tímto způsobem stejnopis rozhodnutí.

Mimo systém nahlížení do elektronických spisů či do průběhu spisu přes portál, by k dosažení maximální transparentnosti bylo možné zavést systém automatického informování účastníků řízení o stavu jejich řízení. Za tím účelem by se vytvořila jednotná funkčnost pro všechny informační systémy spisové služby, která by automaticky do mobilních telefonů či emailů odesílala přednastavené základní informace o provedených krocích ve spisech. Pro podrobnosti by pak účastník musel nahlédnout do spisu (vzdáleně či osobně).

Navrhuje se dále, aby účastníci řízení či jejich zástupci měli možnost si přehledným způsobem nahlédnout přes portál na seznam všech svých řízení, ve kterých vystupují. Vzhledem k centralizaci databází by tato funkčnost umožnila, aby si osoba po autentizaci na portále zobrazila konkrétní řízení, ale zároveň v případě zájmu mohla rovnou nahlédnout do ostatních svých řízení, ve kterých vystupuje jako účastník či zástupce.

Vzhledem k současné absenci jakéhokoliv nástroje pro vzdálené nahlížení do spisu (vyjma zcela veřejného insolvenčního rejstříku) bude třeba vytvořit zcela nový modul informačních systémů, který v budoucnu nahradí či doplní současné nedostatečné informování prostřednictvím aplikací infoSoud či infoJednání.

Bude vytvořen systém pro autentizaci a autorizaci účastníků a zabezpečený portál pro možnost nahlížení do elektronických spisů či přehledů spisů. V případě zavedení automatického zasílání informací o změnách v řízení do mobilních telefonů bude nutné vytvořit a nabídnout zcela novou aplikaci pro zpracování takových zpráv. Pokud se Ministerstvu vnitra podaří dokončit elektronický systém identifikace a autorizace pomocí elektronického občanského průkazu, je možné využívat i toto řešení.

Předpokládá se i legislativní podpora, tedy úprava procesních předpisů, které vzdálené nahlížení do spisů umožní.

Přínosy a dopady realizace cíle

Mezi největší přínosy patří dosažení maximální transparentnosti zejména soudního řízení. Účastníci řízení budou mít bez jakýchkoliv externích nákladů přístup k informacím o stavu řízení, což jim umožní v největší možné míře uplatňovat svoje procesní práva (např. podávat vyjádření, návrhy a v případě nečinnosti v řízení návrhy na určení lhůty dle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích).

Soudům a státním zastupitelstvím odpadnou náklady spojené se zajištěním práva účastníků nahlížet do spisů. Nebude tak nutné přestat se spisem pracovat a poskytnout ho v daný čas k nahlédnutí, což povede opět ke zvýšení rychlosti řízení. Zvýší se již zmíněná bezpečnost, kdy nebude hrozit ztráta spisu či jeho částí v souvislosti s poskytnutím spisu k jeho nahlédnutí. Sníží se zatížení informačních středisek soudů, což může vést k finančním úsporám.

Účastníkům se sníží náklady spojené s pořizování opisů a fotokopíí spisů.

4.2.3 Specifický cíl 2.3 Umožnit a usnadnit bezhotovostní placení soudních poplatků

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů.

Kontext a vazba na strategický cíl

Placení soudních poplatků (dále jen „SOP“) je nedílnou součástí většiny civilních soudních řízení a správního soudnictví a je upraveno v zákoně č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Dnešní úprava placení soudních poplatků se však vyznačuje značnou neefektivností, spočívající v nutnosti vyzývat účastníky k zaplacení soudního poplatku, a to i v situacích, kdy by účastník chtěl zaplatit ihned po podání žaloby či návrhu elektronickou, ale i listinnou cestou, nezná však informace pro provedení platby. Soudní řízení je tak hned v úvodu postiženo zbytečným prodlužováním, a to i v případech, kdy lze soudní poplatek jednoznačně určit a kdy je vůle jej hned zaplatit.

Současný stav

Současná právní úprava umožňuje zaplacení SOP buď kolkovými známkami (při platbě do 5.000,- Kč) nebo převodem na účet soudů zřízený u České národní banky. Jiný způsob zákon nepřipouští. Pokud je žaloba či jiný návrh na zahájení řízení zaslán soudu, je možné v případě listinných podání zaplatit SOP ihned kolkovými známkami. Pokud je však zaslán stejný návrh elektronicky (event. SOP výrazně přesahuje částku 5.000,- Kč), není možné SOP zaplatit převodem na účet, protože nejsou známy údaje pro provedení platby (zejména variabilní symbol, který se v souladu s instrukcí Ministerstva spravedlnosti č. 4/2012-INV-M ze dne 19. 12. 2012, o vymáhání pohledávek tvoří složením kódu příslušné agendy a spisové značky). Soud tak musí usnesením poplatníka k zaplacení vyzvat a sdělit mu údaje pro provedení platby včetně lhůty k zaplacení.

Jedinou výjimkou je v současnosti agenda návrhů na vydání elektronického platebního rozkazu, kde jsou žalobci po podání návrhu elektronickou cestou zaslány informace o možnosti provést platbu. Do formuláře je rovněž zapracována podpora pro výpočet výše SOP, který se odvíjí od žalované částky.

V některých případech, zvláště je-li žaloba skutkově složitá, vznikají ze strany poplatníka pochybnosti, jak velký SOP se má zaplatit. V tomto případě pak poplatník úmyslně vyčkává na výzvu soudu.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Podání v elektronické podobě učiněná prostřednictvím veřejné datové sítě neustále rostou, a to včetně těch, která obsahují návrh ve věci samé. Je tak nutné i těmto podatelům zajistit možnost zaplacení soudního poplatku ihned po podání návrhu. Tím zároveň dojde k odstranění zbytečné administrativní zátěže pro pracovníky soudu a větší efektivitě při této rutinní činnosti a ke zrychlení řízení.

Možnost placení soudních poplatků elektronicky lze rozdělit:

- Placení převodem mezi účty. U tohoto způsobu platby je nutné zajistit, aby byly plátců v přiměřené době po zaslání žaloby automaticky odeslány informace o platbě, zejména

číslo účtu a variabilní symbol. To předpokládá, že věc bude v krátké době zapsána do informačního systému spisové služby a bude jí přidělena spisová značka.

- Placení prostřednictvím platební karty přes internet. Jedná se o běžný a rozšířený způsob platby za zboží a služby. U placení platební kartou lze identifikaci platby navázat na odeslání příslušného návrhu, tedy nebude moci být návrh odeslán, dokud nebude provedena platba. Výhodou je, že není nutné znát variabilní symbol pro platbu, neboť lze přímo technicky spárovat platbu s konkrétním návrhem. SOP by tak byl zaplacen ve stejný okamžik, kdy soudu došel návrh. Nevýhodou je nutnost odvodu poplatku za zprostředkování platby, nicméně tyto byly unijní legislativou značně omezeny.

Automatické zasílání údajů pro provedení platby SOP převodem mezi účty je již funkční u návrhů na vydání platebních rozkazů a stejnou funkčnost lze rozšířit i do ostatních agend. Opět by mělo jít o službu kompatibilní s novou platformou informačních systémů a centralizovanou pro všechny soudní agendy.

Placení SOP prostřednictvím platební karty přes internet je naopak v justici, ale obecně ve veřejné správě v České republice výjimečné.

Úprava úzce souvisí s cílem 2.1, tedy by bylo nutné zavést aplikaci pro podávání návrhů prostřednictvím internetových stránek, které by obsahovaly i podporu pro výpočet SOP tak, aby se minimalizovaly chyby plátců ve správnosti výpočtu.

Pro placení soudních poplatků prostřednictvím platebních karet by bylo vhodné i legislativně upravit možnost zvýhodnění ve výši SOP tak, aby tento pro soud nejjednodušší a nejefektivnější způsob placení byl poplatníky upřednostněn před jinými.

Přínosy a dopady realizace cíle

Přínosem tohoto opatření je odstranění neefektivních a zbytečných procesních úkonů spojených s placením, resp. neplacením SOP. Tím dojde již v začátku ke zrychlení civilního řízení a ke zkrácení jeho délky.

Rovněž se předpokládá finanční úspora spojená s nutností vyhovovat a doručovat výzvy k zaplacení soudního poplatku.

4.2.4 Specifický cíl 2.4 Umožnit konání jednání či výsledku prostřednictvím videokonference

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů a státních zastupitelství a Vězeňská služba.

Kontext a vazba na strategický cíl

Pokud strategický cíl klade důraz na kvalitní a efektivní komunikaci jak mezi organizačními složkami resortu justice, tak na maximální zvýšení informovanosti veřejnosti všemi dostupnými možnostmi, jsou tzv. videokonference jedním ze stěžejních nástrojů, jak naplnění cíle dosáhnout. Lze je považovat za účinný nástroj k urychlení vnitrostátního i přeshraničního řízení,

a to za současného výrazného snížení nákladů řízení. Videokonference jsou považovány za jeden ze stěžejních nástrojů eJustice i ze strany Evropské unie, která si od nich slibuje usnadnění a urychlení přeshraničního řízení a snížení souvisejících nákladů.

Současný stav

Jak předpisy Evropské unie³¹, tak český trestní řád umožňují konat řadu úkonů prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Trestní řád umožňuje obecně využívat videokonference pro jakékoliv úkony trestního řízení, „*je-li to potřebné pro ochranu práv osob, zejména s ohledem na jejich věk nebo zdravotní stav, nebo vyžadují-li to bezpečnostní anebo jiné závažné důvody.*“³² Jde například o úkon dožádání, výslech obviněného, výslech svědka, atd.

I přes legislativní možnosti a přes vypracování studie proveditelnosti, videokonference se v praxi nevyužívají a nebyly dosud zavedeny ICT prostředky pro jejich nasazení v justici. V resortu nyní úspěšně běží pilotní projekt s využitím videokonferencí na pěti složkách a organizačních jednotkách: Věznice Jiřice, Vazební věznice Teplice, OS Nymburk, KS Plzeň a Ústí nad Labem.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Je třeba zajistit technické a metodické prostředí pro zavedení videokonferencí do běžné činnosti organizačních složek resortu justice. Bude nezbytné zavést komunikační technologie pro jejich využívání a tyto zároveň implementovat do nové struktury a integrační platformy. Videokonferenční zařízení musí být propojena s informačními systémy spisové služby a datovým úložištěm tak, aby bylo zajištěno ukládání audiovizuálních záznamů o jejich průběhu. Při videokonferenci je potřeba rovněž zajistit propojení s případnou protokolací průběhu jednání a prováděním důkazů.

Častým důvodem konání videokonferencí je ochrana svědka, proto musí být zajištěny podmínky pro zajištění jeho bezpečnosti (např. možnost odpojení videopřenosu při výslechu svědka).

Je třeba se rovněž dále podílet na projektech Evropské unie v této oblasti a zavést možnost pořádat videokonference i v přeshraničních řízeních.

Legislativní podpora možnosti konání videokonferencí by měla být přijata i pro civilní řízení. Rovněž je třeba vytvořit interní metodiky (implementace do kancelářských a spisových řádů) pro jejich využívání v běžné praxi.

Přínosy a dopady realizace cíle

Přínosem videokonferencí je především zefektivnění komunikace, a to jak mezi jednotlivými organizačními složkami resortu justice, tak komunikace s účastníky řízení, svědky, znalci a jinými osobami vystupujícími v řízení.

³¹ Např. Směrnice Rady č. 2004/80/ES ze dne 29.4.2015 o odškodňování obětí trestných činů nebo Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, atd.

³² § 52 trestního řádu

Nesporným přínosem je snížení finančních nákladů na svědečné, znalečné (a to i v přeshraničních řízeních) a na transporty osob ve výkonu trestu odnětí svobody či ve vazbě.

Důvodem pro využívání videokonferencí je nakonec i zajištění bezpečnosti osob, a to jak svědků, tak obviněných a zaměstnanců ozbrojených sborů přepravujících tyto osoby. Rovněž je možné je využívat i v případech, kdy účastníci řízení či jiné osoby nejsou pro zdravotní potíže schopny se dostavit do budovy soudu či státního zastupitelství a provádět komunikaci z obydlí osoby či z nemocnice.

4.2.5 Specifický cíl 2.5 Veřejně a přehledně poskytovat údaje o org. složkách resortu justice

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů, státních zastupitelství, Probační a mediační služba, Justiční akademie, Rejstřík trestů, Vězeňská služba a ministerstvo.

Kontext a vazba na strategický cíl

V době informační společnosti je prvním místem, kde veřejnost, využívající služby justice, hledá informace o organizaci, síť internet. V souladu se snahou o maximální zvýšení informovanosti veřejnosti všemi dostupnými možnostmi je tedy prioritou i posílit, zpřehlednit a rozšířit poskytování informací prostřednictvím internetových stránek jednotlivých organizací a na nich dostupných aplikací.

Další, v současnosti hojně diskutovanou oblastí eGovernmentu, jsou otevřená data, tedy *informace bezplatně a volně dostupné na internetu ve strukturované a strojově čitelné podobě a jsou zpřístupněna způsobem, který jejich využití neklade zbytečné technické či jiné překážky*.³³ Problematika otevřených dat je jedním z úkolů Strategie vlády v boji s korupcí na období 2013 a 2014 schválené usnesením vlády č. 39 ze dne 16. 1. 2013 a je rovněž zohledněna v Akčním plánu s názvem Partnerství pro otevřené vládnutí, který byl připraven na základě usnesení vlády č. 691 ze dne 14. 9. 2014.

Lze shrnout, že pro zvýšení informovanosti veřejnosti je třeba činit další kroky v oblasti:

- tvorby a správy internetových stránek organizací,
- poskytování tzv. otevřených dat,
- zveřejňování písemností prostřednictvím úředních desek.

Současný stav

Naprostá většina dříve zmíněných aplikací poskytujících informace o průběhu řízení (infoSoud, infoJednání, atd.) a o rejstřících (insolvenční rejstřík, veřejné rejstříky) jsou přístupné přes jednotný portál justice www.justice.cz. Tento zastaralý portál, jenž sdružuje i internetové stránky všech soudů a státních zastupitelství, se však nyní vyznačuje značnou nepřehledností a absencí jakýchkoliv nástrojů na vyhledávání požadovaných informací. Informace jednotlivých

³³ Dostupné z: < <http://www.otevrenadata.cz/>

organizací, které jsou jimi samotnými zveřejňovány (např. kontaktní údaje, rozvrhy práce, zprávy o hospodaření, atd.) jsou značně nepřehledné a roztržité, bez předem dané jednotné struktury poskytovaných informací. Orientace je tak i pro právní odborníky značně složitá. Tím dochází ke snížení vnímání justice jako transparentního prostředí, ve kterém jsou jednoduchým způsobem zveřejňovány informace.

Od června 2015 zveřejňují organizační složky resortu justice v rámci projektu Open data seznamy uzavřených smluv a uhrazených faktur. Za tím účelem došlo ke zřízení samostatných internetových stránek poskytujících datové sady jednotlivých smluv a faktur. Legislativní oporou pro zveřejňování dat je instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. MSP-82/2015-OSU-OSU, o zveřejňování informací na webových stránkách Otevřená data Ministerstva spravedlnosti.

V neposlední řadě stanoví jednotlivé zákony, které dokumenty se musí zveřejňovat na úřední desce organizace, a to rovněž způsobem umožňujícím dálkový přístup. Převládajícím typem zveřejňovaných dokumentů jsou vrácené nedoručené písemnosti v civilním řízení a dokumenty týkající se správy soudu. Ke zveřejnění dokumentů dálkovým přístupem slouží aplikace infoDeska, do které se listiny přenášejí z informačních systémů spisové služby a které se následně prostřednictvím uvedené aplikace zveřejňují na internetových stránkách jednotlivých soudů. Současná praxe zveřejňování písemností na klasických „dřevěných“ úředních deskách je však značně neefektivní a pracná. Soudy často musí pro nedostatek místa na deskách pracně zmenšovat rozměr písemností, je nutné ručně vyznačovat vyvěšení a svěšení písemností a vše navíc zakládat do spisu. Při stovkách denně zveřejňovaných písemností jde o ztrátu mnoha hodin práce administrativy soudů, v důsledku potřeby úpravy písemností, opakovaným chozením po budově soudu a ručním zapisováním údajů o zveřejnění. Pro osoby, kterým jsou písemnosti určeny, je u větších soudů značně obtížné dohledat písemnosti, které se jich týkají.

Na některých okresních soudech došlo k nahrazení „dřevěné“ úřední desky za LCD panely umístěné v budově soudu a k jejich propojení s informačními systémy spisové služby. Šlo však o iniciativu jednotlivých soudů a tento systém není zdaleka rozšířen po celé justici.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Je třeba zajistit, aby informace o justici jako celku a o jednotlivých organizačních složkách justice a jejich činnostech byly zveřejňovány v co nejširším rozsahu, ale zároveň v co nejsrozumitelnější formě. Poskytované informace o jednotlivých organizacích (např. kontaktní údaje, rozvrhy práce, informace o příjmu podání, atd.) musí být v předem dané a zcela totožné struktuře tak, aby osoba vyhledávající informace nemusela zdlouhavě pátrat po požadovaných údajích. Tento cíl je současné době naplňován přípravou nového portálu resortu justice, jenž bude spuštěn koncem roku 2015. Portál musí splňovat všechny nároky na přehlednost poskytovaných informací a obsahovat pokročilé vyhledávací funkce.

Do nového portálu musí být začleněno i již fungující poskytování tzv. otevřených dat. Je však nutné tato data pravidelně doplňovat.

Je třeba analyzovat a zefektivnit stávající proces zveřejňování dokumentů na úředních deskách. V souladu s principem práva na soudní ochranu a nemožnosti ji jakkoliv omezovat, se jeví jako nepravděpodobná možnost zcela zrušit „dřevěné“ úřední desky. Stávající způsob ručního vyvěšování však lze zefektivnit jejich nahrazením elektronickými zobrazovacími zařízeními

(např. LCD panely), které budou napojeny na všechny informační systémy spisové služby a půjde o jeden z dalších integrovaných modulů kompatibilní s novou integrační platformou. Proces zveřejňování písemností tak musí být co nejvíce automatizován jak u zobrazovacích zařízení, tak u zveřejňování na infoDesku (elektronickou úřední desku). Pro účastníky řízení by mělo být pro obě dvě možnosti nahlížení zavedeno vyhledávání v písemnostech např. podle jména účastníků nebo podle spisových značek.

Přínosy a dopady realizace cíle

Mezi největší přínosy patří dosažení maximální přehlednosti informací o organizačních složkách resortu justice a tím zvýšení důvěry v justici jako celek. V případě zveřejňování tzv. otevřených dat je přínosem i možnost veřejné kontroly hospodaření organizačních složek státu.

V případě úpravy zveřejňování na úřední desce dojde elektronizací procesu ke značnému zvýšení efektivity práce a odstranění zbytečných administrativních postupů. Rovněž se předpokládá snížení finančních nákladů na kancelářské potřeby spojených s vyvěšováním písemností v listinné podobě na úřední desky.

Pro všechna opatření je společné, že budou mít příznivý dopad na realizaci práva na spravedlivý proces, neboť pouze řádně informovaný účastník řízení či jiná osoba může správně uplatňovat svá práva.

4.2.6 Specifický cíl 2.6 Získávat, zpracovávat a poskytovat široké a přesné statistické údaje o organizačních složkách resortu justice

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů a státních zastupitelství, Probační a mediační služba a Vězeňská služba.

Kontext a vazba na strategický cíl

Nespornou výhodou využívání informačních systémů v justici je možnost sledování značného množství detailních informací, mnohem většího než tomu bylo v minulosti. Pro vyhodnocování potřeb justice a jejich jednotlivých organizačních složek a pro většinu legislativních úprav a kvalifikovaných rozhodnutí, je třeba mít k dispozici relevantní statistické informace o činnostech jednotlivých organizačních složkách a o zatížení justice jako celku. To se vztahuje nikoliv pouze na orgány veřejné moci, ale i na širokou veřejnost, která statistické údaje z různých důvodů využívá. Pouze takto je možné získávat podněty a podklady vedoucí k následnému zvyšování efektivity činností organizací a následně pro vyhodnocení zavedených opatření.

Současný stav

K informování o samotné činnosti soudů a státních zastupitelství historicky slouží složitá soustava výkazů a statistických listů a jejich přehledů. V roce 2010 byla Ministerstvem spravedlnosti ČR navíc spuštěna internetová aplikace infoData, dostupná rovněž ze stránek www.justice.cz. Aplikace obsahuje výkazy o činnosti soudů a státních zastupitelství, přehledy statistických listů soudů a státních zastupitelství a rovněž statistické ročenky. V současnosti existuje jen pro soudy 68 výkazů a 8 druhů statistických listů. Zpracování výkazů a statických listů je upraveno v instrukcích Ministerstva spravedlnosti. Jednotlivé údaje do výkazů se přenáší

automaticky na základě údajů vytvořených v jednotlivých elektronických systémech spisové služby a následně přenesených do aplikace CSLAV DW³⁴. Současný stav vedení statistické služby a veřejné poskytování údajů je rovněž ovlivněn roztržitostí informačních systémů spisové služby a vyznačuje se značnými nedostatky. Zpracování souhrnných dat v aplikaci CSLAV DW se vyznačuje značnou pomalostí. Opakovaně se vyskytují chyby ve statistických přehledech a ve výkazech. Značně nákladná je nejen běžná údržba celého systému, ale zejména každoroční úprava z důvodu legislativních změn, které mají dopad na statistická data. Není zde možné používat složitější statistické funkce či statistické modelování. Aplikace infoData je i pro odbornou veřejnost značně nepřehledná, neexistují popisy jednotlivých výstupů či jejich grafické zpracování. Z toho důvodu veřejnost či média stále raději činí přímé dotazy na ministerstvo, než aby si statistické údaje sami vyhledávaly.

Vězeňská služba využívá k informování veřejnosti o statistických přehledech vlastní internetové stránky www.vscr.cz. Pravidelně zpracovává a uveřejňuje týdenní a měsíční statistická hlášení týkající se především počtů a skladby vězněných osob v jednotlivých organizačních jednotkách a v souhrnech za celou Vězeňskou službu. Na těchto stránkách uveřejňuje rovněž Statistické ročenky Vězeňské služby. Pro zpracování týdenních a měsíčních statistických hlášení se v nemalé míře ručně statisticky zpracovávají údaje evidované ve VIS. Do Statistických ročenek se kromě údajů zpracovávaných ručně z VIS a zpracovaných pro účely denních, týdenních a měsíčních statistických hlášení využívají a zpracovávají opět ručně údaje získané od jednotlivých odborných úseků Generálního ředitelství Vězeňské služby.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Statistické údaje a výkazy musí být vedeny v systému, který bude splňovat nároky na moderní systém pro vedení státní statistické služby. Systém musí být kompatibilní s novou integrační platformou, musí být stabilní a měl by umožňovat všem organizačním složkám justice zpracovávat údaje dle jejich potřeb, a to včetně pokročilých statistických funkcí a možnosti grafických výstupů. Nezbytná je i integrace výpočtu potřeb organizačních složek justice (personálních a jiných). Statistické výstupy pro veřejnost musí být dostatečně srozumitelné a popsané tak, aby je odborná i laická veřejnost (včetně médií) mohla využívat bez součinnosti jednotlivých organizací. Systém by měl umožnit i tvorbu statistických map podle různých kritérií (např. mapa okresů ČR podle průměrné délky řízení, podle počtu odsouzených osob za určité trestné činy, atd.)

Požadavky na statistické údaje můžeme rozdělit na:

- standardní požadavky na předem definované údaje (výkazy a statistické listy)
- nestandardní ad hoc dotazy na údaje, které se běžně nesledují

V současné době jsou organizační složky justice schopny poskytovat informace pouze na standardní dotazy o statistických údajích obsažených ve výkazech nebo statistických listech. V případě potřeby údajů standardně nesledovaných, je možné taková data získat výlučně ve

³⁴ V aplikaci CSLAV DW se shromažďují a zpracovávají data z jednotlivých zdrojových informačních systémů spisové služby ze všech organizací

spolupráci s dodavatelskou společností, což je často jednak zdlouhavé, ale rovněž finančně nákladné. Proto je třeba poskytnout možnost příslušným odborným pracovníkům organizací justice činit v systému pro vedení statistické služby i dotazy na údaje standardně nesledované, a to pomocí SQL dotazů či jinak.

Přínosy a dopady realizace cíle

Největšími přínosy je jak zefektivnění práce organizačních složek spočívající ve snazší manažerské orientaci vedoucích pracovníků organizačních složek justice (snadnější kontrola a zpracovávání statistických údajů a jejich prezentace), tak zajištění vyšší transparentnosti o činnostech jednotlivých organizačních složek resortu justice. Přínosem jsou rovněž přesnější statistické údaje a vyšší možnost jejich kontroly.

V neposlední řadě se poskytováním srozumitelných statistických informací sníží v současnosti velký počet dotazů veřejnosti a tisku a tím se ušetří na nákladech spojených s vyřizováním této agendy.

4.2.7 Specifický cíl 2.7. Poskytovat informace o rozhodování soudů

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny stupně soudů.

Kontext a vazba na strategický cíl

Kromě soudů je třeba i odborné a laické veřejnosti poskytnout informace o rozhodování soudů. Zpřístupnění soudních rozhodnutí je důležité i k naplnění principu předvídatelnosti soudního rozhodování v civilních věcech³⁵, jež je součástí práva na spravedlivý proces. Předvídatelnost rozhodování soudů souvisí i se sjednocováním rozhodování. Zákon o soudech a soudcích ukládá předsedům okresních, krajských a vrchních soudů povinnost dávat Nejvyššímu soudu podněty ke sjednocení rozhodování soudu. Stejný zákon rovněž dává Nejvyššímu soudu ČR v zájmu zajištění jednotného rozhodování povinnost sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů a zaujímat k nim stanoviska³⁶. Rovněž ministerstvu je uložena povinnost dávat Nejvyššímu soudu podněty k zaujetí stanoviska v případě, kdy zjistí poznatky o nejednotnosti soudního rozhodování. Obdobné podněty může předsedovi Nejvyššímu soudu podávat i nejvyšší státní zástupce.

Současný stav

Další aplikací provozovanou ministerstvem sloužící k informování veřejnosti o rozhodování soudů, ale i o tom, jak soudy vykládají právo či jednotlivá ustanovení zákonů, je internetová aplikace Judikatura, dostupná ze stránek www.justice.cz. V ní soudy zveřejňují anonymizovaná rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů, která byla příslušným evidenčním senátem určena jako významná a následně zařazena do jedné ze skupin judikátů. Postup soudů při evidenci judikatury je upraven v instrukci Ministerstva spravedlnosti ČR, č. j. 20/2002-SM, kterou se upravuje postup při evidenci a zařazování rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů do systému elektronické evidence soudní judikatury. Povinnost zveřejňovat judikáty na

³⁵ viz § 13 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³⁶ viz § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích

internetu je stanovena od 1. 3. 2011. Vedle této databáze judikatury existují samostatné databáze judikatury zveřejňované Nejvyšším soudem ČR, Nejvyšším správním soudem ČR a Ústavním soudem. Existují tak 4, vzájemně zcela nepojené, databáze judikatury. Zveřejňování je rovněž nejednotné co do obsahu, kdy Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud zveřejňují všechna svoje rozhodnutí v anonymizované podobě, zatímco vrchní, krajské a okresní pouze vybraná rozhodnutí.

Soudní rozhodnutí se zveřejňují většinou v anonymizované podobě. Rozsah anonymizace se řídí kancelářským řádem Nejvyššího soudu ČR.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Zveřejňování soudních rozhodnutí musí být pro jeho přehlednost co nejvíce sjednoceno. Pro usnadnění vyhledávání soudních rozhodnutí (judikatury) by mělo dojít ke vzniku centrální databáze soudních rozhodnutí, jež bude integrovaná do nové platformy informačních systémů s napojením na centrální datové úložiště.

Je vhodné zvažovat možnosti částečné automatizace anonymizace soudních rozhodnutí a integrovat je do modulu pro podporu tvorby soudních rozhodnutí. Tzn., že by soudce, asistent, vyšší soudní úředník již při tvorbě rozhodnutí snadným způsobem vyznačil údaje určené k anonymizaci (ty nyní musí stejně uvádět v referátu), které by pak provedl systém automaticky.

Do budoucna je možné zveřejňování všech soudních rozhodnutí (v anonymizované podobě) vydaných v určitých agendách. Tím by došlo ke snížení zátěže soudů v souvislosti s nutností poskytování údajů dle zákona č. 106/99 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Rovněž připojování identifikátorů evropské judikatury (ECLI) k soudním rozhodnutím by mělo být rozšířeno i na další soudy.

Přínosy a dopady realizace cíle

Přínosem navržené úpravy je zpřehlednění a usnadnění vyhledávání soudních rozhodnutí. Rovněž dojde k úspoře finanční, neboť nebude třeba udržovat několik nezávislých a nepojených databází soudních rozhodnutí. Automatizace zveřejňování soudních rozhodnutí zvýší rovněž efektivitu práce na soudech.

Dopadem je zvýšení předvídatelnosti soudního rozhodování.

4.3 Strategický cíl 3 : Technologie, finance a správa – Úprava a optimalizace systému technické infrastruktury, financování a údržby informačních a systémů a technologií v justici

4.3.1 Specifický cíl 3.1. Vytvořit a zavést fungující systém infrastruktury a architektury

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny stupně soudů, státních zastupitelství, Probační a mediační služba, Vězeňská služba, Rejstřík trestů, IKSP, Justiční akademie a ministerstvo.

Kontext a vazba na strategický cíl

V souladu se strategií realizace Smart Administration v období 2007 – 2015, která ve specifickém cíli E1 požaduje „*trvale zabezpečovat výstavbu, obnovu a provozování centrálně řízených informačních a komunikačních technologií v resortu justice*“.³⁷ je nutné zcela změnit architekturu stávajících ICT řešení v justici, která musí být do budoucna založena na centrální komunikační a integrační platformě, jenž sjednotí používání všech technologií na všech organizacích v justici. Rovněž Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 -2020 stanoví ve strategickém cíli 3 i u eJustice jako jedno z opatření k naplnění cíle označeného jako „Zvýšení dostupnosti a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím nástrojů eGovernmentu“ modernizaci informačních a komunikačních systémů.

Současný stav

Stávající stav již byl zmíněn v předchozích částech. Současným výrazným problémem je absence jakékoliv integrační platformy pro jednotlivé ICT komponenty a informační systémy. V justici nejvíce využívaná platforma Oracle byla zcela nesystémově doplněna o platformu Lotus Domino. Současná struktura ICT řešení neobsahuje téměř žádné společné části informačních systémů (např. pro dotazování do jiných agendových informačních systémů, pro převody dokumentů, pro zapisování údajů o účastnících řízení, atd. Aplikační architektura jednotlivých systémů byla v návaznosti na legislativní požadavky rozšiřována o další technologické komponenty (napojení na elektronickou podatelnu, výpravnu, ISDS, základní registry a mnoho dalšího), což má za následek růst elektronických dokumentů a zpomalování činnosti jednotlivých aplikací.

Za největší nedostatky ICT řešení tak lze uvést:

- absence integrační platformy pro jednotlivé ICT komponenty a informační systémy
- chybí společná správa dokumentů (DMS – Document Management System).

³⁷ Dostupné na stránkách

http://dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/sa_strategiesmartadministration_2007_2015_v2_1.pdf

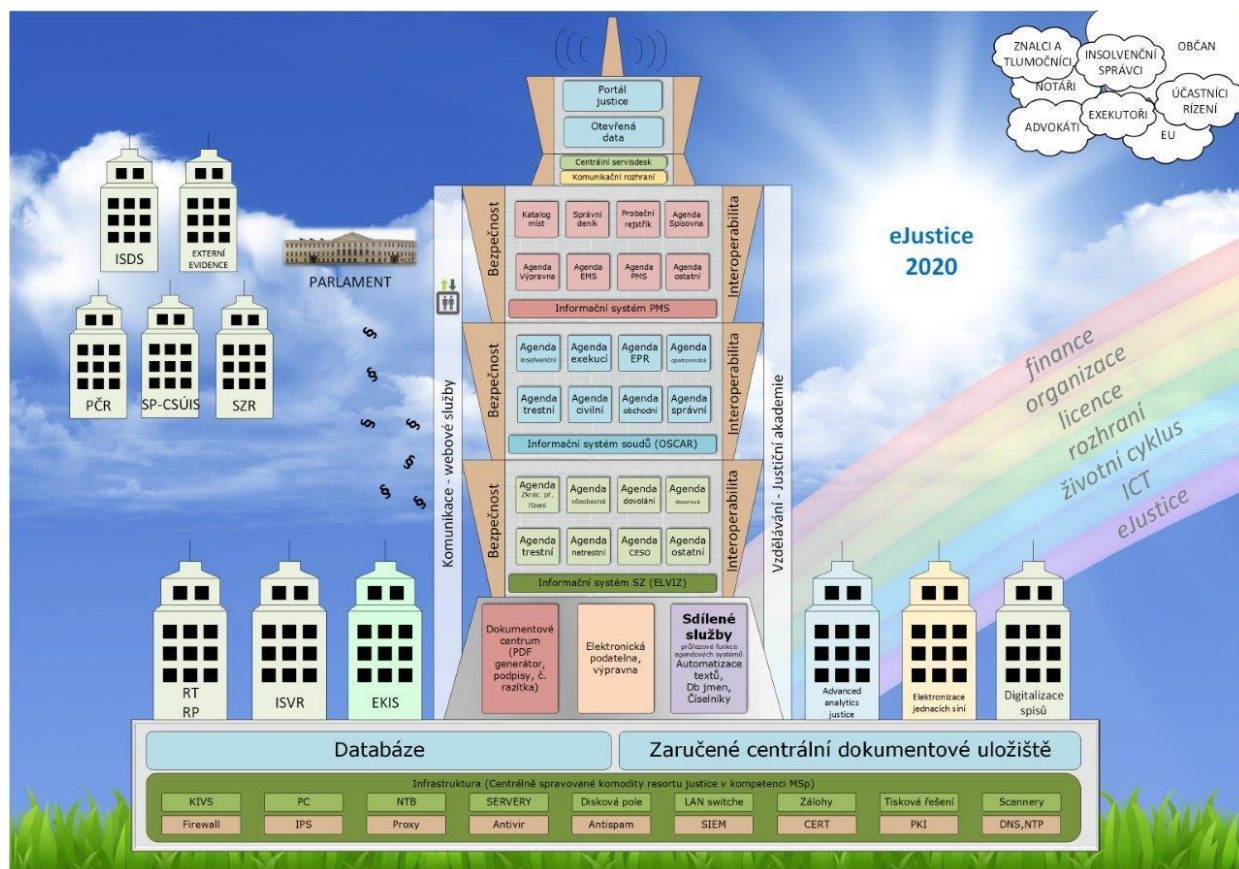
- decentralizace databází jednotlivých organizací justice znemožňující organizacím justice vyhledávat potřebné informace o řízeních, účastnících, atd.
- některé využívané technologické komponenty (např. ve většině aplikací využívaná Oracle Forms) již nejsou podporovány a nedochází k jejich aktualizacím
- morální a technologická zastaralost serverového vybavení
- nedostatečná kapacita diskových polí (viz kapitola 1.3)
- nedostatečná kapacita WAN (Wide Area Network)

Tyto nedostatky mají za následek značnou nestabilitu některých informačních systémů s častými výpadky znemožňujícími organizacím řádně a rychle vykonávat svou činnost.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Realizace tohoto cíle je nezbytnou podmínkou pro úspěšnou elektronizaci justice jako celku. Pouze nasazení jednotné integrační platformy pro jednotlivé ICT komponenty a informační systémy může vést k očekávaným výsledkům uvedeným v jednotlivých cílech.

Je třeba zavést jednotnou architekturu pro spravované informační systémy, kde je nutné jasně definovat ECM (Enterprise content and document management system). V rámci architektury je však nutné vzít v úvahu všechny souvislosti z oblasti informačních technologií. Mimo jiné zcela zásadní je použití jednotných webových služeb. Skutečného výsledku je možné dosáhnout pomocí jasně stanovených pravidel a podmínek, jak v daném prostředí postupně udržet životní cyklus všech dílčích částí. Prolnutí jednotlivých oblastí se projeví v jednotném katalogu, který bude sdružovat všechny tyto oblasti dohromady nejen na úrovni samostatné, ale především v oblastech průřezových.

V dnešní době je velké množství informačních a jiných systémů poskytováno formou služby prostřednictvím webových aplikací. Světovým trendem je snadné propojování menších i větších celků a využívání specializovaných aplikací pro různé činnosti. Trendy ze zahraničí potvrzují změnu směru od vývoje a údržby velkých komplexních systémů k vývoji a provozu menších systémů, které lze mezi sebou snadno, efektivně a rychle propojovat pomocí dostupných API rozhraní. Pojem API (Application Programming Interface) označuje v informatice rozhraní pro programování aplikací. Jde o sbírku procedur, funkcí, tříd a dalších volání, která lze využít pro komunikaci uvnitř i vně systému.

Cílem je definovat jednotné API rozhraní, které bude zajišťovat propojení všech potřebných informačních systémů, aplikací a služeb mezi sebou, včetně externích poskytovatelů dat či naopak poskytování dat směrem k dalším organizacím, občanům, dodavatelům a odběratelům služeb. Současná praxe bohužel ignoruje tyto trendy a z toho důvodu je velice obtížné zajistit komunikaci jednotlivých systémů mezi sebou, zapojování nových systémů do infrastruktury či jejich nahrazování. Státní organizace tak zůstávají v dodavatelských kleštích, kdy nemají kontrolu nad současnými propojeními a zároveň jsou závislé na ochotě dodavatelů své systémy propojit či nepropojit.

Přínosy a dopady realizace cíle

Zhodnocení společných pravidel a podmínek pro využívání informačních technologií můžeme vidět již dnes v zahraničí (Finsko, Velká Británie, Německo, Estonsko, Dánsko), kde úspora je doslova hmatatelná nejen na úrovni financí, ale především ve znalostech samotných uživatelů. Jakmile několik desítek tisíc lidí dokáže svou práci vykonávat pomocí stejných postupů, potom

se zvýší řádově možnost principu automatizace v jednotlivých oblastech. Teprve s příchodem celkové architektury se objeví nedostatky v těch nejmenších detailech. Tyto dílčí skutečnosti již vidíme dnes, ale očekáváme násobek těchto skutečností, které zkvalitní nejen práci justice, ale především obnoví důvěru v justici samotnou.

Vytvoření jednotného API dále zlepšuje bezpečnost poskytovaných dat – je přesně definováno, jaká data jsou jakým systémům poskytována. Dále se předpokládá napojení celého systému na jednotný identitní prostor, na základě kterého budou přidělena odpovídající práva k přístupu k informacím jednotlivým systémům a uživatelům. Existence jednotného komunikačního rozhraní umožní rychlejší reakce při nutnosti výměny určitých systémů a služeb, dodavatelům pak umožní snadnější propojení jejich systémů do celého prostředí.

Rozhraní dále umožňuje snadnější poskytování dat do externích systémů nebo mobilních aplikací. Zkušenosti ze zahraničí ukazují, že existence jednotného API výrazně snižuje náklady na provoz celého prostředí, pokud je v něm provozováno větší množství informačních systémů a služeb.

Vytvoření jednotného komunikačního rozhraní tak zefektivní implementaci nových systémů do prostředí, zjednoduší komunikaci současných systémů, umožní propojení prostředí s externími systémy a zlepší bezpečnost poskytování dat mezi systémy a službami. Systém také do budoucna umožňuje snadnější cestu k poskytování informačních systémů jako služby (SaaS – Software as a service).

4.3.2 Specifický cíl 3.2. Vytvořit fungující správu a údržbu informačních systémů a technologií

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů, státních zastupitelství, Probační a mediační služba, Vězeňská služba, Rejstřík trestů a ministerstvo.

Kontext a vazba na strategický cíl

V souladu se strategií realizace Smart Administration v období 2007 – 2015, která ve specifickém cíli E1 požaduje zavést systém elektronické justice a dle které je *nutné zajistit trvalou podporu a údržbu aplikací*. Rovněž Strategie rozvoje ICT služeb veřejné správy a její opatření na zefektivnění ICT služeb si vytyčila za jeden z cílů snížit závislost na dodavatelích ICT řešení. Bez fungující správy informačních systémů a technologií nemůže být úspěšně naplněn ani jeden ze strategických cílů eJustice, neboť nefunkční správa ICT povede naopak nejen ke snížení efektivity činností organizačních složek resortu justice, ale může dojít zcela ke zpochybnění významu eJustice jako celku.

Současný stav

Řízení IT služeb spojených s podporou a údržbou informačních systémů není zajišťováno dle žádného mezinárodního standardu. Některé procesy definované standardním procesním

frameworkem ITIL³⁸ (Information Technology Infrastructure Library) nejsou implementovány vůbec, jiné jsou zajišťovány částečně a vykazují nedostatky. Ministerstvo nemá v současné době k dispozici odpovídající nástroje podporující řízení IT služeb a stejně jako ve většině ostatních činností je odkázáno na spolupráci dodavatelských společností.

Současná správa a údržba je značně závislá na dodavatelských společnostech. Jednotliví dodavatelé provozují pro jimi spravované informační systémy tzv. helpdesk, kam uživatelé organizačních složek resortu justice hlásí problémy s jednotlivými aplikacemi. V současnosti je však toto řešení opouštěno a postupně nahrazováno centrálním helpdeskem v přímé správě ministerstva a zajišťovaného jeho pracovníky.

Požadavky na změnu informačních systémů jsou kontinuálně shromažďovány a projednávány se zástupci ministerstva, jednotlivými organizacemi a dodavatelskou společností na tzv. realizačních týmech konaných 2 – 3 krát ročně. Schválené požadavky se dle finančních možností ministerstva řeší formou objednávky úpravy u dodavatelské společnosti. Objednané změny se nasazují ve většině případů formou tzv. distribucí prováděných cca 4 krát ročně. Zapracování změn a jejich distribuci provádí výlučně dodavatelská společnost. Po otestování uživatelskými organizacemi dodavatel uvolní finální úpravu všem organizacím. U některých informačních systémů (IS VKS, CEPR) provádí distribuci fyzicky dodavatel. U lokálně distribuovaných informačních systémů (např. ISAS, IRES, apod.) provádí distribuci informatik dané organizace.

Proškolení změn pro pracovníky justice zajišťuje Justiční akademie, často opět ve spolupráci s dodavatelskou společností.

Průběžnou aktualizaci příruček pro práci s IS zajišťují opět dodavatelské společnosti. Potřeby úpravy vyplývající z legislativních příčin se pak řeší samostatně většinou přímou spoluprací ministerstva s dodavatelskou společností.

Celý tento proces se vyznačuje značnou neefektivitou, finanční náročností a velkou mírou závislosti ministerstva na dodavatelích ICT řešení. Je běžné, že mezi podáním požadavku a jeho zapracováním uběhne i několik let, nejčastěji se požadavek zapracuje za zhruba 12 - 18 měsíců od jeho podání. Ministerstvo v současnosti hradí jak provoz helpdesků jednotlivých systémů, tak úpravu informačních systémů a úpravu uživatelských příruček.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Cílem ministerstva je zajistit efektivní, nezávislou a fungující správu informačních systémů a technologií vyznačující se rychlým zapracováním požadovaných a potřebných změn a nízkou finanční náročností provozu a údržby.

³⁸ Více informací lze nalézt zde https://www.axelos.com/best-practice-solutions/itil.aspx?utm_source=itil-officialsite&utm_medium=redirect&utm_campaign=redirects

V justici musí být zaveden zcela nový a funkční systém založený na využívání prvků procesního řízení a standardizace schvalovacích procesů požadavků na úpravu systémů.

Tento systém procesního řízení bude upraven pro potřeby justice a bude přetvořen do interního normativního předpisu stanovujícího proces správy a údržby ICT v justici, a to od sběru požadavků, jejich vyřizování, zpracování změn, jejich nasazení, proškolení, až po úpravu dokumentace.

V souvislosti se zavedením projektového řízení správy bude třeba:

- Stanovit působnost jednotlivých organizací, odborů ministerstva a dodavatelů, jejich vzájemné vztahy a oprávnění, včetně způsobu provádění zásahů do databází.
- Stanovit odpovědnost pracovníků ministerstva za jednotlivé ICT části a je třeba určit hierarchické vztahy mezi nimi.
- Obsadit pozici ICT architekta odpovědného za soulad jednotlivých ICT částí s celkovou architekturou
- Zaměstnat kvalifikované pracovníky na pozici ICT analytik, kteří budou vždy odpovědní za jim svěřenou část a za realizaci jednotlivých požadavků.
- Zavést systém kontroly nad prací osob odpovědných za konkrétní ICT části a oznámit tyto odpovědné osoby všem organizacím justice.

Je třeba omezit závislost justice na dodavatelských společnostech a provést „insourcing“ části ICT služeb zpět na ministerstvo. V první fázi půjde o zajištění tzv. hotlinů či helpdesků přímo pracovníky ministerstva a centralizace do jednoho místa, což mimo jiné odstraní problémy s úpravami, které se dotýkají více systémů. V dalších krocích pak bude docházet k přechodu dalších činností (analytické činnosti, programování úprav, údržba provozní dokumentace), které budou postupně provádět pracovníci ministerstva. V této souvislosti se předpokládá navýšení počtu zaměstnanců ministerstva.

Vyřizování požadavků zaslaných na helpdesk ministerstva musí být garantováno v přiměřené době (nejpozději do 3 dnů od zaslání) a v odpovídající kvalitě. Bude zaveden systém kontroly spokojenosti s vyřízením požadavku. K požadavku zaslanému jednou organizací se ostatní musí mít možnost vyjádřit event. připojit. Hlášení týkající se více částí systému musí být řešena koordinovaně, nikoliv „přehazováním“ odpovědností mezi řešiteli.

Je třeba organizačním složkám resortu justice zaručit, že jejich požadavky na úpravu informačních systémů budou projednány v přiměřeném časovém horizontu a v případě schválení či splnění dalších podmínek budou rychle zpracovány.

Požadavky na změny systémů (tzv. release management) vyplývající at' již z požadavků organizací nebo legislativních norem budou i nadále projednávány s dotčenými organizacemi. Dosavadní zdlouhavé a nákladné konání realizačních týmů může být nahrazeno v některých případech zkráceným projednáním s vybranými zástupci justice prostřednictvím např. videokonferencí. Analýza změn, jejich projektování, programování a nasazení musí být rychlé a centrálně distribuované. Jako nutné se jeví opustit současný systém hromadných změn tzv.

distribucí, které se konají v rozsahu 2 – 4 krát ročně. Tento způsob nasazování úprav bude změněn tak, aby úpravy probíhaly kontinuálně dle potřeb organizací spolu se všemi servisními službami (instalace, školení, úprava dokumentace). Organizace resortu musí být zapojeny do testování požadovaných úprav tak, aby se předešlo nasazování nesprávných či neúplných úprav a jejich následného napravování.

Předpokladem úspěšné správy je kvalitní spolupráce i s ostatními odbory ministerstva, které jsou věcnými garanty některých změn. Legislativní změny je nutné notifikovat s dostatečným předstihem, stejně tak změny metodické.

Ve spolupráci s Justiční akademií a akademií Vězeňské služby je třeba prohloubit dosavadní způsob spolupráce při školení pracovníků justice v oblasti informačních systémů.

Veškeré informační systémy a jejich změny musí být průběžně mapovány a aktualizovány. Dosavadní samostatné příručky pro ovládání informačních systémů je vhodné integrovat přímo do systémů pro jejich snadnou dosažitelnost.

Informační systémy spisové služby musí mít tzv. cvičnou databázi, na které by si nově příchozí pracovníci justice mohli osvojit a prohlubovat znalosti práce s nimi, aniž by zasahovali do „ostrých“ dat organizace.

Přínosy a dopady realizace cíle

Základním přínosem je zachování znalostí potřeb i jejich řešení v justici a možnost udržení celého životního cyklu v rádech desetiletí a ne jen několika let.

4.3.3 Specifický cíl 3.3 Zajistit bezpečnost informačních systémů a dat

Dotčenými organizačními složkami jsou všechny stupně soudů, státních zastupitelství, Probační a mediační služba, Vězeňská služba, Řejstřík trestů a ministerstvo.

Kontext a vazba na strategický cíl

Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky na pro období 2014 -2020 stanoví ve strategickém cíli 3 jako jedno z opatření k naplnění cíle dobudování funkčního rámce eGovernmentu i „realizaci bezpečnostních opatření podle zákona o kybernetické bezpečnosti“ a rovněž *realizaci plošně využitelného, jednotného, státem garantovaného a v rámci EU interoperabilního systému elektronické identifikace, autentizace a autorizace pro klíčové agendové a provozní informační systémy spravované OVM podle principů, které předpokládá nařízení EU eIDAS*“

Současný stav

Resort justice v současné době provozuje řadu významných informačních systémů a čtyři systémy určené jako kritická informační infrastruktura dle zákona č.181/2014 Sb. o kybernetické bezpečnosti. Jedná se o systémy:

Kritická informační infrastruktura (KII)

- ISVR (Ministerstvo spravedlnosti)

- ISIR Centrální část (Ministerstvo spravedlnosti)
- CEPR (Ministerstvo spravedlnosti)
- ISRT (Rejstřík trestů)

Významné informační systémy (VIS)

- ISIR (Insolvenční soudy)
- CESO (Nejvyšší státní zastupitelství)
- Evidence znalců a tlumočnicků (Ministerstvo spravedlnosti)
- Vězeňský informační systém (Vězeňská služba)
- Agendový informační systém (Probační a mediační služba)

Infrastruktura justice je tvořena řadou subjektů po celé České republice (Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud a vrchní soudy, krajské a okresní soudy, Nejvyšší státní zastupitelství a vrchní státní zastupitelství, krajská a okresní státní zastupitelství, Vězeňská služba a další), které z hlediska sítě tvoří MPLS WAN síť s centrem v lokalitě ministerstva.

Ochrana informačních systémů je z komunikačního hlediska řešena centrálním bezpečnostním perimetrem, který tvoří ochrannou bariéru mezi poskytovanými aplikacemi a jejich uživateli, Tento bezpečnostní perimetr je nedílnou součástí bezpečného přístupu ke všem službám, které jsou poskytovány prostřednictvím datových center ministerstva. Nejdůležitějšími prvky centrálního bezpečnostního perimetru jsou:

- Centrální IPS systém
- Centrální bezpečnostní uzel – externí a interní firewall
- Loadbalancery
- Centrální routery MSP WAN
- Centrální webové proxy servery
- Prvky ochrany elektronické komunikace

Stávající topologie zabezpečení perimetru sítě nevykazuje kritické bezpečnostní hrozby, které by mohly bezprostředně ohrozit bezpečnost informací, nicméně je v topologii řada zařízení, u kterých je vytvořeno tzv. „single point of failure“ (SPOF) místo, kdy v případě výpadku tohoto zařízení dojde k výpadku dotčených systémů a nedostupnosti aplikací. Také zastaralé systémy z důvodu vypršení technických podpor, mohou být považovány za potencionální hrozbu a ve svém důsledku mohou způsobit výpadek systémů, nedostupnost služeb a z toho vyplývající ohrožení bezpečnosti informací.

Ministerstvo v současné době zavádí veškerá opatření, která stanovil zákon o kybernetické bezpečnosti včetně veškerých souvisejících právních předpisů. Zejména se jedná o vydání jednotných bezpečnostních dokumentů, kterými se budou řídit veškeré organizace v rámci resortu justice. Dále byl ustanoven bezpečnostní tým CERT MSp, který se aktivně zabývá bezpečnostními incidenty, které jsou v resortu justice zachyceny a provádí proaktivní i reaktivní opatření takovým způsobem, aby bezpečnostní rizika eliminoval. Činnost CERTu MSp taktéž spočívá v zpracování bezpečnostních incidentů, a jejich výstupy komunikuje s Národním bezpečnostním úřadem.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Základním cílem ICT bezpečnosti v resortu justice je zavedení strategického řízení bezpečnosti informací, které jsou nezbytné pro zajištění bezpečného a důvěryhodného provozu justičních složek. Toto strategické řízení má za cíl omezit možná narušení činností organizací a následků bezpečnostních incidentů, naplnit legislativní a další externí požadavky na bezpečnost, a maximálně zajistit bezpečnost odpovídající hodnotě relevantních částí chráněného ICT prostředí.

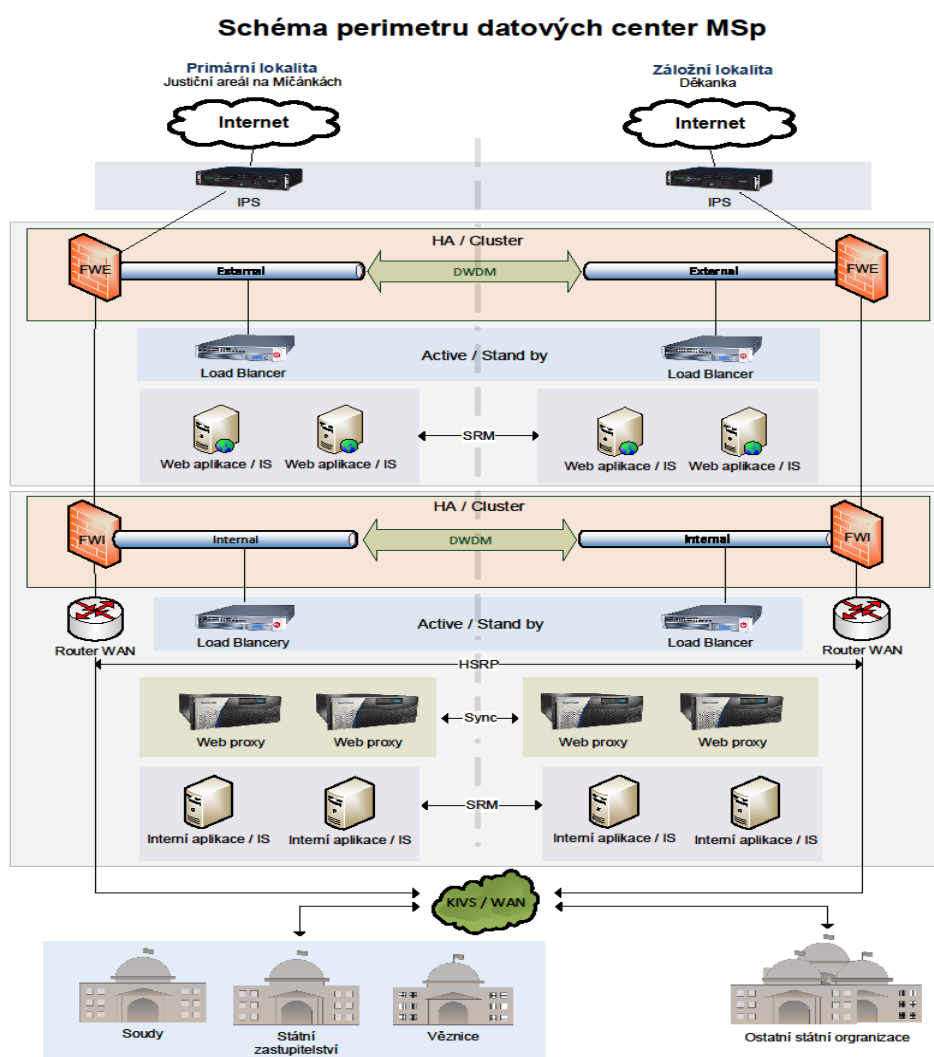
Specifické nástroje řízení bezpečnosti informací jsou:

- Zajištění ochrany informací justičních složek (informací ve veškerých formátech dat, uložených v počítačích a/nebo na nosičích informací, přenášených po komunikační infrastruktuře a předávaných mezi informačními systémy) před hrozbami vnějšími nebo vnitřními, úmyslnými nebo neúmyslnými.
- Zajištění důvěrnosti informací – informace mají být dostupné jen tomu, kdo je k tomu oprávněn a potřebuje je znát ke své práci. Je třeba zajistit přiměřenou úroveň ochrany před neoprávněným přístupem a zveřejněním informací.
- Zajištění integrity informací – informace mohou být měněny pouze oprávněnými osobami nebo na pokyn oprávněných osob a řízeným způsobem. Správnost a úplnost informací nesmí být narušena neoprávněnými ani neúmyslnými změnami.
- Zajištění dostupnosti informací – informace musí být dostupné oprávněným osobám tehdy, když je potřebují.
- Dodržování požadavků právních norem a dalších předpisů, se zvláštním zřetelem na zákon o kybernetické bezpečnosti, zákon o ochraně osobních údajů, zákon o informačních systémech veřejné správy, zákon o elektronickém podpisu a předpisy EU.
- Hlášení a vyšetření každého narušení bezpečnosti informací, podezření na toto narušení nebo zjištěné slabiny. Následné informování příslušných pracovníků složky (a to i v případě, kdy je zjistí pracovníci jiné justiční složky), odpovědných pracovníků resortu a zainteresovaných externích stran.
- Efektivnost a přiměřenost opatření chránících informace vzhledem k riziku – opatření (včetně mechanismů systému řízení bezpečnosti informací) musí odpovídat významu chráněných informací, hrozbám, kterým jsou tyto informace vystaveny a identifikovaným potřebám v oblasti bezpečnosti informací.
- Zvýšení bezpečnostního povědomí o bezpečnosti informací - poskytnutí informací o požadavcích a postupech při zajišťování bezpečnosti informací všem osobám přistupujícím k informacím a informačním systémům justičních složek.
- Řízení a zajištění bezpečnosti informací při přístupu třetích stran k informacím a informačním systémům. Přístup k informacím, které nejsou veřejné, je upraven ve smluvním vztahu.
- Realizace služeb v oblasti ICT na základě smluvního vztahu, který zajistí soulad s požadavky na zajištění bezpečnosti a nápravu případných nedostatků.

Dalším cílem je tvorba a rozvoj kompletních bezpečnostních dokumentací, které bude ministerstvo zajišťovat pro celý resort justice. Jedná se soubor dokumentů a norem, kterými bude stanovena míra bezpečnosti jednotlivých oblastí nejen v ICT. Struktura bezpečnostních politik bude v souladu se zákonem o kybernetické bezpečnosti.

Rovněž se plánuje rozšíření centrálního perimetru tak, aby tvořil plně funkční vrstvu pro dvě geograficky oddělená datová centra, která budou schopna samostatně pracovat a zajistit vysokou míru dostupnosti provozovaných služeb. Navrhovaný rozvoj se snaží vytvořit dostatečně robustní a rozšiřitelný centrální perimetr sítě, redundantní vysokorychlostní připojení infrastruktury a v neposlední řadě stanovení bezpečnostních pravidel pro řízení datové komunikace. Takto vybudovaná infrastruktura pak bude schopna absorbovat nároky pro nasazení nejnovějších bezpečnostních standardů a technologií.

Budoucí stav centrálního bezpečnostního perimetru vytváří plně redundantní systém, potlačující hrozbu tzv., single point of failure (SPOF) a zajišťuje bezproblémový chod informačních systémů v případě poruch, nebo plánované údržby. Dostatečně dimenzovaná zařízení budou schopna zvládnout plánované modernizace klíčových systémů justice.

V rámci technických opatření bude implementována řada nástrojů pro zajištění bezpečnosti, ze kterých lze například uvést nástroj pro ochranu integrity komunikačních sítí, ověřování identity

uživatelů, řízení přístupových oprávnění, ochranu před škodlivým kódem, Sběr a vyhodnocování bezpečnostních událostí a další technologie v souladu se zákonem č. 181 Sb. o kybernetické bezpečnosti.

Přínosy a dopady realizace cíle

Hlavním přínosem tohoto cíle je zajištění dostupnosti, důvěrnosti a integrity důležitých informačních aktiv, které jsou klíčové pro bezpečný a bezproblémový chod justiční soustavy.

Nově vybudovaný centrální bezpečnostní perimetr spolu s provedením organizačních opatření by měl v dlouhodobém měřítku zvýšit důvěru v informační technologie v rámci justiční soustavy a umožní další modernizaci v rámci elektronizace justice.

4.3.4 Specifický cíl 3.4. Upravit právní a licenční podmínky

Dotčenými organizačními složkami resortu justice jsou všechny články soudů, státních zastupitelství, Probační a mediační služba, Vězeňská služba, Rejstřík trestů a ministerstvo.

Současný stav

Informační systémy můžeme z hlediska licenčních práv členit na:

Proprietární systémy

Proprietárními systémy jsou v kontextu této strategie chápány systémy (aplikace, řešení), která jsou vybudovaná na základě požadavku a pro potřeby ministerstva a resortu justice. Jedná se téměř výhradně o klíčové systémy resortu justice. Dodavatelé klíčových informačních systémů v resortu justice jsou držiteli autorských práv k dodanému aplikačnímu vybavení. Ministerstvo je oprávněno tyto aplikace pouze využívat, avšak není oprávněno je rozvíjet vlastními silami nebo s pomocí jiných dodavatelů. Někteří dodavatelé doposud odmítají udělit ministerstvu právo volně nakládat se zdrojovými kódy nebo je sdílet s jinými dodavateli. Ministerstvo je tak v situaci tzv. „vendor lock-in“, to znamená, že je plně závislé na tomto dominantním dodavateli a provoz i rozvoj těchto aplikací musí realizovat pouze jeho prostřednictvím. To má za následek značné finanční náklady jak při správě, tak při úpravě aplikací.

Neproprietární systémy

Neproprietárními systémy jsou v kontextu této strategie chápány systémy, které jsou dodavateli (výrobci) nabízeny jako hotové řešení vytvořené i pro jiné uživatele mimo resort justice (tzv. „krabicový SW“). Jedná se např. o personální IS, ekonomické IS apod.

Systémový SW

Systémovým SW jsou chápány všechny SW určené pro podporu (zajištění) provozu proprietárních a neproprietárních systémů. Jedná se o operační systémy na serverech, databázové systémy, virtualizační platformu, zálohovací řešení apod.

Cílový stav a opatření k jeho naplnění

Cílovým stavem je zajistit, aby u proprietárních systémů a aplikací bylo držitelem autorských práv ministerstvo a zároveň mělo k dispozici aktuální zdrojové kódy a dokumentaci k aktuálním verzím IS.

Pouze dodržením výše uvedených požadavků je možné nastavit podmínky tak, aby se ministerstvo nedostalo do tzv. „vendor-lock in“ situace a zároveň výrazně snížit ekonomické zatížení ministerstva.

K naplnění cílového stavu povedou následující opatření:

- aplikace nového, srozumitelného a závazného licenčního modelu. Opatření bude závazné pro dodávky nových řešení, zároveň však bude nutné upravit i stávající smluvní ujednání. V rámci nového licenčního modelu musí být vyřešeno nejen držení autorských práv, ale i oprávnění k jeho modifikaci třetí stranou nebo využití celého SW díla nebo jeho části i v jiných řešeních.
- nastavení jednotného systému sankcí dodavatelům za nedodržování stanovených termínů, řešení výpadků a havárií. Systém sankcí musí zohledňovat důležitost IS pro chod justice, jakož i klasifikaci IS z legislativního pohledu (provozní IS vs. ISVS, významné IS vs. kritické IS apod.)
- reflektování cca 25 tisíc potencionálních uživatelů. Tento fakt je nutné zohlednit u všech nových systémů.

Výše uvedená opatření se ministerstvo bude snažit promítat i do dodávek neproprietárních systémů a aplikací.

Přínosy a dopady realizace cíle

Mezi hlavní přínosy lze počítat:

- + větší konkurence mezi dodavateli při průběžném snižování ceny a zvyšování kvality – díky vlastnictví autorských práv a oprávnění k využití a modifikaci SW díla třetí stranou.
- + Centrální správa na úrovni ministerstva
- + Jednotná pravidla pro pořizování aplikací a systémů sníží personální náročnost při přípravě veřejné zakázky i při následném provozu.

5 Implementace strategie

5.1.1 Realizace strategie

Institucionální zajištění

Vzhledem k zákonem dané působnosti v oblasti správy a rozvoje informačních systémů a technologií v justici, bude řízení projektu implementace strategie do praxe vykonávat ministerstvo, které bude hlavním nositelem a rovněž gestorem celé implementace. Největší roli bude hrát odbor informatiky, který v souladu s organizačním řádem ministerstva bude zavádění jednotlivých cílů projektově řídit. Kroky týkající se metodických, legislativních a finančních

aspektů pak bude vždy činit ve spolupráci s příslušnými odbory ministerstva (např. odbor organizace justice, legislativní odbor, odbor evropských programů, atd.).

Značná část nástrojů, které povedou k naplnění stanovených cílů, rovněž počítá s legislativní podporou prostřednictvím novelizací právních předpisů, a to zákonných i podzákonných. Jedná se zejména o procesní předpisy, spadající do gesce ministerstva.

Pro úzkou souvislost elektronizace justice s eGovernmentem bude nutné při realizaci úzce spolupracovat s Ministerstvem vnitra. Strategie pokrývá kromě samotného ministerstva i všechny stupně soudů a státních zastupitelství, kterých se implementace dotkne nejvíce. Velký vliv však bude mít i na Probační a mediační službu, Rejstříku trestů a Vězeňskou službu. Pro úspěch eJustice je zcela zásadní nutnost spolupráce s dotčenými organizacemi justice při realizaci jednotlivých nástrojů. Pro dosažení jednotlivých cílů budou využívány v justici již fungující realizační týmy složené ze zástupců ministerstva a pracovníků dotčených organizací. Jejich úkolem bude podílet se na realizaci nástrojů poskytováním odborných vyjádření a stanovisek, a to jak komplexního, tak dílčího charakteru.

Do jednání v oblasti eJustice by měli být zapojeni i právní odborníci tak, aby byl zajištěn soulad vyvíjených řešení se skutečnými potřebami těchto cílových skupin.

Klíčové podmínky úspěšné realizace strategie

Předpokladem efektivní realizace strategie funkční nastavení řízení a kontroly realizace strategie zahrnující:

- Dostatek kvalifikovaných pracovníků IT oddělení ministerstva, kteří budou schopni zkombinovat znalosti projektové řízení a technických aspektů jednotlivých IT řešení.
- Zapojení zástupců dotčených organizací do zavádění jednotlivých nástrojů, a to již ve fázi přípravy zadávací dokumentace pro jednotlivá opatření.
- Rychlost zavedení jednotlivých nástrojů. Realizace převážné částí nástrojů bude více či méně omezovat organizace v jejich činnosti a výkonu poslání. Nasazení úprav tak musí být provedeno dostatečně rychle a efektivně. Nesmí se opakovat situace, kdy zavádění jednotlivých projektů nebylo dokončeno nebo dokončeno bylo, ale nebyla dořešena správa a jejich další rozvoj.
- Správná koordinace nasazení jednotlivých nástrojů. Řada cílů a nástrojů eJustice spolu úzce souvisí a nesprávné pořadí jejich zavedení bude mít negativní dopad na jejich přínos a vyžádá si značné finanční náklady.

5.1.2 Harmonogram realizace strategie

Vzhledem k celkové náročnosti vytyčených cílů a vzájemné propojenosti některých cílů, bude realizace strategie probíhat v etapách. Zařazení cílů do jednotlivých etap bude činěno na základě naléhavosti zavedení cíle a na základě vzájemné souvislosti. Rozdělení do etap se však může v průběhu realizace cílů změnit, z důvodů technických, finančních, legislativních, atd.

1. etapa

Doba trvání – únor 2016 až říjen 2016

V první fázi budou činěny kroky analytického a přípravného charakteru. Půjde zejména o:

- ustanovení řídicí struktury,
- návrh globální architektury informačních systémů a technologií
- tvorba vstupních analýz a studií proveditelnosti jednotlivých cílů zahrnujících legislativní, technické a metodické aspekty)
- příprava zadávacích dokumentací

2. etapa

Doba trvání – 2016 až říjen 2020

V druhé fázi budou činěny kroky realizační k zajištění celé strategie rozvoje eJustice. Ve druhé etapě dojde k realizaci jednotlivých opatření k dosažení specifických cílů. Tyto cíle jsou ve vztahu funkční závislost a vzájemná podmíněnost, proto je nutné jejich analyzovat a vhodně zvolit pořadí jejich zpracování.

Je třeba počítat s tím, že proces naplňování cílů a opatření Strategie bude probíhat dlouhodobě a bude mít řadu dílčích kroků.

3. etapa

Doba trvání – 2020 až říjen 2025

V třetí fázi budou činěny kroky k zajištění udržitelnosti a optimalizace celé resortní strategie eJustice.

5.1.3 Rozpočet a financování

Provoz a rozvoj informačních technologií je řešen svým vlastním rozpočtem. Některé projekty se však již v minulosti řešily s pomocí evropských dotačních fondů. V současné době jsou zveřejňovány výzvy v dotační program EU (IROP) pro ČR, kde však není již možné žádat dobudování infrastruktury. Při dalším rozvoji eJustice není řešeno pouze dobudování neřešených skutečností, ale především vzrůst elektronizace elektronizací samotnou.

Současný celkový objem finančních prostředků potřebných pro zajištění ICT resortu justice činí cca 3% z celkového ročního rozpočtu kapitoly ministerstva. V běžně financovaném roce tato částka v absolutní hodnotě činí cca 633 mil. Kč. Tento podíl finančních prostředků je srovnatelný s jinými státy Evropské unie.

Z uvedených 633 mil Kč činí cca 422 mil Kč provoz a údržba IS (mandatorní výdaje), včetně nákupu a obnovy nové výpočetní techniky (OVV). Kapitálové výdaje na běžné, (nutné projekty)

cca 39 mil Kč, kapitálové výdaje na nákup a obnovu výpočetní techniky 96 mil. Kč a 76 mil. Kč kapitálové výdaje na nové projekty (vývoj nových informačních systémů apod.).

Tyto finanční prostředky by zajistily základní funkcionalitu a rozvoj informačních technologií, včetně rozšíření elektronizace vnitřních procesů resortu justice, jako např.:

- podpora, údržba a rozvoj stávajících i nově zaváděných systémů IT,
- komunikační infrastruktura resortu justice,
- bezpečnostní infrastruktura,
- obnova výpočetní techniky resortu,
- vývoj a implementace nových informačních systémů, (nové IS, které jsou vynuceny nově přijatou legislativou nebo požadovaným rozvojem justice)

Výše uvedených 76 mil. Kč je možné odečíst z celkového ročního objemu rozpočtu a nahradit předpokládanými ročními náklady vyvolanými projektem eJustice.

Ministerstvo předpokládá vícezdrojové financování dalšího rozvoje eJustice. Mimo financování ze státního rozpočtu bude možné pro jednotlivé projekty žádat o dotace ze strukturálních fondů, a to konkrétně z Integrovaného regionálního operačního programu pro období 2014 – 2020, neboť dle specifického cíle 3.2 tohoto programu, kterým je „zvyšování efektivity a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím rozvoje využití a kvality systémů“, je možné využívat finanční prostředky i na projekty oblasti eGovernmentu a informačních a komunikačních systémů veřejné správy v rozsahu rozšíření, propojení, konsolidace systémů, aplikací a datového fondu veřejné správy a jeho publikování, včetně cloudových řešení.

Přes čerpání evropských fondů nedosáhneme výsledku ve všech oblastech působnosti a je nutné navýšit skutečný rozpočet alespoň o 76 mil. Kč

6 Postup tvorby strategie

Autorem této strategie je ministerstvo.

Před jejím vznikem byly formou dotazníku osloveny všechny soudy. Odpovědi soudů pak byly brány v potaz v průběhu přípravy celé strategie. Strategie byla projednána a připomínkována ve dvoukolovém připomínkovém řízení. V prvním kole se ke strategii měly možnost vyjádřit všechny odbory ministerstva, ve druhém kole pak byla strategie připomínkována i všemi organizačními složkami resortu justice. Dále byla rozeslána veřejným a odborným institucím působícím v oblasti ICT. Veškeré připomínky byly vypořádány.

7 Seznam použitých zkratk

AIS PMS - Administrativní informační systému Probační a mediační služby.

ISAS – Informační systém administrativy soudů.

CEPR – Centrální elektronický platební rozkaz.

CEVO – Centrální evidence vězněných osob

ELVIZ Elektronické vedení informací zastupitelství

ECLI - European Case Law Identifier

FOSS – Free & open source software

ICT - Information and communication technologies

ISKS – Informační systém krajských soudů.

ISIR – Informační systém insolvenčního rejstříku.

ISVKS – Informační systém vrchních a krajských soudů.

ISVR – Informační systém veřejného rejstříku.

ISNS – Informační systém Nejvyššího soudu.

ISNSS - Informační systém Nejvyššího správního soudu.

ISYZ – Informační systém státních zastupitelství.

VIS – Vězeňský informační systém

ISRT – Informační systém rejstříku trestů

ISRP – Informační systém registru přestupků

ISRT&RP – Informační systém rejstříku trestů a registru přestupků

ISDS – Informační systém datových schránek

ITIL - Information Technology Infrastructure Library

OCR - Optical Character Recognition

OSCAR (OS©AR) – Informační systém soudů všech úrovní

o. s. ř. – občanský soudní řád

OSS – Open source software

PMS – Probační a mediační služba

RUIAN – Registr územní identifikace

v. k. ř. – vnitřní a kancelářský řád